

SAN LUCAS

Jesucristo ikábo yoikin Lucassen wishaa

Jaskara kopí wishaa

¹ Ichaxonra ja noo xaranmeax ikonshaman winota jawékibo wishakin tanakana iki.

² Ja peokootiainxonbi jatonbishaman oinkan-abaon, noa yoikani keskáakinribi; ja joniboribira jawen joi yoiaibo jato imaa iki.

³ Enribira ja peokootainoabi kikinshaman-hakinbo onanboxon, jakonshamanhakin en mia wishaxonai, nokon keen Teófilo,

⁴ jaskáaxon ja mia yoikana ikon joibo min kikin-hakin onannon ixon.

*Jato *bautizantai Juan pikóti ángelnin yoia*

⁵ Ja Judea main Herodes apo inontianra, westíora *sacerdote Zacarías janeya jakátiai. Jara iká iki Abías janeya tsinkí ikainoaribi. Jatian jawen awin Elizabet iká iki, ja *sacerdote Aarónman rarebo.

⁶ Ja rabébira iká iki Dios bebon jakoni jabékona iken, tsonbi jakonmaninbo yointi yama, jainoax ja non Ibon yoiai itan jawen eséboribi senenhai jabékona.

⁷ Jaskara ikaxbira bakeoma ikana iki, ja Elizabet bakeayosma iketian, itanribi ja rabébi moa yosiora ikana iki.

⁸ Wetsa netenra Zacarías jawen nete nokóketian, jabé ikáboyaxonbi *sacerdote ixon Diossen tee axoni iitaitian,

⁹ jaskara jaton axé iketian ja *sacerdotebaon *suerte akana, jaki paketa iki. Ja Diossen xobo meran jikixon, *inciensó menoi kati.

¹⁰ Jatian ja *inciensó Dios menoxonti hora nokoketian, ja jemaori tsinkíkana icha jonibo orani ikana iki,

¹¹ jatian jaskáai iitaibira, ja jainxon *inciensó menoti patax, mekayao westíora ángel pikota iki.

¹² Jaskáakin ja ángel meraax, Zacarías ratetax kikinni raketa iki.

¹³ Jaskatainbi ja ángelnin yoia iki: —Zacarías rakéyamawe, Diossenra min oranabo mia ninkáxonke; min awin Elizabethra moa bakeya ikai, ja bakera Juan akin min janenoxiki.

¹⁴ Jatianra ikonbiresi mia raronoxiki, itan icha joniboribira ja pikóketian raronoxikanai.

¹⁵ Jara non Ibo bebon kikin joni inóxiki. Janra jawetianbi vino itan wetsa jan paenti xeatibo xeayamanoxiki, jainoax pikotamatianbira moa Diossen Shinan bochóya inóxiki.

¹⁶ Janra icha *Israel jonibo, jaton Ibo Dioski jato banémaribanoxiki.

¹⁷ Ja parira non Ibo joámatianbi rekennoxiki, jara ja *profeta Elías jayáni Shinanyaribi, itan atipana koshiaribi inóxiki. Jaskáaxonra ja papabo betan jaton bakebo jakiribi jato raeananmaribinoxiki; jainxonra ja yoitima jonibo, ja yoiti jonibo ikanai keskatiribi ikanon ixon jato imanoxiki; neskáaxonra ja jonibo jato benxokaamanoxiki, jaskáaxon non Ibo bikanon ixon —akin.

¹⁸ Jatian jaskáa Zacaríasen ja ángel yokata iki: —¿Jawekopiki ea neskara winóti iki? Ea iki moa yosishoko, jatian nokon awinribi iki moa yoxan-shoko —akin.

¹⁹ Jaskáketian ángelnin yoia iki: —Ea riki Gabriel, ja Diossen yoiaibores axonai, janra ea raanke mi-ibetan yoyo ixon neskara jakon joibo mia yoiti.

²⁰ Ikaxbi jaskarabo en mia yoiabo ikonhaya-maxa, rama mia yoyo iamai banetai; miara jaskati yoyo itipanyamai kaai, jawen ititianbiribi jatíbi neskarabo seneni kaai kaman —akin.

²¹ Jaskatai kaman ja jemaori tsamata jonibo Zacarías pikótinin manákana iká iki, ¿Jawekeskatiki ja Diossen xobo meranoax ishton pikóyamai? ikibo yokakaati.

²² Jatian moa pikóxon jato yoyo ati atipanyamaa iki; jatian jaskataitian oinxon onankana iki, ja Diossen xobo meranxonra, namá keska meran oinke ixon. Jatianra meken chankanxonres, jato yoyo aka iki. Jaskataxa moa yoyo iamai baneta iki.

²³ Jatian jawen tee moa senenhax, Zacarías moa jawen xobon kaa iki.

²⁴ Jainoax jawen awin Elizabet moa tooya iká iki, jaskataxa pichika oxe jawen xobomeax pikóyamaa iki.

²⁵ Jainoax neskata iki: “Non Ibonra rama ea neskara imake, moa ea jonibaon omisyamanon ixon”, iki.

Jesús pikóti ángelnin yoia

²⁶ Jatian moa sokota oxe tooya ikenra Diossen jawen ángel Gabriel raana iki; ja Galilea main iká Nazaret janeya jemanko.

27 Ja jeman iká iki westíora xontako María janeya jawetianbi joni betan yoranyosma, ikaxbi José janeya jonin binoxon onantiares, jara iká iki ja apo David ipaoniton rarebo.

28 Kaax ángel ja xontako ikain nokota iki, jainxon neskáakin yoia iki: —¡Eara mia oinni joke, Diossenra mia katóke! Ja Ibora mii betan iki —akin.

29 Jatian jaskáakin ángelnin yoiai ninkatax María rateta iki, jainxon shinanna iki: —¿Jaweatimein ea jaskáakinbo yoiai? —ixon.

30 Jaskataitian ángelnin yoia iki: —Rakéyamawe María, Diossenra mia katóke,

31 ramara mia benbo bake tootai, ja bake pikóketianra Jesús akin min janenoxiki,

32 jara jato xewina joni inóxiki, jainxonra ani Diossen Bake akinribi anoxikanai; jara non Ibo Diossen apo imanoxiki, jawen reken papashoko David imani keskáribiakin;

33 Jaskatax jatíbitian ja Jacobnin rarebobo jato ikinai iti kopí, jara jatíbitian apo iki jenéyamanoxiki —akin.

34 Jaskáaketian Marían ja ángel yokata iki: — ¿Jawekeskatikí jawetianbi joni betan yorantinin iosma ikaxbi ea neskara jawéki iti iki? —akin.

35 Jatian ángelnin yoia iki: —Ja Diossen Shinanra miki jonoxiki, jatianra ja ani Diossen atipana koshi, mii meran inóxiki. Jaskara kopíra ja Bake pikotai, jawenabiribi iken, Diossen Bake akin janenoxikanai.

36 Jainoaxa ja min rarebo Elizabet moa yoxan-shoko ikaxbi tootax, rama moa westíora benbo

bakeya ikai. Jara ja tooismatonin yoinkanai ikaxbi moa sokota oxe tooya iki.

³⁷ Jaskara ikenra Diossen jawe jawékibi atipanyamaa yamake —akin.

³⁸ Jaskáaketian Marían yoia iki: —Eara non Ibon yonoti iki, abánon ja min yoia keská ea Diossen imakin —akin. Jaskáabaini ja ángel moa kaa iki.

Elizabet oinni María kaa

³⁹ Jaskarabo iká pekáo basimabi María ishton Elizabet oinni kaa iki, ja Judea mainmea mananman iká jeman.

⁴⁰ Nokóxonra ja Zacaríassen xobonko jikixon Elizabet saludana iki.

⁴¹ Jaskáakin Marían *saludana Elizabetkan ninkatatianbira, ja Elizabetkan poko meranoax jawen bake koshia iki. Jainoaxa Elizabet ja Diossen Shinan bochóya ikax,

⁴² koshinshaman María akí neskata iki: — ¡Diossenra wetsa ainbobo aká bebonbires mia jakonhakin akinke, jainxon ja min bake pikoti kaairibira jakonhakin akinke!

⁴³ Eara jawemabishoko iki, ja nokon Ibon tita ikaxbi ea oinni mia joti.

⁴⁴ Ja min ea saludantoshia en ninkatatianbira, nokon bake poko meranoax raroi koshike.

⁴⁵ ¡Diossen mia raroshaman imabanon, jaskara imatibo non Ibon mia yoia senenti min ikonhaa kopí! —akin.

Marían Dios rabia

⁴⁶ Jatian María neskata iki:

“Nokon shinanyaxonbira non Ibo en rabiai,

47 jan ea kishpinmaa Dioskira nokon shinan meran ea raroai,

48 ea jawen yonoti ikax, rabíti shinanhoma iken, ekiakin shinanna kopí.

Jaskaákinra, jonibaon rama peoxon jatíbitian Diossenra mia raroshaman imake akin ea anoxikanai.

49 Ja jatíbi atipana koshia Diossen, ani jawékibo emeranson aká kopí.

¡Jakon riki jawen jane!

50 Diossenra já rabiaibo jatíbitian, jato noibai.

51 Jawen atipana koshinra ani jawékibo aká iki:

Ja rabitai jonibaon anoxon shinankana jawékibora, jato ras akanaana iki.

52 Ja apobo jaton teeainoa pikoxonra, ja rabítinin shinanhomabo ani jonibo jato imaa iki.

53 Ja jawékiakasaibora icha jawékiati jato menia iki, jatian ja jatíbi jawéki jonibora, jawebiomabo jato banémaa iki.

54 Ja jawen yonoti Israel jonibo jato akinxonra, jawen noibamisti shinanmanribi jato akin-tinin shinanbenoyamaa iki.

55 Jaskaákin jato akintibo ja non rekenbo jato yoini iketian;

jainxon ja Abraham itan jawen chiní rarebo iki kaiboribi jato yoini iketian”, iki.

56 Jaskatax María ja Elizabetkan xobonpari kimisha oxe ikax, moa jawen xobon karibaa iki.

Jato bautizanaí Juan pikota

57 Jatian jaskara iiti moa bakenti oxe senenketianra, benbo bake Elizabet bakena iki.

⁵⁸ Jatianra ja patax ikáboyabi jawen rarebobo ja rarokinni bokana iki, non Ibon jakonhakin akinna onanax.

⁵⁹ Jatian ja bake pikota moa posaka neteya ike-tian boxon, jawen jakina rebichi xatexonkana iki, jainxon ja bake jawen papan janenbi Zacarías akin janekaskana iki.

⁶⁰ Ikaxbi jawen titan jato yoia iki: —Jawen janen ayamakanwe, jawen janera iti jake Juan —akin.

⁶¹ Jato jaskáaketian yoikana iki: —Min rarebora ja janeya yamake —akin.

⁶² Jainxon ja baken papa yoyo iamai iken, meke-manres metokin yokákana iki, janbiribiki jawen bake jawe janekasai ixon.

⁶³ Jaskáakana jawen papan jan wishati tablashoko bexonkanti jato yokata iki, jaskáakin bexonkanketian, neskati iká wishaa iki: “Jawen jane riki Juan”, iki iká, jatianra jonibo jatikaxbi ratékana iki.

⁶⁴ Jaskákanaitianribi Zacarías moa jakiribi yoyo ika iki, jainxonra Dios rabikin peoa iki;

⁶⁵ Jaskara oinnaxa ja patax ikana jonibo ratékana iki, jainoax ja Judea main iká mananbaon jakana joniboribi, jaskara winotabo jato yoiaketankana iki.

⁶⁶ Jatian jaskara ikábo ninkata jonibo jatonbinix neskatiyo yokakaakana iki: “¿Jawekeskamein nato bake aniax ikí kanoxiki?” ikibo. Jawen atipana koshin ja Ibon akinnai ointaan.

Zacarías bewaa

⁶⁷ Jatian ja baken papa Zacarías ikonbiresi Diossen Shinan bochóya ikax, ja Diossen imaa joibores yoyo iki neskata iki:

68 “¡Israel jonibaon Dios, rabinon akanwe,
kopíaxon jawen jonibo jato xabáai joá iken!

69 Jawen yonoti ipaoni Davidkan
rareboboainoara, noa jan kishpinmai westíora
joni atipana koshiya noa raanxona iki.

70 Jaskara itibora moatianbi janbi imaa *pro-
fetabo
meranxon Diossen jato yoimaa iká iki;

71 Ja non rawíboibakea, itan ja noa omisai
joniboibakea pikoanan noa jan xabáati.

72 Jainxon ja non reken papashokobo jato onísaxon
jato akintiribi yoia iki,
jainoax ja senenhabekonti joi akátoninribi shinan-
benotima.

73 Ja non reken papashoko Abraham akonkin jato
yoini joi riki neskara:

74 Jawen keena keskatires noa ikanon ixonra, non
rawíboibakea noa jan xabáa iki;

75 jainoax nato neten já bebon jaax, ponté
shinanya itan ochaoma keskáboribi noa
jatíbitian ikanti kopí.

76 Baké jatian miara Ani Diossen *profeta akin
anoxikanai.

Minpari rekenxon, ja non Ibo joti iketian benx-
okaanon ixon jato yoiaitian.

77 Jaskáaxon Diossen jaton ochabo moa
shinanzonyamataan jato kishpinmai joi, jawen
jonibo min jato onanmati kopí.

78 Ja non Diossenra jawen ani akinmisti shinanya
ixon,
jan noa kishpinmati noa raanxona iki,
ja netetiibi jakonshamankin noa bari pikómaxonai
keskáakin.

79 Jaskáaxon ja kikin yamé keska meran jakanabo, jato tenai keskáakin jato anon ixon, jainxon jakoni jakanon ixonribi noa onanmati”, iki.

80 Jainoax ja bake anii; shinan meranribi koshikaa iki, jainoax jain joni jayamainko já iki; jawen kaibo Israel jonibo Diossen joi jato yoi joái kaman.

2

Jesús pikota (Mt. 1.18-25)

1 Ja netebaonra Augusto iká iki, ja icha mai iboaa romamea apo imakana. Jaskara ixon, jatíbi jonibo jaton jane wishakaanon ixon, jatíbiain jato ninkámati joi raana iki.

2 Jatian jaskati jaton jane wishakaatira iká iki, Cirenio janeya joni, Siriainoa joni koshi iká inontian.

3 Jaskatira jatíbi jonibo jaton jemabaon jaton jane wishakaati bokana iki.

4 Jaskara kopíra José, ja Galilea main iká Nazaret janeya jemameax, ja Judea main iká Belén janeya jeman kaa iki, ja apo David jainoax pikóniainko. Ja José iká iki ja apo ipaoniton rareboribi.

5 Jatian ja wishakaati kaaira, jawen awin María betanbi kaa iki, jatian María iká iki tooya.

6 Jatian ja Belénhain ikanaitianra, moa María bakenti oxe senena iki.

7 Jainoaxa, jawen reken benbo bake pikota iki; pikóketianra chopan rakawaa iki, jainxon jan yoinabo pimakanai jawékiain rakana iki. Jain ikanti

xobobo bocho ikax jainshaman jabo iti yama ike-tian.

Ángelbo itan oveja koiranaibo iká

⁸ Jatian ja Belén jema ochómaribi, jaton yoinabo yamé koirani jonibo ikana iki.

⁹ Jain iikanaitian, non Ibon ángel jatoki pikota iki. Jainxonra non Ibon koshi shinanman jato tenaaketana iki; jatianra kikinni ratékana iki.

¹⁰ Jatian ángelnin jato neskáakin yoia iki: “Rakéyamakanwe, jakon joi mato yoiira, ea joke ja ninkataxa jatikaxbi mato rarokanai.

¹¹ Ramara ja Davidkan jemameax jan mato kishpinmati pikóke, ja riki *Cristo, ja Ibo.

¹² Neskarabo oinxonra maton onanti iki: Ja bakeshoko chopan rakawaxon jan waka pimakanainko rakankanashokora maton merati iki”, akin.

¹³ Jaskati iikanaibi ratéresi ja ángel betanbi, kikin icha ángelboribi naikanmeax bea iki. Ja beax Dios rabii bewai neskákana iki:

¹⁴ “¡Naikamea Diossa non rabiai!

¡Ja nato mainxon jawen keena keská akai joniboribi, jakonbires ikanwe!” ikibo.

¹⁵ Jatian jaskati senentaanan ja ángelbo moa boríbakana pekáo, ja oveja koirannai jonibo neskati yoyo ikana iki: —Belénhain bonon bokanwe, ja neskara jawéki ikábo non Ibonbi noa yoiaabo oinni —iki.

¹⁶ Jaskatax ishton bokana iki, kaxon ja María betan José nokokana iki, jatian ja bakeshoko iká iki, jainxon yoina pimakanainko rakana.

17 Jaskáakin ja bake oinxon jato yoikana iki, ja bakekiriakin jato ángelnin yoiwana joiboribi.

18 Jatian jaskáakin ja oveja koiranaibaon jato yoia ninkatax, jatikaxbi ratékana iki.

19 Jatian Mariábiribi jatíbi neskarabo moa onanna ikax, ja shinanyabi iita iki.

20 Jatian jaskáakin oinkin senenhataan, ja oveja koiranaibo moa boribakana iki. Bokinra Dios rabiananbi iráke aabainkana iki; ja ángelnin jato yoia keskáshamanbo iká oinxon.

Jesús Diossen xobo meran bokana

21 Jatian ja bake pikota moa posaka neteya iketian, jawen jakina rebichi xatexonkana iki. Jaskáaxonra JESÚS, akin janekana iki. Ja María tootamatianbi, jaskáakin janeti ángelnin yoia iketian.

22 Jatian ja Dios bebon jakon inox, jatí neteyanix chokíti, ja Moiséssen esekan yoiai nete senenketian, ja bake Jerusalénhainoa Diossen xobo meran bokana iki non Ibo meninoxon.

23 Jaskáakinra akana iki, non Ibon kirika meran neskáakin yoiaitian: “Jatíbi reken bake pikotaibora non Ibonabiribi itiakin meniti iki”, iki ikaitian senenhakin.

24 Jainxonra Dios jawéki menikana iki; ja non Ibon esé meran jaskáati yoiaitian, rabé nonbex iamaxon rabé xotó reteti iki ikaitian.*

25 Jaskarabo inontianra, Simeón janeya joni, Jerusalénhain jaa iká iki. Ja joni iká iki jakon shinanya ixon Dios rabii jaa ikax, *Israel jonibo

---

* 2:24 Lv. 12.6-8

xabakaati manataribi. Ja Simeón iká iki, Diossen Shinan bochoya joniribi.

²⁶ Jara ja Diossen Shinanman moa onanmaa iká iki, ja non Ibon raanai Cristo oinnamabi mawátima.

²⁷ Jaskara ikaxa Diossen Shinanman onanmaa, Diossen xobonko kaa iki. Jatian Jesúsribi jawen anibaon jain ioa iki, ja esekan yoiai keská senen-hakin.

²⁸ Jainoara Simeónman ja bake bitaanan ikota iki. Jainoaxa Dios rabii neskata iki:

²⁹ “Ibó, moara ike jaskara iti min ea yoia en ointibo seneni, ramara ea min yonoti joni moa jakonax mawáti atipanke.

³⁰ Moara enbishaman oinke noa jan kishpinmati.

³¹ Jara min raana iki; jara jatíbi jonibaon oinnoxikanai.

³² Joékan akai keskáakinra jatíbiainoa jonibo tennoxiki, jainoax ja min Israel jonibaon rabbitiribi inóxiki”, iki.

³³ Jatian ja baken papa betan tita ratébekona iki; Simeón ja bake yoi jaskatai ninkatax.

³⁴ Jaskátaanan jawen aniboyabi ja bakeshoko Diossen jakonhanon ixon, Simeónman jatoki orana iki. Jaskáxon ja Jesussen tita Mariábiribi neskáakin yoia iki: —Oinwe, nato bake kopira icha Israel jonibo kishpinmeennoxikanai, itan icha joniboribi manótiaín bonoxikanai; ikaxbi icha joniboribi jaki ramínoxikanai.

³⁵ Janra icha jonibaon ati shinannai jawékibo onannoxiki. Ikaxbi neskara jawékibo oinxonra

espadanin bebanbainkin chachikana keská min shinannoxiki —akin.

³⁶ Jatian jainribi ika iki westíora *profeta ainbo, jawen jane Ana, Penuelnin bake, ja iká iki Asernin rarebobaon bake, ja ainbo iká iki moa yoxan-shoko. Jatian xontakotian benoax kanchis baritia, já betan jaa iká iki.

³⁷ Jatian ja ainbo benomaani iká iki moa posaka chonka chosko baritia. Jaskaranix Diossen xobo meranbi jaa ixon, yaméyabi netenbo Dios rabikati-tai, jainxon *ayunankinboribi orankatitai.

³⁸ Jatian Simeón yoyo ikaitianribi, ja ainbo ja-toiba joá iki; joxon janribi Dios rabikin iráke aka iki. Jaskáaxon ja Jerusalénhainoa jonibo kishpin-mai jotin manatabo jato yoia iki, ja bake jaskarabo ikákiriakin.

Nazaret jemanko boribakana

³⁹ Jatian non Ibon esé meran jaskáati yoiaibo senenhabaini, Galilea main iká Nazaret jemanko moa boribakana iki, ja iká iki jaton jemabiribi.

⁴⁰ Jatian anikinra ja baken onan shinanribi bi-boa iki, jainxon Diossen akinatonribi, ja bake jakonbires iká iki.

Baketian Diossen xobonko Jesús iká

⁴¹ Jaskara iken ja Jesussen anibo, baritiatiibi Jerusalénhain *Pascua fiesta winoti bokátikanai.

⁴² Jatian moa Jesús chonka rabé baritiaya iken, jaskatibiribi axea ixon, *Pascua fiesta winoti kakin, jawen anibaon Jesús Jerusalénhain iokana iki.

⁴³ Ja *Pascua fiesta moa keyóketian, Jesussen anibo moa jaton jemanko boribakana iki. Jatian

Jesúsbiribi Jerusalénhain baneta iki. Ikaxbi jawen anibaon onanyamareskana iká iki.

⁴⁴ Ja Jesussen anibaon shinanna iki, ja joni icha bekanai xaran joái. Jaskáakin onanyamaax, westíora nete bain joxónpari, ja Jesús yamaa rotokana iki. Jaskáakin rotoxon jawen kaiboboiba itan wetsa jato betan beaiboiba benakana iki.

⁴⁵ Jaskáakin benakinbi nokoyamakana iki, nokoyamaax jawen anibo Jerusalénhain benai boribakana iki.

⁴⁶ Kaax nokóxon kimisha nete benaxonpari nokokana iki; ja Diossen xobo meran, Moiséssen esé onan jonibo xaran yakata. Jabaon yoiai joibo ninkáananbi ja joikiriakin jato yokati iká iki.

⁴⁷ Jatian ja baken jaskáakinbo jato yokatai ninkatax, ja bake onan iken, ja ninkataibo ratékana iki.

⁴⁸ Jaskara onan jonibo jato jaskáaitian oinnax, jawen aniboribi ratékana iki; jaskáakin jawen titan neskáakin yoia iki: —Baké, ¿Jaweaki neno joxonki min noa akonbireskin benamaa? Min papa betanra en mia benakonshamanke. Mia kopira, non akonbireskin masá shinanke —akin.

⁴⁹ Jaskáaketian Jesussen jato yoia iki: — ¿Jawekopiki maton ea benai? ¿Matonki onanyamaa, nokon papan jawéki axoni ea iitai? —akin.

⁵⁰ Jato jaskáakin yoiaibi jawen anibaon onanyamakana iki, jawe yoiiki jaskatai ixon.

⁵¹ Jatian jaskatax jawen anibo betan Nazarethainko moa Jesús kaa iki. Jain kaax jawen anibaon joi ninkáxonai iki jenéyamaa iki. Ikaxbi ja Jesús jaskáyantanabo jawen tita shinanbenoyamaa iki.

⁵² Jainoax Jesús jawen onanti shinanyabi, jawen yoraribi anikaresa iki. Jainxon Diossen oinna itan jonibaon oinnaribi, jawe jakonmabi yama iká iki.

3

*Jato bautizanaí Juanman Diossen joi yoia
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)*

¹ Jatian Tiberio iká iki, moa chonka pichika baritia ja icha mai iboaa apo jikia. Jatian Judea mainbiribi iká iki, Poncio Pilato jaton joni koshi. Jainoax Herodesbiribi Galilea mainmea joni koshi iká iki, jatian ja Herodesnin wetsa Felipebiribi iká iki, Iturea betan Traconite mainmea joni koshi. Jainoax ja Abiline main jaton joni koshi ikáribi iká iki Lisantias.

² Jatianribi ja *sacerdotebaon koshi iká iki, Anás betan Caifás. Jatian jabo jaskara inontianribi, jain joni jayamainkoxon, ja Zacaríasen bake Juan Diossen yoyo aka iki.

³ Jaskatira jatíbi ja Jordán wean main iká jemabaon Juan kaa iki; akonkin jaton jakonma shinanbo jenetaanan bautizameekanon ixon jato joi yoiboi; jaskakanketian jaton ochabo moa Diossen shinanxontima kopí.

⁴ Jaskarabo iti yoikinra ja *profeta Isaíasen neskáakin wishanike:

“Jawebi yama mananmameaxa joni neskati saí ikai:

‘Non Ibo joti bai benxoaxonkanwe,
bai pontexonkanwe.

⁵ Jatíbi mai xankenbora bochoakanti iki,
jatíbi mananbo itan manan kawishpobora,

masenenhakanti iki. Ja yosho baibora pontekanti iki; ja jakonma baibora masenenhakanti.

⁶ Jatíbiain iká jonibaonra oinnoxikanai, jan jato kishpinmati Diossen jato raanxona' ”, iki iká.*

⁷ Ja Juanman jato bautizanon ikax jonibo bekanaitianra, jan jato neskáakin yoikatitai: “¡Mato riki, jakonmabo ikax, rono kaita keská jonibo! ¿Tsonki mato yoia, ja Diossen jato castigantinkoniax mato kishpinmeeti?

⁸ Jaskara iken maton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan jakoni jakanwe, matonbinixbo: ‘¡Noara Abrahamman chiní rarebobo!’ ikibo iamakanwe. Diossenra nato makan inonbi Abrahamman chiní rarebo imati atipanke.

⁹ Ja yamira moa taponyabiakin jiwí xatetires inon ixon, ja namanbi rakana iki. Ja jakoni bimia-mai jiwibora, moa taxteanan chiikan menokanti jake”, akin.

¹⁰ Jatian jonibaon yokákana iki: —¿Nonbiribiki jawe ati iki? —akin.

¹¹ Jatian Juanman jato yoia iki: —Ja rabé kotonyabaonra, ja jayáomabo wetsa koton jato meniti iki, ja pitiabaonra, ja jayáomabo jato akinti iki —akin.

¹² Jainoax ja apo jato kopí yokáxonaiboribi, bauti-zameekasi Juanhiba bekana iki; bexon neskáakin yokákana iki: —¿Nonbiribiki jawe ati iki Maestró? —akin.

---

* **3:6** Is. 40.3-5

¹³ Jatian Juanman jato neskáa iki: —Rama jato kopí yokákin, bebonhira jato yokáyamakanwe —akin.

¹⁴ Jainxon jawetii sontárobaonribi, Juan neskáakin yokákana iki: —¿Nonbiribiki jawe ati iki? —akin. Jaskáakana jato yoia iki: —Rama tsoabi rakéaxonbo jato jawéki bichinyamakanwe, jainxon yankabires jato jakonma akátonin yoinyamakanwe, ja mato kopíakanaitoninbiribi jakanwe —akin.

¹⁵ Jatian jonibo ikana iki kikinni onankashorai manákana, jaskatira ikana iki jatíbi jonibo, Juanra ibirai ja *Cristo ikibo yokakanani.

¹⁶ Ikaxbi Juanman jato neskáakin yoia iki: “Enra jato onpaxenres *bautizanai; ikaxbi epekaora westíora joni joái; janra Diossen Shinanman itan chiikan jato bautizanoxiki. Jara ea xewina ati-pana koshiya iki. Jaskara ikenra, jawen zapato risbitanibobi choroxonti senenma iki ea.

¹⁷ Jara moa jan payánti tsoamáya joái, ja trigo bimibo payanhanan jawen xakábo potamanox. Ja bimibichores bixonra, jain benxoatinko benxoanoxiki. Jatian ja xakábobiribira, jawetianbi tiriti nokayamai chii meran potaxon menonoxiki”, akin jato aká iki.

¹⁸ Neskáakinbo, itan icha meskó eséboribi yoiananra, jakon joi Juanman jonibo yoia iki.

¹⁹ Jainxonra ja joni koshi Herodessibi notsina iki; jawen wetsa Felipen awin Herodías awinhaka iketian, itan wetsa jakonma jawékiboribi aká kopí.

²⁰ Ikaxbi jaskáakin akára, moa siná teneti ati-panyamaxon, Herodesnin jato cárcel meran Juan amaa iki.

*Juanman Jesús bautizana**(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)*

²¹ Jatian jonibo bautizani Juan iitaitianra, Jesús sibi kaax bautizameeta iki. Jatian moa orani ikaitianra nai chopeta iki.

²² Jaskataitianra jishtibires Diossen Shinan, westiora xotó keska jaki joá iki; jatianra naikanmeax neskati yoyo ikai ninkata iki: — Miara nokon noi Bake iki, mionra ea kikinbiresi raroai —iki.

*Jesucriston rekenbo**(Mt. 1.1-17)*

²³ Jatian jawen tee akin peonontianra iká iki, Jesús moa kimisha chonka baritiayabira. Jara iká iki, Josekan bake, ja ikonhakanai keská. Jatian Joséra iká iki Elikan bake,

²⁴ ja Elí iká iki, Matatnin bake, ja Matat iká iki Levikan bake, ja Leví iká iki, Melquinin bake; ja Melquí iká iki, Janaikan bake; ja Janai iká iki, Josekan bake;

²⁵ ja José iká iki, Matatíassen bake; ja Matatías iká iki, Amóssen bake; ja Amós iká iki, Nahúmman bake; ja Nahúm iká iki, Eslíkan bake; ja Eslí iká iki, Nagainin bake;

²⁶ ja Nagai iká iki, Máatnin bake; ja Máat iká iki, Matatíassen bake; ja Matatías iká iki, Semeikan bake; ja Semei iká iki, Joseckan bake; ja Josec iká iki, Judakan bake;

²⁷ ja Judá iká iki, Johanánman bake; ja Johanán iká iki, Resan bake; ja Resa iká iki, Zorobabelnin bake; ja Zorobabel iká iki, Salatielnin bake; ja Salatiel iká iki, Nerin bake;

²⁸ ja Neri iká iki, Melquinin bake; ja Melquí iká iki, Adikan bake; ja Adí iká iki, Cosamman bake; ja Cosam iká iki, Elmadámman bake; ja Elmadám iká iki, Ernin bake;

²⁹ ja Er iká iki, Josuénin bake; ja Josué iká iki, Eliezernin bake; ja Eliezer iká iki, Jorinman bake; ja Jorin iká iki, Matatnin bake;

³⁰ ja Matat iká iki, Levikan bake; ja Leví iká iki, Simeónman bake; ja Simeón iká iki, Judakan bake; ja Judá iká iki, Josekan bake; ja José iká iki, Jonamman bake; ja Jonam iká iki, Eliaquimman bake;

³¹ ja Eliaquim iká iki, Melean bake; ja Melea iká iki, Menan bake; ja Mena iká iki, Matatanin bake; ja Matata iká iki, Natánman bake;

³² ja Natán iká iki, Davidkan bake; ja David iká iki, Isaíkan bake; ja Isaí iká iki, Obedkan bake; ja Obed iká iki, Boozsen bake; ja Booz iká iki, Salmónman bake; ja Salmón iká iki, Nahasónman bake;

³³ ja Nahasón iká iki, Aminadabnin bake; ja Aminadab iká iki Admínman bake; ja Admín iká iki, Arníkan bake; ja Arní iká iki Esromman bake; ja Esrom iká iki Faresnin bake; ja Fares iká iki Judakan bake;

³⁴ ja Judá iká iki Jacobnin bake; ja Jacob iká iki, Isaacnin bake; ja Isaac iká iki, Abrahamman bake; ja Abraham iká iki, Tarékan bake; ja Taré iká iki, Nacornin bake;

³⁵ ja Nacor iká iki, Serugnin bake; ja Serug iká iki, Ragaunin bake; ja Ragau iká iki, Pélegnin bake; ja Péleg iká iki, Ebernin bake; ja Eber iká iki, Selajkan bake;

³⁶ ja Selaj iká iki, Cainánman bake, ja Cainán iká iki, Arfaxadnin bake; ja Arfaxad iká iki, Semman bake; ja Sem iká iki, Noekan bake; ja Noé iká iki, Lameckan bake;

³⁷ ja Lamec iká iki, Matusalénman bake; ja Matusalén iká iki, Enocnin bake; ja Enoc iká iki, Jaredkan bake; ja Jared iká iki, Mahalaleelnin bake; ja Mahalaleel iká iki, Cainánman bake;

³⁸ ja Cainán iká iki, Enóssen bake; ja Enós iká iki, Setkan bake; ja Set iká iki, Adánman bake; ja Adán iká iki, Diossen bake.

4

Satanássen Jesús tanaa (Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Jatian Jesús Diossen Shinan kikinni bochoax, ja Jordán weanhinoax, moa karibaa iki. Jainxonra ja Shinanman jain joni jayamainko ioa iki.

² Jainra chosko chonka nete iká iki, jainoara Satanássen ochamakaskin tanaa iki; jatian jatí nete jawékiama ikaxa kikinbiresi jawékiakasa iki.

³ Jatianra *Satanássen neskáakin yoia iki: — Ikonkon Diossen Bake ixon, nato makan pan imawe —akin.

⁴ Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Wishá meranra ikai: ‘Jawékiatininbichora joni jayamake, [ja Diossen yoiaibo senenhairibikayara joni jati jake]’, iki —akin.

⁵ Jainoara *Satanássen manan keyá ikain boríbaa iki. Jain boxon, jatíbi nato netemea ani jemabo oinmaa iki.

⁶ Jaskáakin oinmaxon yoia iki: —Enra jatíbi nato jawékibo, itan nato jemabaon ani jawékibo mia

meniti iki. Jabora nokona iki, jatian jaweratoboki en menikasai jabora en meniti atipanke.

⁷ Jaskara ikenra, ebebon chirankooxon min ea rabiketian, jatíbi nato jawékibo mina iti iki —akin.

⁸ Jaskáakin yoiabi Jesussen neskáa iki: —Wishá meranra ikai neskati: ‘Ja min Ibo Diosbichores rabiananbi, jabichores jawen keenabo axonkanwe’, iki —akin.

⁹ Jainxonra Satanássen Jerusalénhain Jesús ioribia iki. Jain ioxon Dios rabiti xobo bochiki boxon, chankakiina iki, jainxon neskáakin yoia iki: —Ikonkon Diossen Bake ikax nenoax naman choronwe;

¹⁰ Wishá meranra yoiái:

‘Diossenra jawen ángelbo raanti iki; jabaon koiraanan mia akinkanon ixon.

¹¹ Makanki choshiamanon ixonra, ja ángelbaon jatón mekenman mia tewankanti iki’, ikira ikai —akin.

¹² Jaskáabi Jesussen yoia iki: —Wishá meranra ikai: ‘Min Ibo Dios tanayamawe’, iki —akin.

¹³ Jatian wetsa keskáakinbo axon Jesús tanati atipanyamaax aríbanoxpari, jawetio basi já jenebaini moa Satanás kaa iki.

*Galileankoxon Jesussen jawen tee peoa
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-17)*

¹⁴ Jainoax ja Diossen Shinanman atipana koshi bochóya ikax, Galileanko Jesús karibaa iki. Jatianra jatíbiainoa jonibo jakiritibo yoyo ikana iki.

¹⁵ Jaskara kaxonra, jain kaax nokotainkobo, jain tsinkíkanai xobo meranxonbo, jato axeakatitai. Jatianra jatíxonbi rabikatikanai.

Nazaret jemanko Jesús kaa
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Jatianra já jainoax ania Nazarethain Jesús karibaa iki; ja jeman nokotax tantiti neten, jain tsinkíti xobon kaa iki, jaskatibiribi axea ikax. Jain jikiax jato bebon chankata iki, ja Diossen kirika yoyo anox.

¹⁷ Jainoara yoyo anon ixon, ja *profeta Isaíasen wishani kirika menikana iki. Ja kirika menia chopexon meraa iki, neskati iká wishá:

¹⁸ “Ja Ibon Shinanra emerán iki;
janra jawenashamanbi ea imaa iki,
ja jawékiomashokobo, jakon joi jato yoinon ixon,
janra ea raana iki, ja preso keskábo xabakaati,
joi jato yoiti,
ja benche keskabo jato oinmati;
jainxon yonokin ramiakeskanaibo jato
xabáati,

¹⁹ itan ja non Ibon jato akinti nete nokota jato yoiti”, iki iká.*

²⁰ Jainxonra Jesussen ja kirika moa xepoa iki. Jaskátaananra, jan jato akinnai joni moa menitaanan moa yakata iki. Jatíbi ja tsinkíti xobo meran ikábaon, jainbi kikhakin oinkana iki.

²¹ Jainxon jato Jesussen neskáakin yoikin peoa iki: —Ramabira ike, mato bebonbi nato wishábo seneni —akin.

²² Jato jaskáa, Jesús yoii jakonires yoyo ikana iki; jainxon jakonhira joibo jato yoiaitianbo, ninkataxibi ratékana iki. Jaskatira neskatiyo yokakaakana iki: —¿Natomin ja Josekan bake ipachoai? —ikibo.

---

* 4:19 Is. 61.1-2

23 Jaskákanaitian Jesussen jato yoia iki: — Ramara matonbi, ja neskákanai joi ea yoiti iki: ‘Jato raonai, minbixbi raomeewe’, akin. Jainxonra maton ea yoiribiti iki: ‘Ja Capernaúmhainxon min aká jawékibo non ninkánibo; rama neno min mainkoxonribi aríbawe’ —akin.

24 Jainxon jato yoiboresa iki, neskáakin: — Ikonshamanra en mato yoiai, tsoa *profetabira jawen jeman jaa jonibaonbi jakonhayamakanai.

25 Ikon riki, ja *profeta Elías inontianra, naikanmeax oi beyamaitian, jatíbiain ikonbiresi jawékiatinin ikana iki. Jatian icha benomaya ainboporibi *Israel jeman jakana iki.

26 Ikaxbi Elíasra, ja *Israel jeman tsoa benomaya ainboboibabi, Diossen raanyamaa iki; Sarepta jeman iká benomaaya ainboibares raana iki. Ja iká iki Sidón jema iká ochóma.

27 Jainoax ja *profeta Eliseo inontianribira, ja Israel main icha *lepra isinya jonibo jaa iki. Ikaxbi tsoabi benzoyamaa iki; ja Siriainoa Naamán janeya joniresa benzoxa iki —akin.

28 Jaskáakin jato Jesussen yoia ninkátaanan, ja tsinkíti xobo meran weitabo, ikonbiresi jaki sinákana iki.

29 Jaskáaxonra yatanxon, ja jemamea pikoxon, ja jema iká manan maxkaténbi Jesús bokana iki, jainxon werannoxon.

30 Jaskáakin bokanabira jato xaranmeaxbi jato potabaini moa Jesús kaa iki.

*Yoshin naikia joni iká
(Mr. 1.21-28)*

³¹ Jainoax Jesús Capernaúm jeman kaa iki, ja iki Galilea main iká. Jain kaxon ja tantiti netenbo jato axea iki.

³² Jaskáakinbo jato axeaitian ninkatax, jonibo ratékana iki. Koshi shinanyaxon jato akaitian ninkatax.

³³ Jatian ja tsinkíti xobo meran iká iki, westíora joni yoshin naikia. Jaskara ikax, ja joni neskati koshin saí ika iki:

³⁴ —¡Noa jenewe! ¿Jaweatiki min noa teai Nazarethainoa Jesús? ¿Noa keyoiki mia joá? Enra mia onanke; mia riki Diossen ochaoma Bake —iki.

³⁵ Jaskáaketian ja yoshin notsinkin neskáakin Jessussen yoia iki: —¡Netéwe yoshimá, ja joni meranoax pikówe! —akin. Jatianra jato bebonbi ja joni mai tsakamataan, jameranoax pikókinbi, ja yoshinman jawe jakonmabi ayamabaina iki.

³⁶ Jainoaxa jatikaxbi jonibo ratékana iki; jaskatax jatobires neskatiyo yoyo ikana iki: —¿Jawekeska joikayarin nato? Nato joninra jatíbi jawen atipana koshiaxon, itan yoiti koshiaxon, yoshinbo jokonti yoiai; ¡Jatianra jabo pikókanai! —ikibo.

³⁷ Jaskatira ja Jessussen jaskara jawéki akábo, jatíbi ja mainmea iká jemabaon ninkakaaketana iki.

*Simonman rayos ainbo Jessussen benxoá
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)*

³⁸ Jainoaxa ja tsinkíti xobo meranoax pikókaini kaax, Simonman xobon Jesús jikia iki. Jain iká iki, Simonman rayos ainbo kikin yoná koshi aká rakata. Jatianra ja benxoanon ixon Jesús yoikana iki.

³⁹ Jatianra ja ainbo manaon beokainxon ja yoná Jesussen notsina iki. Jaskáatianbi ja ainbaon moa yoná jenea iki. Jatianbi wenixon, ja ainbaon jato jawékiamaa iki.

Icha isinaibo Jesussen benxoa

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰ Jatian moa yametaishokobi, jatíbi meskó keskati isinaibo, Jesússiba bokana iki. Jaskáakin bokanketianra tii axonres jato benxoapakea iki.

⁴¹ Jainoax icha isinai jonibo meranoaxibi, yoshinbo jokona iki. Jaskati jokonira neskatibo saí ikana iki: —¡Mia riki Diossen Bake! —iki. Ikaxbi Jesussen yoyo imayamakin ja yoshinbo jato notsina iki; jara *Cristo iki ixon jabaon onanna kopí.

Jain tsinkíti xobonkoxonbo Jesussen jato joi yoia

(Mr. 1.35-39)

⁴² Jatian nete xabataishoko wenitax, ja jemameax pikókaini joni yamanko Jesús kaa iki. Ikaxbi jonibora ja benai boax já ikainko nokóxon, kayamanon ixon jainbi banémakaskana iki.

⁴³ Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: —Wetsa jemankoboribira ja Diossen ikinaton iti jakon joibo en yoiti jake; ja ati kopíra nato neten ea Diossen raana iki —akinbo.

⁴⁴ Jaskáakinra ja Judeain iká jain tsinkíti xobo meranxonbo, ja jakon joibo jato Jesussen yoiboa iki.

5

Icha yapa bikana

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.16-20)

¹ Westíoraira Jesús ja Genesaret ian kexá iká iki; jain ikenra, ja Diossen joi ninkákaskin, joni ichan bitaxkana iki.

² Jainxonra Jesussen oinna iki, ja rikanaibaon rabé bote jawebioma, mashin repia. Ja bote ibobo ikana iki, mapéxon jaton rika chókai tsamákana.

³ Jatian wetsa bote iká iki Simónmana, jain Jesús naneta iki. Jainxon yoia iki napoorichashoko ja bote axonti. Jainoaxa ja boten Jesús nayakaa iki; jainxon jonibo jato axeakin peoa iki.

⁴ Jaskáakin jonibo jato Diossen joi yoikin senen-hataan, ja Simón yoia iki: —Ja min bote napoori boxon, maton rikabo jain nepókanwe, maton yapa binon —akin.

⁵ Jaskáaketian Simonman Jesús yoia iki: —Maestró, yaméra non aashinai rikankin; ikaxbira jawe yapabi non biamawanke. Ikaxbi min ati yoiara en akai ja rika nepókin —akin.

⁶ Jatian jaskáati yoia nepóxonra, icha yapa bikana iki, jaton rikabobi noshinon kaman.

⁷ Jaskara iken ja wetsa boten iká, jato betan teetai jonibo kenakana iki, jato akini bekannon ixon. Jatianra jabo bexon, jaton rabé botebi bo-choakana iki, kikin jikiibishokobo itiakin.

⁸ Jaskáaketian oinnax Simón Pedro Jesús naman joáx, chirankoota iki. Jainxon neskáakin yoia iki: —Ebé iamawe Ibó, eara ochaya joni iki —akin.

⁹ Jatian Simón itan jabé ikábora ikana iki ratékanabo; ichayora yapa biax.

¹⁰ Jainoax ja Simón betan teetaibo, Zebedeon bake rabé, Santiago betan Juanribi, kikinni ratékanabo ikana iki. Ikaxbi Jesussen Simón yoia

iki: —Rakéyamawe, nenoax pekootaxa, rama mia joni biaibiribi ikai —akin.

¹¹ Jato jaskáaketian jaton bote repintaan, jain iká jatíbi jaton jawékibo potabaini, Jesús betan bokana iki.

Lepra isinya joni Jesussen benxoa
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Wetsa netenra, westíora jeman Jesús iketian, *lepra isinya westíora joni jaiba joá iki. Joxon Jesús oinnax, ja namanbi chirankootax maikibi bekepia iki. Jainxon Jesús neskáakin yoia iki: —Ibó, keenxonra nokon isin min ea benxoati iki —akin.

¹³ Jatian Jesussen mekenman tii axon, neskáakin yoia iki: —Eara keenai. ¡Benxowe! —akin. Jaskáatianbi, ja jonin *lepra isin moa benxoa iki.

¹⁴ Jatianra Jesussen yoia iki: —Tsoabi keshanyamawe; pontékainxonres ja *sacerdote oinmatanwe, jainxon ja Dios bebon jakon iti kopi, ja Moiséssen jaskáati yoini keskáakin, Dios jawéki menitanwe, moa mia benxoa sacerdotebaon onankanon —akin.

¹⁵ Jaskarabo ikenbira, jatíbiain ja Jesussen aká jawékibo ninkakaaboresa iki. Jaskatira icha jonibo tsinkíakeresa iki, ja Jesussen yoiaibo ninkati. Jainoax jaton isinbo jato benxoonon ikax.

¹⁶ Ikaxbira Jesús tsoabi yama ikainkobo orani kaktiai.

Kishi jirioma joni Jesussen benxoa
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ Wetsa netera Jesussen jato joi onanmai iitaitian, jawetii *fariseobo betan esé onan jonibo jain yakákana iká iki. Jabo bekana iká iki, Galilea

main iká maxko jemameax, itan Judea main iká jemameax, jainoax Jerusalénhainoaxibi. Jatianra Diossen atipana koshi Jesús meran jishtia iki, ja isinaibo benxoaitian.

¹⁸ Jatianra jawetii jonibaon, westíora kishi jiri-oma joni, rakátinin axon bekana iki. Bexonra xobo meran jikimaxon Jesús bebon rakankaskana iki;

¹⁹ ikaxbira jaoraoshamanxon jikimati merayamakana iki, ichayora joni iketian. Jaskara ikenra ja xobo pekatén mapéxon, ja xobo pebíanan kini-axon, jawen rakátininbi axon; ja joni icha xaranbi apakexon, ja isinai joni Jesús bebon rakankana iki.

²⁰ Jatian jan beabo, ja ikonhaax jaki koshikana ointaan, Jesussen ja isinai joni neskáa iki: —Joní, min ochabora en moa mia shinanxonyamai —akin.

²¹ Jatianra ja esé onanbaon, itan *fariseobaon neskáakinbo shinankana iki: “¿Tsoarin nato, ja Dios yoi jakonmaibires yoyo ikai? Diossenbichora non ochabo moa noa shinanxonyamati atipanke”, akinbo.

²² Ikaxbi Jesussenra, jaskáakinbo shinankanai onanxon, jato neskáakin yokata iki: —¿Jaweatiki maton jaskáakin shinannai?

²³ ¿Jaweraki yoitikayaki atibires itiki: ‘Min ochabora en mia shinanxonyamai’, akin ati, iamax: ‘Wenitax katanwe?’ akin ati.

²⁴ Enra mato oinmai, nato mainra ja jonin Bake, jonibaon ocha akábo moa jato shinanxonyamanoxon yoiti koshiya iki ixon —akin jato aká iki. Jaskáataan ja isinai joni neskáa iki: —Enra

mia yoiai, wenixon min rakáti bibaini, min xobon katanwe —akin.

²⁵ Jaskáatianbi, ja kishi jirioma joni, jato bebonbi wenixon, jawen rakáti bitaanán jawen xobon moa kaa iki. Kakin Dios rabi rabibaina iki.

²⁶ Jatianra jatíbi jonibo ratékana, jainxonra Dios rabikana iki; jainoaxa kikinni raketi neskatiyo yoyo ikana iki: —Ramara non ake jan ratéti jawékibo oinkin —ikibo.

Leví Jesussen kenaa

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Jaskara aká pekáora, moa Jesús jainoax kaa iki. Kakin Leví janeya westíora joni nokoa iki, jainxon Romamea apo jato kopí yokáxonai xobonko yakata. Jainoa Jesussen neskaa iki: —Ea chibanwe —akin.

²⁸ Jatianra Leví jatíbi jawen jawékibo jenetaanan Jesús betan kaa iki.

²⁹ Jainxonra Levikan, jawen xobon Jesús ioxon, rarokin ani fiestaaxona iki. Jaskáaxon jato chania, jato betan jawékiai ja apo jato kopí yokáxonaiboyabi, wetsa joniboribi jain tsinkíkana iká iki.

³⁰ Ikaxbi ja jaskara esé chibanaibobires ixon, fariseobo betan esé onan jonibaon, ja Jesussenmea onannaibo jakonmaakin yoikin peokana iki. Jainxonra neskáakin yoikana iki: —¿Jaweatiki jakopí yokámisaibo, itan ja ochaya jonibo betan maton jawékiai? —akin.

³¹ Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja isinhomabora jato raonai joni benatinin maxkáyamake. Isinaibokaya riki jato raonai jonin akintinin maxkatabo.

³² Eara ja jákonman shinanmeetaibo benai joáma iki. Eara joá iki ja ochaya jonibo kopí; jaskáaxon jabaon Dios ikonhanon ikax —akin jato aká iki.

*Ayunantikiriakin yokákana
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)*

³³ Jainxonra jonibaon Jesús yoiribikana iki: —Ja Juanmamea onannaibo betan ja fariseobaomea onanaibaon akanai, jatíbitian *ayunankin, itan akonbireskin orankin, jatian mionmea onanaibaonbiribi akanai, jatíbitian piananbi xeakin —akin.

³⁴ Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jawetianbira wanokanai fiestanko, jato chania bekanketian, maton jato jawékiati tenemati atipanyamake, ja wanoai joni jato betan iketian.

³⁵ Ikaxbi netera nokónoxiki, ja wanoai joni moa bokanti, jatianparira ja chania bekanabaon jawékiati tenekanti iki —akin.

³⁶ Jainxonra neskara jawékiki jato yoinribia iki: —Tsonbira chopa bena xatetaanan jan payo chopa onayosma iki; jatian jaskáakin onaara, ja bená chopan ja payo chopa waxaresai. Jainoax ja bená choparibi, ja payo chopaki onaa ikax jakon banéyamai.

³⁷ Jainxon tsonbiribi payo bichi chomon, bená vino nachíosma iki; jaskáakin akábira, bená vinon ja payo bichi chomo toá akai, jaskatira ja vino betan ja bichi chomoribi, moa jawemabi banetai.

³⁸ Jaskánaketianra ja bená vino, bená bichi chomonribi nachíti iki.

³⁹ Jainoax tsoabira ja pae vino xea pekao, ja paema vino xeakasibo iamakanai. Jaskatira

ikanai: ‘Ja pae vinokayara kikin jakon iki’, ikibo —akin jato aká iki.

6

Tantiti netenbi trigo tsekakana

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Jatian westíora tantiti netenra, Jesús jaonmea onannaibo betan, wai banakanbi bokana iki. Kakinra jaonmea onanaibaon trigo bimi texkan pinoxon xemekana iki.

² Jaskáakanaitian jawetii *fariseobaon jato yokata iki: —¿Jaweatiki ja tantiti neten jaskáatima ikenbi maton jaskara jawékibo akai? —akin.

³ Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Matonki ja jawékiakashorakin, jabé ikábo betan westíoraakin Davidkan aní jawéki yoyo akáma iki?

⁴ Janra ja Dios rabiti xobo meran jikixon, ja Dios menikana pan bixon pia iki. Jainxonra já chibanaiboribi, pikannon ixon jato menia iki, ja sacerdotebaonbichores ja pan piti akana ikenbi —akin.

⁵ Jainxon jato yoiribia iki: —Ja jonin Bake riki, jawerin ja tantiti neten atibo ixon jan mato yoiti —akin.

Meken jirioma joni iká

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Jatian wetsa tantiti neten, Jesús jain tsinkíkanai xobon jikia iki. Jain jikixon axeakin peoa iki. Jainribi iká iki, westíora joni jawen mekayao meken jirioma.

⁷ Jatian jainribi ikana iki esé onan joniboyabi fariseobo; ja tantiti netenbimein Jesussen

benxoai ixon paranaxon oinni. Jaskáaxon jakibo yoinxon ramiati shinanyanix.

⁸ Ikaxbi, janra jaskarabo shinankanai onanxon, ja meken jirioma joni neskáakin yoia iki: — Wenitax joáx, jain napon chankawe —akin. Jaskáakin yoia, wenitax chankata iki.

⁹ Jainxon jato Jesussen yoia iki: —Rama en mato yokábanon ninkákanwe: ¿Ja tantiti neten non jawe atiki yoiai? ¿Jakon jawéki ati ó jakonma jawéki ati? ¿Mawatainbi jato kishpinmati, ó jato mawámaresti? —akin.

¹⁰ Jaskáaxon jain ikábo jato beísaketana iki; jainxon ja meken jirioma joni yoia iki: — Min meken sananwe —akin. Jaskáakin yoia sananatianbi, ja jonin meken benxoa iki.

¹¹ Ikaxbi wetsabobiribi ikonbiresi sinákana iki, jaskáaxon shinan akana iki, ja Jesúski jaweakantiki ixon.

Chonka rabé jawen raana itibo, Jesussen katota (Mt. 10.1-4; Mr. 3.1-6)

¹² Jatian ja netebaonribira mananmanxon orani Jesús kaa iki. Jainra orani Dios betan yoyo iki yamé iishina iki.

¹³ Moa nete xabáketianra, jaonmea onannaibo jato kenea iki. Kenaxon chonka rabéres jato katota iki; jabora jato janea iki, raanabo akin.

¹⁴ Jabo iká iki: Simón, jaribi janea iki Pedro akin; jainoax ja Simonman wetsa Andrés, jainoax Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé,

¹⁵ Mateo, Tomás, Alfeon bake Santiago, jainoax Simón, ja Zelotebo betan nia ikátiai,

¹⁶ Jainoax Santiagon bake Judas, jainoax Iscariote, ja jakonhai keská ixonbi jan Jesús jakonmaani.

Icha joni Jesussen jato joi yoia

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Jaskáakin senenhataan, mananmameax moa Jesús ipakea iki; jawen katota joniboyabi. Beax ja manan teshanpa ikain ikana iki; Jatian ja icha joni tsinkitabo ikana iki Judea mainmeax, Jerusalénhainoax, jainoax ja Tiro keibakeax, itan ja Sidónhainoax bekanaboribi.

¹⁸ Jabora ja Jesussen joi yoiaibo ninkati itan jaton isinbo jato benxoanon ikax bekanabo ikana iki. Jatianra ja yoshinbo jato meran naikixon, jato masá tenemaiboribi jato benxoa iki.

¹⁹ Jatíbi jonibora Jesús tii akaskana iki, já meranoax pikotai jawen atipana koshin jato benxoai oinxon.

Raroshaman ikanti itan raroma ikanti joi jato yoia

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Jatian Jesussen jaonmea onannaibo jato beísaketana iki; jainxon jato yoia iki: “Diossenra raroshaman imati iki, ja mato Dioskires ikoni koshiax jakanabo. Matonakayariki ja Diossen ikinaton jati nete.

²¹ Diossenra raroshaman imati iki, ja pikasi, itan nomi mato rama iitaibo. Matora jawekiatinin maxkáyamanonxiki. Diossenra raroshaman imati iki, ja onisi winii mato rama iitaibo; jaskata pekáora mato raroshaman inoxikanai.

²² Diossenra raroshaman imati iki, ja jonin Bake kopí, jonibaon omiskanaibo, ja jawemabiakin shinankanaibo, ja ichákanaibo, ja jakonma jawéki atin, jaton jane omisnankanaibo.

²³ Mato jaskáakana raroananbi kikini benenoxikanwe ja nete. Naikanxonra Diossen kikin jakonhakin mato ikinoxiki. Jaskáakinribira, moatian jaton reken papashokobaonribi ja *profetabo jakonmaapaokanike.

²⁴ Ikaxbi, ¡Jawe iresaipanon, rama ja mato jatíbi jawéki ikax moa jakonbires jakanabo!

²⁵ ¡Jawe iresaipanon, ja rama mato jatíbi jawékiatinin maxkáyamaibo, matora jawékiatinin inoxikanai! ¡Jawe iresaipanon, ja ramatian raroi jakanabo, matora onisi wininoxikanai!

²⁶ ¡Jawe iresaipanon, ja jatíxonbi kikin joniboakin shinankanaibo! Jaskáakinribira ja janso *profetabo, jaton reken papashokobaon jato shinanpaonike.

Rawibo noitikiriakin jato esea

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ Ikaxbi, ja en yoiai ninkati tsamatabora en mato yoiai: Maton rawibo noikanwe, mato omisaibo jato jakonhakanwe.

²⁸ Mato ramímatia kinres shinanxonaiboki, jakonres shinankanwe. Jainxon matoki shirokin mato join imakanketianbo, jatoki orankanwe.

²⁹ Jawekeska ixon wetsa jonin ati iki mato tantash akin; wetsaori amaribinoxikanwe, jainxon mato jan perakooti choparibi mato boonkana, maton kotonribikaya jato bomaresnoxikanwe.

³⁰ Wetsabaonbires mato jayata jawéki mato yokákana; meniresnoxikanwe. Jatian jawerato-baonki matona ikenbi mato jawéki bichinai, moa yokáyamakanwe.

³¹ Jaskara iken, wetsabaon mato jaskáatinin mato keenai keskáribiakin, matonribikaya wetsabo jato jaskáakanwe.

³² Jatian ja mato jakonhaibores maton jato noiabira, wetsaresibi jawékima iki; ja ochaya joni-baonribira jato jaskáai.

³³ Jainxon ja mato jakonhai joniboresibi, maton jato jakonhabira, wetsaresibi jawékimaribi iki, ja ochaya jonibaonribira jaskáakinribi jato jakonhai.

³⁴ Jato jawéki menikin, mato kopikin menishkokanti shinanyaxonres jato menikinbira, wetsaresibi jawéki maton ayamai; ja ochaya jonibaonribira jato jaskáai, jatoibakea bishokoti shinanyaxon.

³⁵ Jaskara iken, maton rawíbo noianan jato jakonhakanwe; mato kopikin menishkokanti shinanhomaxon jato menikanwe. Jaskáakinra ani jawékibo maton biti iki, itan ja ani Diossen bakekonshaman mato iti iki. Janra jakon shinanyaxon, ja jakonma jonibo itan Dios iráke ati onanma joniboribi jato akinnai.

³⁶ Jaskara iken, ja maton Papan jato akai keskáribiakin, jato onísakanwe.

*Wetsabaon aká jawékibo jato yoixontima
(Mt. 7.1-5)*

³⁷ Tsoabi jaton jakonma akábo yoixonyamakanwe; jatianra Diossen mato jaskáashokotima iki. Jainxon jakonma akanketianbo, jato

ramiayamakanwe; jatianra Diossen mato ramiyamashokoti iki. Mato jakonmaakanabo moa jato shinanxonyamakanwe; jatianra mato Diossen jaskáashokoti iki.

³⁸ Jato jawéki menikanwe; jatianra mato Diossen menishokoti iki. Janra mato meniti iki; ja sacco meran jakonshamanhakin napóanan, kikinakin bochoaka keskáakin. Jawe jawékiki maton jato menia iki, jaribira mato Diossen meniti iki”, akin.

³⁹ Jainxon Jesussen jawékiki yoinribikin jato neskaa iki: “Westíora benchenra, jawekeskaxonbi jabé benche ioti atipanyamake; jatian jaskáakin ioibira rabekaxbi kini meran pakébekonti atipanke.

⁴⁰ Jawerato axeai jonibira, jawen maestro bebon onan iti atipanyamake. Jawetianki jan onankin senenhai, jatianparira jawen maestro betan senen onanribi iti iki.

⁴¹ ¿Jawekopiki ja wetsa maxkoshoko nisá bepokoota iken, min jares oinxonai; ja mia jiwi aniosi bepokootakaya ointitianbi?

⁴² ¿Jawekeskaxonki ja min wetsa, nisá bepokoota iken, min bixonti iki; ja mia jiwi aniosi bepokoota, minbipari tsekaama ixonbi? ¡Beparametaibo riki mato!, matonparikaya ja aniosi mato bepokoota tsekakanwe. Jaskáaxonparira moa jakonhakin oinxon, ja min wetsa nisá bepokoota min tsekaxonti iki.

*Jawen bimi oinxonres jiwi onanti
(Mt. 7.17-20; 12.34-35)*

⁴³ Jawetianbira jakon jiwi, jakonma bimia iti atipanyamake, jatian ja jakonma jiwibiribi, jakon bimia iti atipanyamaribake.

⁴⁴ Jiwibora non onanai iki, jawen bimibo oinx-onres. Jaskara ikenra, ja moxa jiwimea higo bimi non tsekati atipanyamake; jatian zarza jiwime-abiribi non uva bimi tsekati atipanyamake.

⁴⁵ Westíora jakon jonira jakon jawékibores yoyo ikai; jakonhakin shinanires jaa ikax; ikaxbi jakonma jonira jakonma jawékibores yoyo ikai, jawen shinan meran jakonma iken. Jawekeskaraki jonin shinannai, jaskarara joni yoyo ikai.

*Rabé keska xoboki yoinmeeta esé
(Mt. 7.24-27)*

⁴⁶ ¿Jaweatiki, ‘Ibó, Ibó’, akin maton ea janeai, nokon keenai keskábo axonkinmabi?

⁴⁷ Ramara en mato yoiai, jatíbi ja nokon joi ninkáxon jan yoiai keská senenhaiboki, jawe jawéki keskábo iki ixon.

⁴⁸ Jabo riki jonin xoboakin aní keska; reken-parira neminhakin chinianan, shankaki witábo nichina iki. Jatian jenetiaxon mapoara, ja xoboki bai koshi tsakákinbi shakonyamabobia iki; ja xobo witabo kikinshakin nichina iketian.

⁴⁹ Ikaxbi ja en yoia joibo ninkáxonbi, nokon keena keskábo ea axonyamaibo riki; jonin mai chinixonres, jaki koshitibo ayonxonmabi xoboani keskábo. Jatianra basitanima bai koshin, ja xobo poxaa iki; jaskataxa kikini ras ika iki”, akin jato aká iki.

7

*Romano sontárobaon koshin yonoti Jesussen
benxooa*

(Mt. 8.5-13)

¹ Jatian moa jato joi yoikin senenhatanán, Jesús Capernaúmhai kaa iki.

² Jain iká iki westíora romano sontárobaon oficial. Jan akonbireskin noia jawen yonoti iká iki, isini mawatibishoko.

³ Jatian Jesús yoi ikanaibo ninkáxon, ja oficialnin, jatíribi judíobaon joni koshiho, Jesúsiba jato raana iki; ja jawen yonoti isinai benxoai joyamaama joti yoikanon ixon.

⁴ Jato jaskáa boxon, joyamaama joti Jesús neskáakin yoikana iki: —Atibira nato sontárobaon koshi oficialnin yokatai min akinti jake.

⁵ Janra non kaibo judíobo jato noi ke. Janribira, jain tsinkíti xobo noa axona iki —akin.

⁶ Jaskáakana, jato betan Jesús kaa iki; jatian moa xobonko nokoti bokanaitian, ja *capitánman, jawen onanna jonibo jato raana iki, bechixon neskáakin yoikanon ixon: “Ibó, jakonma shi-nanyamawe, nokon xobontanibobi, mia jikimati jisámabobi riki ea.

⁷ Jaskara kopíra eabishaman mia benai kayamawanke. Ikaxbi ja nokon yonoti benxonon ixon, ea yoixonreswe.

⁸ Enribira nokon koshihaon yonoa jato senen-haxonai. Jainoaxa, en ikinna sontároribibi jake; jatian westíora en jain katanwe akin yoiara kaai, jatian neri jowé akin en wetsa akára, joái; jatian nokon yonoti en jawéki ati yoiara akai”, akin.

⁹ Jatian jaskáakin yoikana ninkatax, Jesús ráteta iki. Jaskáaxon, já chibani bokana jonibo, jato neskáakin yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai: Nato *Israel mainra, nato jonin akai keskáakin ea ikonhai joni, en jawetianbi nokoisma iki —akin.

¹⁰ Jatian jakiribi moa xobon banéxon, ja raanwanabaon oinkana iká iki, ja yonoti moa benxoa.

Benomaata ainbaon benbo bake Jesussen jiri-maa

¹¹ Jaskáa pekáo, Nain janeya westíora jemanko Jesús kaa iki. Jain kaaitian jaonmea onannaibo, itan icha joniboribi já chibani bokana iki.

¹² Jatian ja jema xepotian moa nokoti kakin oinna, mawá miinnoxon boí ikana iki. Ja mawá iká iki, benomaata ainbaon jabicho bake, jatian ja mawá miinkini boaibo ikana iki icha joni.

¹³ Jaskara oinxon, ja ainbo Jesussen noibaa iki; jainxon yoia iki: —Winiamawe —akin.

¹⁴ Jaskáatanan ja mawá nokobainxon jan bekanai cajón yatana iki. Jatianra ja mawá iata jonibo jainbi charókana iki. Jainxon ja mawá Jesussen neskáakin yoia iki: —Bakeranon, weníwe akinra en mia akai —akin.

¹⁵ Jaskáa, ja mawá iwana yakáinakainax moa yoyo iki pekoota iki; jatianra Jesussen moa jawen tita menia iki.

¹⁶ Jaskara oinnax ratéxonra, jatíxonbi Dios rabii neskákana iki: —Westíora ani *profetara nooxaran nokóke —ikibo. Jainoax neskáribikana iki: —Jawen jonibo jato akinira Dios joke —ikibo.

¹⁷ Jatian jaskara jawékibo Jesussen aká joira, jatíbi Judea main itan ja patax iká jemabaon ninkakaaketana iki.

Juanman, jawen jonibo Jesússiba raana
(Mt. 11.2-19)

¹⁸ Jatian Juanmanra jatíbi neskara joibo ninkata iki, jawen jonibaon yoia; jaskara ninkáxonra, jawen joni rabe kenaxon,

¹⁹ ja Iboiba jato raana iki ¿Miarin ja joti yoikani, iamaxon wetsaki non manati iki? akin yokákanon ixon.*

²⁰ Jatian boxon, Juanman jonibaon neskáakin Jesús yoikana iki: —Jato *bautizanaí Juanmanra noa raanke, ¿Miarin ja joti yoikani, iamaxon wetsaki non manatiki? akin mia yokáti —akin.

²¹ Jatianbira icha isini onitsapitaibo jato Jesussen benxoa iki, jainxon ja yoshin naikiaboribi jato pikoxona iki; jainxon icha bencheboribi jato oinmaa iki.

²² Jaskáakin senenhataan, jato neskáakin yoia iki: —Rama moa botankanwe, kaxon Juan yoitankanwe, jaskara maton oinnabo itan jaskara maton ninkatabo. Benchebaonra moa oinke; chantobora moa nikanai; ja *lepra isinyabora moa benxokanke; pabebaonra moa ninkákanai; mawáborá jiriai; ja jawékinin maxkatabora ja bená joi jato yoikanai.

²³ ¡Diossenra raroshaman imati iki, ja ea ikonhaax eki koshii jenéyamaibo! —akin.

²⁴ Jatian ja Juanman raana jonibo, moa bokana pekáo, Jesussen ja tsamata jonibo, Juankiriakin

---

* **7:19** Ja joti yoikatakanai iki iká riki, ja Cristo yooi iká.

yoikin jato neskáa iki: “Ja jain joni jayamainko kaxonki ¿Tsoa joni maton oinna iki? ¿Westíora tawa nia niwen shakonai?

²⁵ Jainxonki jaweribi maton oinna iki ¿Westíora joni jakon chopa saweya? Akáma. Matonra onanke, ja jakon chopa saweaibo, itan jan raroti jakonma akaibo, ja apobo jain teetai xobonko jakana.

²⁶ ¿Jainxonki jaweribi maton oinna iki? ¿Westíora *profetaki maton oinna iki? Ikon riki, jara maton oinna iki; jara westíora *profeta xewina iki.

²⁷ Ja Juan yoiira ikai Wishá meran neskati: ‘Mia raanamatianbira, en wetsa jonipari raanai; jan mia kati bai, mia benxoaxonon’, ixon.

²⁸ Enra mato yoiai, jatíbi jonibo xaranra tsoa jonibi, Juan xewina yamake; ikaxbi tsoaki, ja Diossen jato ikinaton jaa joni iki, jara Juan xewina iki”.

²⁹ Jatian neskara ninkáxon, jatíbi jonibaon itan jato kopí yokataibaonribi ikonhakana iki, Diosra jakon iki ixon. Jatianra Juanman jato bautizana iki.

³⁰ Ikaxbi ja *fariseobo betan esé onan jonibaonbiribi, Juan bautizamayamakana iki. Jabo jato jaskámati Diossen shinanna ikenbi keenyamakin.

³¹ “Jatian ¿Jawekiki ja ramatian jonibo en yointi iki? ¿Tsoa keskaborin jabo?

³² Jabo riki bakebo plazain tsamatax tsinii saa ikanai keskábo; jaskatira ikanai neskati: ‘Non mato quena xon axonabira, mato ransayamaa iki, mawákanketian iti bewábo noa bewakenbira mato winiamaa iki’, akin.

33 Ja jato *bautizantai Juanra iká iki pan piosma itan vino xeyosma; jatian matonra akai, yoshin naikia riki ixonbo yoikin.

34 Jainoaxa ja jonin Bake joá iki; jara xeai itan piái iki. Jatian maton akai, nato riki naxki joni itan paenai, jainoax ochaya jonibo itan kopí yokámisaibo betan raenanai akinbo.

35 Ikaxbi ja Diossen onan shinanra jishtiai, jatíbi jan akainkobo”, akinra jato Jesussen aká iki.

Simón janeya *fariseon xobon Jesús iká

36 Jatian westíora fariseo joxon, jawen xobonko pikinnoxon Jesús kenaa iki. Jaskáakin kenaa kaax, jawen xobon jikia iki; jainoax mesan yakata iki.

37 Jatian ja jemanribi westíora ainbo iká iki; jakonma jawékibores akí ochai jaa, jatíxonbi onankana. Ja ainbaon onanna iki, ja fariseon xobon pii Jesús kaa. Jaskara onanax, *alabastro akana botírianin, kikinbires kopí ininti bochóya, Jesús siba kaa iki.

38 Jain joáx, winiananbi Jesussen tae pataxbi yakata iki, jainxonra jawen beonmanbi, tachota iki, itan jawen bookanbi tasoa iki, jaskáaxonra tatsó aka iki. Jaskáakin senenhaxon, ja ininti boatonin, Jesussen tae sikaanan ininhaxona iki.

39 Ja ainbaon jaskáaketian oinxon, jan piti kenaa fariseon, neskáakin shinanna iki: “Ikon *profeta ixonra, ochaya ainbo riki nato ea tii aki iitai, ixon onankeanke”, akin.

40 Jatianra Jesussen ja fariseo neskáakin yoia iki: —Simón, westíora jawéki mia yoibanon —akin. Jaskáa yoia iki: —Ea yoiwe maestró —akin.

41 Jatian Jesussen yoia iki: —Rabé joninra, westíora joni koriki ribina iká iki; westíoranin ribina iká iki, pichika pacha nete teexon bititii; wet-san aká iká iki, chonka pichika nete teexon bititii.

42 Jaskáakin ribinxonbi, moa kopíati atipanyamaketian, ja rabekan ribinbi ja jonin, moa jato shinanxonyamaa iki. Rama ea yoiwe ¿Jawerato ja ribinya joninmein bebonbires noia iki? —akin.

43 Jaskáa Simonman yoia iki: —En shinannara, ja bebon icha ribinya jonin aká iki —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Ikonra min yoike —akin.

44 Jatian ja ainbo ointaan, ja fariseo Jesussen neskáa iki: —¿Minki oinna nato ainbo? Min xobon ea merati jokenbira, onpaxtanibi min ea meniamake; ea jan tachokiinon ixon. Ikaxbi nato ainbaonres ake, jawen beonmanbi ea tachóanan jawen bookanbi, nokon tae ea soaxonkin.

45 Minra ea betsó ayamabobike; ikaxbi nato ainbaonra, jowanxonbi ea tatsó akin jeneyamake.

46 Minra ea xenin nokon maponko ea sikayamawanke; ikaxbi nato ainbaonra inintinin nokon tae ea inínhaxonke.

47 Jaskara ikenra en mia yoiai; jan ea akonbireskin noia riki, jawen jatíbi ochabo en moa shinanxonyamaitian. Ikaxbi ja jaton ocha akábo, jaakin jato Diossen shinanxonresaibaonra, kikinshamanhakin ea noiamai —akin jato aká iki.

48 Jatian jaskáatanan ja ainbo neskáa iki: —Min ocha akábora en moa mia shinanxonyamai —akin.

49 Jaskáaketian ninkatax jabé jawékiaibo, neskatibo yoyo ikana iki: —¿Tsoa jonirin nato, jaton ocha akábo jato soaxonai? —ikibo.

⁵⁰ Jaskákanainbi Jesussen ja ainbo neskáakin yoia iki: —Ea ikonhaax mia eki koshia kopíra, mia kishpinke, rama moa jawekeskabo shinanyamai jakonax katanwe —akin.

8

Jesús akinnai ainbobo iká

¹ Jaskarabo iká pekáo, icha ani jemabaon itan maxko jemabaonribi, ja Diossen ikinaton jati bená joi yoii Jesús kakátiai; jatian jawen chonka rabé jaonmea onanaiboribi jabé bokátikanai.

² Jainoax jaweti ainboporibi jabé bokátikanai; jatíribibo iká iki, yoshin jato jokonhaxonabo; jatíribibo iká iki isinaitian jato benxoabo. Jainoax jato xaranribi iká iki, ja *Magdalena akin akanai Maríaribi, já meranoax kanchis yoshin pikota ainbo.

³ Jainoax ja Cuza janeya jonin awin Juanaribi; ja Cuza iká iki, Herodesnin jawéki koirani teetai, jainoax Susanaribi. Jainoax jaton jayata jawékinin Jesús akinnai icha wetsa ainboporibi.

Bero banai jonikiriti iká esé

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ Jatian icha jonibo wetsa jemameaxbo Jesús oinni tsinkíkana iki. Jaskatira icha jonibo tsinkíkana iki; jainoara Jesussen, jawékiki yoinhanan jato neskáakin yoia iki:

⁵ “Westíora jonira, bero banai kaa iki; kaxon masá akara, jatíribi berobo bai naposhaman maana iki; jain maanketian, jamákana iki; jainxon isábaonribi bexon, ja berobo pikana iki.

⁶ Jatíríbi berobo maana iki, makánbo xaran. Jain maannax xoxoaxbi mai mecháatibo maxkatax choshia iki.

⁷ Jatíríbi berobo maana iki; moxa napo, jatian ja berobo betanribi ja moxabo xoxoa iki; jatian ja moxapari anixon, ja baná xoxoabo, mapoanan retea iki.

⁸ Ikaxbi jatíríbi berobo maana iki, mai jakon ikain; jaskataxa xoxoax ania iki. Jaskatira kikin icha bimia iki; westíora niábo pachabo bimia iki”, akin. Jaskáakin jato yoitaanan, koshi join jato Jessussen neskáa iki: “ja ninkataibaon ninkákanwel” akin.

*Jaskara kopí ja berokiriakin jato yoia
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)*

⁹ Jatian jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki; jawekeska yoikaskinki jaskara yoiwana ixon onankaskin.

¹⁰ Jatian jato neskáakin yoia iki: “Matora ja onanyamakana Diossen ikinaton jati en onanmai; ikaxbi wetsabora jawékiki yoinhananbo en jato onanmai; jaskatax oinnaxbi oinnama keskábo ikanon ixon, itan ninkáxonbi onanyamakanon ixonribi.

*Bero banaaki iká esé onantiakin Jessussen yoia
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)*

¹¹ Neskara yoií iká riki, ja bero banai joniki yoinkin en mato aká: Ja bero riki Diossen joi.

¹² Jatian ja bai napon maana bero riki, Diossen joi yoikanai ninkataibo. Ikaxbi *Satanás joxonra jan ninkata jawen jointi meran iká joibo shinanbenomai; jaskatax já ikonhaax kishpin-meekanaketian.

¹³ Jatian ja makan xaran maana berobo riki, ja Diossen joi ninkatatianbi, keenshamankin ikonhaibo. Ikaxbi kikinishaman eki koshamabo ixonra, jawetio basires ea ikonhakanai. Jatian meskó atikomabo nokoxonra, moa ea ikonhakin jenekanai.

¹⁴ Jatian ja moxa napon maana berobo riki, ja Diossen joi ninkáxonbi, iikaanan, jaton meskó shinnannai jawékibaon, icha jawékiya iti shinanbaon, itan jaton keenshaman ati shinanbo, jaton shinan meran weixon keyonaanaibo; jatianra ja baná xoxoaxbi bimiamai keskábo banékanai.

¹⁵ Jatian ja mai jakonhain bero maana riki; jakonshaman shinanyaxon, itan pontéakin shinnantaanan, ja joi ninkáxon jan yoiai keskábores akí koshii jenéyamai; ja banaa berobo xoxoax, jakonshamani icha bimiai keskábo, akin jato aká iki.

Lamparin joékiriti iká esé

(Mr. 4.21-25)

¹⁶ Tsonbira westíora lamparin ketéaxon, jawékinin mapoisma iki, itan jaton oxati tapo namanbi ayosma iki. Jaskáyamakinra keyáshaman peyásankanai, ja xobon jikiaibaon joé oinkanon ixon.

¹⁷ Jaskáribiira westíora joné jawékibi, merayamai bokanai iti atipanyamake; jatian ja onanyamakana jawékibi, tsonbi jishtiakin ayamai kaai yamake.

¹⁸ Jaskara iken kikinshakin ninkákanwe, jaweratoki moa jayá iki, jara bebonbires meniti iki. Ikaxbi jaweratoki jayáoma iki, jara jatíbi jawen jayatashokobo keyo bichinti iki”, akin jato aká iki.

Jesussen tita betan jawen wetsabo

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Jatian jawen tita betan jawen wetsabo, ja Jesús ikain bokana iki. Ikaxbi pataxti atipanyamakana iki joni ichaira iketian.

²⁰ Jatian wetsa jonin Jesús keshana iki: —Min tita betan min wetsabora jeman charókanke, mia oinkasi beax —akin.

²¹ Jatian jato neskáakin yoia iki: —Ja Diossen joi ninkáxon jan yoiai keská akaibo riki, nokon tita itan nokon wetsabo —akin.

Niweaba Jesussen nesemaa

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Jatian wetsa neten, Jesús jaonmea onanaiboyabi, boten naneta iki, jain nanexon jato yoia iki: —Ian keiba bonon bokanwe —akin. Jaskatax moa shitati bokana iki,

²³ jatian moa ian shitai ikanaitian, Jesús moa oxaa iki; jainoaxa ja ianman niwe koshi paketa iki; jatianra jaton boteribi moa jene weiti peokootax reokooti onsá meran ikana iki.

²⁴ Jaskara ikenra, kaxon oxá jishtënhaxon Jesús neskáakin yoikana iki: —¡Maestró!, ¡Maestró! ¡Noara moa jikiai! —akin. Jatianra weníxon, ja niweyabi bechon Jesussen notsina iki. Jatianra ja niweyabi, bechon moa nesea iki, jainoax moa jatíbi jakonshaman baneta iki.

²⁵ Jainxon jaonmea onannaibo jato neskáa iki: —¿Eki koshia ikaxbiki mato jaskata? —akin. Jato jaskáabi moa iorai ratetax, jatobiresbo neskatibo yokakanankana iki: —¿Tsoarin nato joni; ja niweyabi bechonbo nesekanwe akin aká, jawen joi ninkáxonkanai? —ikibo.

Gadarainoa joni yoshinman iboaa iká
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Jaskatax boax, ja ian keiba iká Gadara main nokókana iki; ja iki Galilea keiba iká.

²⁷ Jain kaax Jesús mapetaitian oinnax, ja jemameax yoshin naikia joni jaki joá iki; ja joni iká iki, moa basibires pantionhainres jaax, chopaomabobi ikax, xobonmabi jaa.

²⁸ Jaskáakin Jesús oinnax ja bebon chirankootaan, neskati saí ika iki: —¡Ea teayamawe Jesús, ani Diossen Baké! ¡Enra mia yokatai, ea ramiayamawe! —iki.

²⁹ Jaskáakinra yoia iki; moa já meranoax ja yoshin pikóti Jesussen yoiaitian. Kikinhakinra yoshinman ja joni iboa iká iki. Jatian jonibaon cadenaninbo menéxananbo, tanéxon koirankanabi, jan ras areskatitai, itan ja yoshinmanribi, jain joni jayamainkobo ja joni jabámakatiai.

³⁰ Jatian Jesussen ja joni yokata iki: —¿Jawe janerin mia? —akin. Jaskáa jan yoia iki: —Nokon jane riki Legión —akin. Jaskáakinra yoia iki, já meran kikinbires icha yoshinbo weita iketian.*

³¹ Jainxonra yoshinbaon Jesús yoikana iki, ja jakonma kini meran jato potayamanon ixon.

³² Jatian mananman icha kochi pii tsamata iken; jabo meran jato weimanon ixon ja yoshinbaon Jesús yoikana iki. Jaskáakanketianra jain weikanon ixon jato Jesussen yoia iki.

³³ Jaskáakin jato yoia, ja joni meranoax jokontaanan boax, kochibo meran ja yoshinbo weita iki. Jatianra ja kochibo ishto boax, ketóainoax jeneki

---

* **8:30** Legión iki iká riki, sokota waranka sontárobo yoi iká. Jara latin joi iki.

choronkana iki, jainoara ja kochibo jato jenen keyoa iki.

³⁴ Jatian jaskáketian oinnax, ja kochi koirannai jonibo rátetax, jabati ishtokana iki. Boxonra jemankobo nokóxon itan wain teetai jonibo, jaskara joibo jato keshanbokana iki.

³⁵ Jaskara ninkatax oinni jonibo bokana iki. Jatian boxonra Jesús ikain nokóxon, ja yoshinbo já meranoa jokona joni, ja Jesús namanbi yakata, nokokana iki; moa chopa sawéya itan moa jakon. Jaskara oinnax jonibo rakékana iki.

³⁶ Jatian jaskara winota oinnabaonra wetsaboribi, jato yoikana iki. Ja yoshin naikia ipachoi joni, jaskatax benxo.

³⁷ Jatian jaskáaketian oinnax, ja Gadara mainmea jonibaon, ikonbiresi rakékin moa jainoax kanon ixon Jesús yoikana iki. Jaskáakana Jesús boten nanetax moa kaa iki.

³⁸ Jaskati moa kaaitian, já merameax yoshinbo jokona jonin, jabé kakaskin Jesús yoia iki; ikaxbi Jesusen kayamawe akin ataanan; neskáakin yoia iki:

³⁹ —Min xobon katanwe, kaxon jatíbi ja mii meranxon Diossen jaskara akábo jato yoitanwe —akin. Jatianra ja joni moa kaa iki. Kaxon jatíbi ja jemamea jonibo, ja meranxon Jesusen aká jawékibo jato yoia iki.

*Jairon ainbo bake betan isinai ainbo iká
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)*

⁴⁰ Jatian jakiribi ja ian shitai joáx, jainoax kawanainko joribaketian; ja manai iikin, raro shamankin jonibaon bikana iki.

⁴¹ Jain nokóketianra westíora joni Jairo janeya jaiba joá iki, ja iká iki jain tsinkíti xobonkonía joni koshi; joxonra Jesús namanbi chirankooxon, jawen xobon kanon ixon yoia iki.

⁴² Jawen jabicho ainbo bake mawatibishoko iken. Ja bake iká iki chonka rabé baritiaya. Jaskáakin yoia kaaitianra joni ichan bitaxesa iki.

⁴³ Jatian ja jonibo xaranribi westíora ainbo iká iki; moa chonka rabé baritia jimi boani isinai. Jato raonmakin jatíbi jawen koríkishokobo moa keyoyona iká iki; ikaxbi moa tsonbi benxoati atipanyamaa.

⁴⁴ Ja ainbaon Jesús pekao jokin nokobainxon jan perakoota chopá kebí tii akanaana iki. Jaskáakin tii akatianbi ja ainbo moa jimi boani jeneta iki.

⁴⁵ Jaskáaketian Jesussen jato yokata iki: —¿Tsonki ea tii aka? —akin. Jato jaskáa jatíxonbi nonra mia akáma iki, akin akana iki. Jaskáakanaitian Pedron yoia iki: —Maestró, joni ichaira ixon bitaxkanara mia iitai —akin.

⁴⁶ Jabi Jesussen jato yoiakeresa iki: —Tsonra ea tii ake, nokon atipana koshira emeranoax pikóke —akin.

⁴⁷ Jatian jaskáshamanax jonétikoma iken, ja ainbo, Jesús namanbi saki iananbi chirankootoshita iki. Jainxonra ja joni icha tsamata napónxonbi yoia iki; jawekopi tii akárin ixon, jainoax jaskatax benxoaribi.

⁴⁸ Jaskáakin yoiketian ja ainbo Jesussen yoia iki: —Baké, ea ikonhaxa mia benxoke, moa jakonax katanwe —akin.

⁴⁹ Jatian Jesús yoyo ikipari iitainbira, jain tsinkíti xobon iká joni koshi Jairon xobomeax, westíora joni joá iki, joxon neskáakin yoia iki:

—Min bakera moa mawáke, ja Maestro moa teayamawe —akin.

⁵⁰ Jatian jaskáaketian ninkáxon Jesussen Jairo neskáakin yoia iki: —Rakéyamawe eareskaya ikonhawe, jatianra min bake benxoti iki —akin.

⁵¹ Jainoax Jairon xobon kaa iki, jain nokóxon, tsoabi ja xobon jikimayamaa iki. Jaskáxon ja Pedro, Santiago, Juan jainoax ja mawata baken papa betan jawen titares jikimaa iki.

⁵² Jatian jatíbi jain ikábo, winiananbibo yoyo iki ikanaitian, jato nokoa iki. Jaskákanaitian Jesussen jato yoia iki: —Winiamakanwe, nato xontakora mawatama iki; oxaaresiki —akin.

⁵³ Jaskáakin jato yoiabi jaki shirokin osanreskana iki, ja xontako moa mawata iken onanax.

⁵⁴ Jaskákanaitian kawaxon, Jesussen ja mawá metsonxon, koshinshaman neskáakin yoia iki: —¡Weniwe xontakó! —akin.

⁵⁵ Jatianbi ja xontako jiriaux wenita iki; jainoara jawékiamakanon ixon jato Jesussen yoia iki.

⁵⁶ Jaskáketian oinnax jawen anibo ratékana iki; jatian Jesussen jato yoia iki, jaskara jawékibo tsoabi jato keshantima.

9

Chonka rabé jaonmea onannaibo Jesussen raana

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Jainxonra Jesussen jawen chonka rabé jaonmea onannaibo tsinkia iki; jaskáaxonra jawen atipana koshi, itan yoiti koshi jato menipakea iki,

meskó yoshinbo pikokanon ixon, itan isinaiboribi benxoakanon ixon.

² Jaskáaxon jato raana iki, ja Diossen ikinaton jati joibo jato yoiti, itan isinaiboribi benxoakanon ixon.

³ Jato yoia iki: —Kakin jawebi bokantima, nin kekóti, nin bolsa, nin jawékiati jawékibi; nin koríkibi, nin wetsa ja saweti chopabi bokantima.

⁴ Jawerato xobonki mato nokotai, jainbi mato iti iki, wetsanko kaai mato taxketai kaman.

⁵ Ikaxbi jawerato jemanxonboki mato bikashamakanai; ja jemameax moa mato kati iki. Kaaira ja maton jamata mai potobo, mato tawasaakainti iki. Ikonhayamakin mato biamax, moa onsá meran ikanai jabaon onankanon ikax —akin jato aká iki.

⁶ Jaskáakin jato yoia, jatíbi maxko jemabotiibi bokana iki, jakon joi jato yoiboi, itan isinaiboribi jato benxoaboi.

*Tsoarin Jesús ixon Herodesnin onanyamaa
(Mt. 14.1-2; Mr. 6.14-29)*

⁷ Jatian ja apo Herodesnin jatíbi jain winotai jawéki yoi ikanai ninkata iki; jaskarabo ninkáxon meskóakinbo shinanna iki. Ja mawáyantana Juanra moa jiriribike ikibo ikanaitian.

⁸ Jatíribibaon yoia iki; ja *profeta Elías jatoki pikota; jatian wetsabaonbiribi yoia iki, ja moatian *profeta ipaonibo westíora jiria.

⁹ Jaskákanaitian Herodesnin jato yoia iki: — Enbishamanra ja Juan jato textemayantanke ¿Jatian ja yoi yoyo iorakanai, en ninkatai joniki tsoa

iki? —akin. Jaskara kopíra Herodesnin Jesús oinkashoraa iki.

Icha joni Jesussen pimaa

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Jainoax ja raanabo moa beribakana iki. Bexonra jaskara jawékibo abeirankanabo Jesús yoikana iki. Jatian janra jatobiribi tsínkianan, ja Betsaida jemanko jato boá iki.

¹¹ Ikaxbi moa jain bokana onanxon jonibaon chibana iki. Jatianra jakonhaxonres jato Jesussen bia iki. Jainxonra ja Diossen ikinaton jati joibo yoiananbi, ja isinaiboribi jato benxoa iki.

¹² Jatian moa yantan iketian, jawen chonka rabé jaonmea onanaibaon, neskáakin Jesús yoikana iki: —Nato jonibo moa tantikanon ixon jato raanwe, neno noa ikainra jawebi yamake; abátankanon ja ochóma iká jemashokobaon, itan wainkoboribi ja jawékiakanti benakin —akin.

¹³ Jatian Jesussen jato yoia iki: —Matonbikaya jato pimakanwe —akin. Jatian jabaon neskaa iki: —Noara pichika pan betan rabé yapashokoyares iki. Jaskara ikenra noabi kati jake, jato jawékiati maroxoni —akin.

¹⁴ Ja jain tsinkita iká iki, pichika waranka jonibira; jaskara ikenbi Jesussen jaonmea onanaibo jato yoia iki: —Westíora tsamábotiibi pichika chonka jonibo jato yakámakanwe —akin.

¹⁵ Jatian jaskáakin jato yoia jatikaxbi yakákana iki;

¹⁶ Jatian Jesussen ja pichika pan betan ja rabé yapa bitaanán, nairobi oinxon, ja jawékiati kopí

Dios iráke aka iki. Jaskáakin senenhaxon, to-bapakeanan jaonmea onannaibo jato menia iki; jabaonbiribi ja tsamatabo jato menikanon ixon.

¹⁷ Jaskáakin menikana piax, jonibo jatikaxbi potókana iki. Jatian jato menia texe tsinkikana, chonka rabé tasá bocho baneta iki.

Jesús iki Cristo ixon Pedron yoia
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.28-29)

¹⁸ Wetsa neten jabichobiribi orani Jesús iká iki; jatian ja jaonmea onanaiboribi já betan jain ikana iki. Jainoa jato neskáakin yokata iki: —¿Tsoarin ea ixonki jonibaon ea yoiai? —akin.

¹⁹ Jato jaskáa yoikana iki: —Jatíribibaonra shinankanai, mia jato *bautizanai Juan, wetsabaonra shinankanai mia Elías, jainxon jatíribibaon shinankanai mia moatian ipaoni *profeta jiria —akin.

²⁰ Jaskáakanabi Jesussen jato yokáribia iki: —¿Jatian matonbiribiki ea tsoa shinannai? —akin. Jato jaskáaketian Pedron yoia iki: —Mia riki ja *Cristo —akin.

Já retékanti Jesussen jato yoia
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²¹ Jatian Jesussen jato yoia iki, jaskara joibo tsoabi jawekeskaxonbi jato keshanyamakanon ixon.

²² Jainxon jato neskáakin yoiribia iki: —Ja jonin Bakera ikonbiresi onitsapiti jake; jainoax ja judíobaon koshibo, ja *sacerdotebaon koshibo, itan ja esé onan joniboribi jaon keenyamakanti iki. Jaskáaxonra retékanti iki, ikaxbira jawen kimisha nete itin jirinoxiki —akin.

23 Jainxon jatíbibo jato neskáakin yoiribia iki: —Jaweratoboki eonmea onanai ikasai, jabora jawen keena keskatibores iki moa jenéxon, neteti-ibi jawen koros papiti iki, jainxon ea chibanwe.

24 Jaweratoboki mawákashamai, jabora manotia-ain bokanti iki. Ikaxbi jaweratoboki ea kopi mawatai jabora kishpinkanti iki.

25 ¿Jawe jakonmein iti iki, teetax joni nato nete-meax jatíbi jawékinin senenax, iitibi mawatax manotiaín kaa?

26 Jaweratoki eon itan nokon joiki rabinai; jatianra ja jonin Bakeribi jawen pené neteyabi, itan jawen papan koshi shinanyanixibi jawen ángelboyabi joáx jaon rabinnoxiki.

27 Enra mato ikonshaman yoiai, jatíribi neno ikáborá, ja Diossen ikinaton jati oinnamatianbi-pari mawákantima iki —akin.

Jesús wetsaresibia
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

28 Jatian jato jaskáakin yoibata, moa posaka nete pekáora mananmanxon orani Jesús kaa iki. Ja Pedro, Juan jainoax Santiagoribi já betan bokana iki.

29 Jatian moa orani iitaitianribi, Jesussen bemanan moa wetsaresibia iki. Jainoax jawen choparibi moa joxoshaman itan kikinbires penéshaman iká iki.

30 Jatianra rabé joni joáx Jesús betan yoyo ikai oinkana iki. Ja iká iki Moisés betan Elías.

31 Jatian jaton yora iká iki jakonhira penéshamantonin kateaketana. Jabaonra

ja Jesús Jerusalénhainxon retekin jaskáakin onitsapimakantibo yoikana iki.

³² Jatian Pedrobiribi jabé ikábo betanbi kikinbiresi oxakaskinbi teneabo ikana iki. Jaskáakinbira Jesussen yora itan já betan iká rabé jonin yora penebires oinkana iki.

³³ Jatian ja jonibo moa Jesússibakeax bokanaitian Pedron yoia iki: —Maestró, ¡Jakonhira riki noa neno itina! Jaskara iken kimisha peotashoko non abanon: wetsa mina, wetsa Moiséssena, wetsa Elíasna —akin. Jaskarabo yoikinbi Pedron onanyamaresa iki.

³⁴ Jaskati yoyo iitainbi, nai koin bexon jato mapotoshia iki. Jatian jaskara nai koin meran jato oinnax rakékana iki.

³⁵ Jainxonra ja nai koin meranoax neskati yoyo ikai ninkákana iki: “Nato riki nokon bake, ja en katota, já ninkáxonkanwe”, iki ikai.

³⁶ Jaskati yoyo ikai ninkákanaitianribi Jesús moa jabicho iká iki; ikaxbi jabaon nato jawékibo jonekana iki. Jatian ja netebaonra jaskara oinkanabo tsoabi jawebi jato keshanyamakana iki.

*Yoshin naikia bake Jesussen benxoa
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)*

³⁷ Jatian nete xabáketian mananmameax moa naman beribakana iki. Jatianra icha joni, ja Jesús bechii bekana iki.

³⁸ Jaskákenbi ja joni icha napónxon; westíora jonin koshinshaman Jesús neskáakin yoia iki: —Maestró, nokon bakepari ea oinxonwe, jara nokon jabicho bake iki.

39 Yoshin já meran jikixonra, sion imai jaskáakinra pakeai, jainoaxa bakox kespotai; jaskáakinra ramiayonxon jenekashamai.

40 Enra ja mionmea onannaibo yoiibake, ja yoshin pikoxonkanon ixon; ikaxbira atipanya-maibakanke —akin.

41 Jatian Jesussen neskáakin yoia iki: —¡Eki koshiamabo itan yoitima jonibo riki mato! ¿Jawetian kamanki mato betan ixon mato neskataitian en teneti iki? Ja min bake ea neri bexonwe —akin.

42 Jatian ja bake moa Jesúski nokoti joaitian, yoshinman mai tsakamaxon jakiribi maxkámaa iki. Ikaxbi Jesussen ja yoshin notsina iki, jainxonra moa benxoaxon, ja bake jawen papa menia iki.

43 Jatianra jatikaxbi ratékana iki, ja Diossen ani jawéki aká oinnax.

*Rabé itin jawen mawáti Jesussen jato yoia
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)*

Jatian jatíbi neskarabo Jesussen akai oinnax ratékanaitian, jaonmea onannaibo jato yoia iki neskáakin:

44 —Rama neskara en mato yoiaibo ninkatax shinanbenoyamakanwe, ja jonin Bakera, ochaya jonibo menikanti jake —akin.

45 Ikaxbi jabaonra onanyamareskana iki; jan jato yoiaibo; Diossenbi jato onanmayamaitian, jainoax kikiniribi rakékana iki onantiakin jato yoinon ixon Jesús yokátininbo.

*¿Tsoarin jan jato xewina joni?
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)*

⁴⁶ Jatianra Jesussenmea onannaibo jatobiresbo yokakanankana iki, tsoa jato xaranmeakayaki jato xewina iti iki ikaxbo.

⁴⁷ Jatian jaskákanaitian jaton shinan onanxon, Jesussen westíora bake bia iki; bixon já patax nichina iki.

⁴⁸ Jainxon jato neskáakin yoia iki: — Jaweratobaonki, nokon janenko neskara bake biai, jabaonra eabi biai. Jatian ja ea biaibaonribira, jan ea raanaribi biai. Jaskara iken ja kikinmanshokotonin shinanmeetai riki, jan mato jatíbi xewina —akin.

Ja noki ramíyamaibaonra noa rabékiinai
(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Jatian Juanman Jesús yoia iki neskáakin: — Maestró, westíora jonira non oinhibake min janenko yoshinbo jokonhaitian. Jaskáaitianra non atima yoibake, noobetan niai ixonmabi akaitian oinxon —akin.

⁵⁰ Jatian Jesussen jato neskaa iki: —Atima jato yoiamakanwe; jaweratoboki noki ramíyamaibo iki, jabora noa akini nobé rabetaibo iki —akin.

Santiago betan Juan Jesussen notsina

⁵¹ Jatian moa naikan kati ochóma iketian, koshi shinanbaini Jerusalénhain kaai pontékainti Jesussen shinanna iki.

⁵² Jaskáaxon, jato yooi bokanti jonibopari rekenmaa iki; boax Samariain iká westíora maxko jemanko nokókana iki, nokóxon jain ikanti xobo benakana iki.

⁵³ Ikaxbi ja Samaria jonibaon jatoiba jato imakashamakana iki; Jerusalénhain boí winotaibo onanxon.

⁵⁴ Jaskákanaitian oinxon, Santiago betan Juanman Jesús yoia iki: —Ibó ¿Miaki keenti iki, nato jonibo keyonon ixon, naikanmeax chii pakénon ixon non yoiti? —akin.

⁵⁵ Ikaxbi Jesussen bechiakekainxon jato notsina iki.

⁵⁶ Jaskatax moa wetsa jemashoko ikain bokana iki.

Jesús chibankasaibo ikana

(Mr. 8.19-22)

⁵⁷ Jatian jabo bain bokanaitian, westíora jonin Jesús neskaa iki: —Ibó jawerano inonbi mia kaaitianra, en mia chibanti iki —akin.

⁵⁸ Jaskáketian Jesussen yoia iki: —Nii ochitibora jain jati kinia iki, jainoax ja noyai yoinabora, jain jati jaton naayabo ikanai; ikaxbi ja jonin Bakera, jain tantitiomabobi iki —akin.

⁵⁹ Jainxon wetsa joni Jesussen yoiribia iki: —Ebé kawé —akin. Jatian ja jonin neskaa iki: —Ibó, nokon papa mawáketianra en miinpariti jake —akin.

⁶⁰ Jatian Jesussen yoia iki: —Kayamawe, abákanon ja mawábaonribi jabé mawa miinkin; minbiribi ja Diossen ikinaton ikanti joi jato yoií kawé —akin.

⁶¹ Jatian wetsan yoia iki: —Ibó enra mia chibankasai, ikaxbi eapari manawe; ja nokon xobon ikábopari en jato kaai abátanon —akin.

⁶² Jaskáakenbi Jesussen neskaa iki: —Jaweratonki mai karanbeananbi pekáori naisai,

janra jakonmaakin mai karanbeai. Jaskaribiira westíora joni ja Diossen ikinaton jatínko iti atipanyamake —akin.

10

Kanchis chonka rabé joni Jesussen raana

¹ Jaskara pekáora, wetsa neten jawen kanchis chonka rabé joni, Jesussen jato bia iki. Jaskáakin jato bixon rabé rabébo, jatopari raana iki jaribi jain kati shinanna jemabaon.

² Jainxon jato neskáakin yoia iki: “Ikon-shamanra en mato yoiai, ja bimi tsekatibo riki icha, ikaxbi ja tsekai teetaibora ichamashoko ikanai, jaskara kopí ja wai Ibo yokákanwe, abanon ja bimi tsekai teetiboribi jato raankin ixon.

³ Jaskara iken moa botankanwe; oinkanwe enra mato raanai, ja pimis yoinabo xaran *corderobo raanai keskáakin.

⁴ Kakin, pisha boyamakanwe, itan koríki jan botibi, nin zapatobi maton botima iki. Jainxon kakin joni bain nokoxon, ja saludanibo mato banetima iki.

⁵ Jatian kaax nokóxon, jaton xobon jikixon jato saludankin maton jato neskáati iki: ‘Nato xobon ikábo mato jakonbires ibanon’, akin.

⁶ Jatian ja xobon jakon shinannai jonibo jak-enra, ja maton yoia jakon shinanribi ja xobon ikábaon biti iki. Ikaxbi ja xobon jaskara shinanya joni yamaketianra, ja maton yoia jakon shinanbo matoki joríbatí iki.

⁷ Jaskara ikenra jaton xobonbi mato baneti iki; mato jawékiamakanabo maton aresti iki. Ja teetaib-ora jaton tee akaibo kopí kopíakanti jake; xoboboti-ibi mato kawantantima iki.

⁸ Jawerato jemanki mato nokotai, ja jemanxon bixon mato jawékiamakana maton aresti iki.

⁹ Ja jain mato nokota jemankobo isinaibo nokoxon, maton benxoati iki. Jainxonra neskáakin maton jato yoiti iki: ‘Ja Diossen ikinaton iti netera moa ochóma iki’, akin.

¹⁰ Ikaxbi jawerato jemanxonki mato biamakanai, jatianra ja jema callenkobo pikóxon maton jato neskáati iki:

¹¹ ‘Ja maton jemamea mai poto non jamata, noon neetabobira noa tawasaatai, maton noa bikashamaa onanti inon ikax! Ikaxbi neskara onankanwe; ja Diossen ikinaton jatira moa ma-toiba nokotibi iki’, akin.

¹² Enra mato yoiai, castigameti nete nokoketianra ja jemanxon mato biamaa jonibo, ja Sodomainoa jonibo ikáni bebonbires inoxikanai.

*Jesús ikonhaayamai jonibo yoikin aká
(Mt. 11.20-24)*

¹³ ¡Jawe iresaipanon, ja Corazín jemamea jonibo betan ja Betsáida jemamea jonibo! Ja matoibaxon en aká keskáribiakin, ja Tiro jema betan Sidón jemanxon, ratétibo en aká iketianra, moabires jainoa jonibaon jaton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan Dios ikonhaax, ja masá shinankin sawekanai xaxa chopa saweax, chiimapobaon mapokookeankana iki.

¹⁴ Ikaxbi jaton akábobiribi yoixon jato casti-ganti nete nokoketianra, ja Tiro jema betan Sidón

jemamea jonibo akai bebonbires en mato castiganoxiki.

¹⁵ Jatian mato Capernaúm jonibaonra, noara naikan kanoxiki ixonbira maton shinannai, matora kayamanoxiki, ¡Kikinbires yamé kini meranra mato potakaanoxiki!

¹⁶ Jaweranoxonki maton yoia joibo mato ninkáxonkanai, jabaonra earibi ninkáxonkanai. Jaweratobaonki keenyamakin mato omisai, jabaonra keenyamakin earibi omiskanai. Jatian ja eon keenyamaibora, jan ea raanatonribi keenyamakanai”, akin jato aká iki.

Kanchis chonka rabé jonibo beribakana

¹⁷ Jatian ja kanchis chonka rabé jonibo raroshaman beribakana iki, bexon yoikana iki neskáakin: —¡Ibó, min janenko non jato notsinara, yoshinboribi non yoiai joibo ninkáxonni jokonkanke! —akin.

¹⁸ Jaskáakanketian jato Jesussen yoia iki: —Ikon riki, enra oinna iki naikanmeax jói *Satanás kaná ikai keskati paketaitian.

¹⁹ Enra nokon atipana koshi mato menipakea iki; ja ronobo itan ninbobo maton jamakenbi mato jaweayamanon ixon; jainxon jawekeska jakonmabi winóyamakin, ja maton rawikan koshi shinanboribi matonharesnon ixon.

²⁰ Ja maton yoiaibo ninkatax yoshinbo jokonaitonbicho raroyamakanwe, ja maton jane moa naikan wishakaata kopíribikaya rarokanwe —akin.

Jesús kikinni raroa
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Jatianbi Jesús ikonbiresi raroa iki, ja Diossen Shinanman imaa, jainoax neskata iki: “Enra mia rabiai Papá, mia riki mai betan nai Ibo. Ja onan itan ninkatai jonibo onanmayamataanra; ja onanma jonishokobo, ja min joné jawékibo min jato onanmaa iki. Ikon riki Papá, jaskara ati keenxonra min jaskáa iki.

²² Jatíbi jawékibora nokon Papan ea menia iki; tsonbira tsoarin ea ixon onanyamake, ja nokon Papanresa ea onanke. Jatian tsonbiribi nokon Papa onanyamake ea jawen Bakenbichores. Jainxon ea jawen Bake ixon, en jato onanmaabaonresibira akanai onankin”, akin.

²³ Jatian jaonmea onannaibo jatobichobiribi neskáakin yoia iki: “Diossenra raro shaman imai, ja maton oinni iitai jawékiboribi oinna jonibo.

²⁴ Enra mato yoiai icha *profeta ipaonibo itan apobora, rama maton oinnaibo oinkasi ikana iki; ixonbira jabaon oinyamakana iki. Ja maton ninkataiboribi ninkátinin manatabora ikana iki, ixonbira ninkáyamakana iki”, akin.

Samaria joni ikáki yoinmeeta esé

²⁵ Westíora esé onan jonira Jesús betan yoyo iki kaa iki; kaxonra jakonmaanoxonres tanakin neskáa iki: —Maestró ¿Jatíbitian jati neteya inox-onmein en jawe ati iki? —akin.

²⁶ Jaskáa Jesussen yoia iki: —¿Ja esé kirika mer-anki jawekeska yoikin wishaa iki? ¿Jaweki min yoyo akai? —akin.

²⁷ Jatian ja esé onan jonin yoia iki: —‘Ja min Ibo Dios noiwe; jatíbi min jointiaxonbi, jatíbi min

kayayaxonbi, jatíbi min koshiaxonbi, jatíbi min shinanyaxonbi’. Jainxon ja ‘minbixbi noikaata keskáakinribi wetsabo jato noiwe’, ikira ikai —akin.

²⁸ Jatian Jesussen yoia iki: —Ikon jaskarakonra min yoike. Ikoni jaskati jaaxa mia jati neteya iti iki —akin.

²⁹ Jatian ja esé onan jonin, jan yokatabo jakon imakaskin shinantaanan Jesús yokáribia iki: —¿Jatian tsoarin ja en jaskáati joni? —akin.

³⁰ Jatian Jesussen neskáa iki: —Westíora jonira Jerusalénhainoax Jericóain kaa iki. Jain kaaitian yometsobaon yatanxon, jatíbi bichinyonkana iki. Ja sawea chopabobi jopémayonxon rishkionxon mawátanishaman potabainkana iki.

³¹ Jatian ja senenressibi, westíora *sacerdote ja bainribi kaa iki; kakin ointaan wetsaorishoko ratanbaina iki.

³² Jainoax westíora *Levitaribi ja bain joá iki; ja jokin meraxonbi, janribi ratanbainresa iki.

³³ Ikaxbi ja bainribi, westíora Samariainoa joni kaa iki. Kakinbi meraxon ja joni noibaa iki.

³⁴ Jatianra nokobainxon, ja xateyonkanabo, xeni betan vinon raonhanan, chopanbo neayona iki. Jainxon jawen burronbi perakanxon boá iki; boxon westíora xobonxon koirana iki.

³⁵ Nete xabáketian, ja Samaria jonin rabé koríki ja xobo ibo menia iki. Ja menikin yoia iki neskáakin: ‘Nato joni ea koiranxonwe, jatian bebonchaabires min jaki koríki keyoketianra, jakiribi joxon en mia kopíai joái’, akin.

³⁶ Jatian min jisáki ja kimisha joninkonia ¿Jawerato iká iki ja jakonma jonibaon yometsoayonkana iketian jabé joniakin shinannai? —akin aká iki.

³⁷ Jatian ja esé onan jonin yoia iki: —Ja noibaxon jan akinna jonira iká iki —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Rama miinribi kaxon jaskáashokotanwe —akin.

Marta betan Marían xobon Jesús iká

³⁸ Jaskatax bain kaax Jesús westíora jemankoshoko nokota iki. Jainoa westíora ainbo Marta janeyaton jawen xobon boá iki.

³⁹ Ja Marta iká iki westíora wetsaya, jawen jane María. Jara Jesussen joi yoiai ninkati ja namanbi yakata iká iki.

⁴⁰ Ikaxbi ja Martabiribi meskó teebores akí iká iki. Jainxonra Jesús pataxbainxon neskáakin yoia iki: —Ibó, ¿Ja nokon wetsan eabicho tee amaike min oinyamaa? Ea yoixonwe ea akini jonon —akin.

⁴¹ Jatian Jesussen yoia iki: —Marta, Marta, icha jawéki akin shinanira min shinan tsokasai,

⁴² ikaxbi westíora jawékiresiki kikin bebonbires jakon; jatian Maríanra ja jawéki katoke. Jaskara ikenra tsonbi ja jenemati atipanyamake —akin aká iki.

11

*Jaskáakin oranti jato Jesussen axea
(Mt. 6.9-15; 7.7-11)*

¹ Jatian wetsa neten, wetsanko kaxon orani Jesús iita iki. Moa senenhaketian westíora jaonmea onanaiton yoia iki: —Ibó, Juanman jaonmea

onannaibo jato oranti onanmaa keskáribiakin noa oranti onanmashokowe —akin.

² Jatian Jesussen jato yoia iki: —Matonra neskáakin oranti jake: ‘Non Papa naikan iká, jatíxonbi mia ikon Dios onanbakanon; non apo iki jowé.

³ Ja netetiibi noa maxkata jawékiatibo noa meniwe.

⁴ Non ocha akábo soaxon noa shinanx-onyamawe, ja noki ochaabo moa non jato shinanxonyamai keskáribiakin. Shinan meran akásti jawékiainbo noa pakémayamawe’, akin anonxikanwe —akin jato aká iki.

⁵ Jainxon jato neskáakin yoiribia iki: —Iti iki mia já betan raenanai jonin xobonko mia yamé pochínikon kaai. Kaxon min ati iki: ‘Kimisha panshoko ea meniwe, en mia banexonribanon.

⁶ Westíora ebé raenanai jonira, ochokeax joáx nokon xobon nokóke, ja nokókenbira en ja jawékiamati yamake’, akin.

⁷ Jaskáakin akára, chichóxonbi jan neskáakin mia yoiti iki: ‘Ea tearesshayamawe, nokon xobora xepó iki. Eara nokon bakeboyabi moa oxaa iki. Jakopira mia jawebi menii ea weiti atipanyamake’, akin.

⁸ Enra mato yoiai, jaskáakin min yokákin jeneyamaibi mia menitima ixonbira, ja miibetan raenanai ixonres, ja min yokata jawékibo mia meniti iki.

⁹ Jaskara ikenra en mato yoiai: Yokákanwe jatianra mato Diossen meniti iki; benakanwe jatianra maton nokoti iki, kenakanwe jatianra mato akinti iki.

¹⁰ Jaweratonki yokatai janra biai, jaweratonki benai janra nokoai, jaweratonki kenai jara akinai.

¹¹ ¿Matonmein ati iki, papa iketian, maton baken mato yapa yokata, westíora rono menikin?

¹² Iamaxon bachi yokáketian, westíora ninbo menikin.

¹³ Matokaya jakonma shinanyabo ixonbira maton onanke, jakon jawékibores maton bakebo meniti. ¡Jaskarabo bebonbireskayara ja naikan iká non papan jakon shinanza ixon, ja Diossen Shinan yokataibo jato meniti iki! —akin jato aká iki.

Jesúski jakonmai yoyo ikana

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

¹⁴ Jatian Jesús iká iki, jan joni yoyo imayamai yoshin pikoi; jatian ja yoshin moa joni mera-noax pikóketian, ja joni moa yoyo iki peokoota iki. Jaskara oinnax jonibo ratékana iki.

¹⁵ Jatian jatíribibobiribi ikana iki, neskati: “Ja Belzebúkan, atipana koshi meniatonra nato jonin yoshinbo pikoai”, ikibo.

¹⁶ Jatian jatíribibaonbiribi, jakonmaakaskinres ja oinxon onanti, itan ratéti jawékibo anon ixon yoikana iki.

¹⁷ Ikaxbi jaskáakin shinankanai onantaanan, jan jato yoia iki: “Westíora mainmea jonibobires ikaxbi reteananaxa, moa jainbicho iti atipanyamakanke. Jatian westíora xobonkoniax ja rarebobbies ikaxbi, ramiananaxa moa jainbicho iti atipanyamakanke.

¹⁸ Jatian *Satanás janbixbi jakonmaataan jabichobiribi ikaxki ¿Jawekeskatax jatíbi jawen atipana koshiabi baneti iki? Neskáakinra en mato

yoiái; enki akai ja Beelzebúkan koshin yoshinbo pikokin ixonbo maton yoiáitian.

¹⁹ Jatian jaskara ikenki ¿Tson atipana koshi meniaton akanai, ja matomea onanaibaon yoshinbo pikokin? Jabaonbira mato yoiti iki, ja maton ea jaskaákin yoiara jakonma iki ixon.

²⁰ Jatian ja Diossen atipana koshin, en yoshinbo pikoaitonra noa onanmai, ja Diossen ikinaton jati netera moa nokóke ixon.

²¹ Jawetianki westíora koshi jonin, jan retemisti tsomáyaxon jawen xobo koirannai, jatianra ja benxoa jawékibo tson yometsoayamai.

²² Ikaxbi ja xewina koshi wetsa joni joxónresparira, jaki chipota jan retemisti jawékibo bichinxon, jatíbi jawen jawékibo moa iboananai.

²³ Jaweratobaon oinnaki ja en akai jawékibo jakonma iki; jabo riki ja eki jakonmaataibo, jaweratobaonki, Dios ikonhakanon ixon ea akinhamai, jabaonra ea ikonhakanti ikenbi jonibo jato janbísaresai.

Joniibakeax pikotaxbi yoshin jikiribiai
(Mt. 12.43-45)

²⁴ Jatian westíora yoshin, joni meranoax pikotax kaaxa, jawebi yamankobo kawantanai, jain iti benai. Jatian moa nokoyamaxon shinannai: ‘Ramarajain ea ipachoai nokon xobonko ea karibai’, ixon.

²⁵ Jatian joxon oinna ikai, jonin shinan jakonyoraakin matsóxon kikinshamanhakin benxoayona keská.

²⁶ Jatian jaskara oinbaini kaxonra, kanchis yoshin bebonbiresh jakonmabo jato iweai. Jaskati beaxa jatikaxbi ja joni meran weíkanai. Jatianra

ja joni, ja moatian ikátiai bebon jakonmabires banetai”, akin jato aká iki.

Ja ikonkon raroshaman ikantibo

²⁷ Jaskarabo jato yoií Jesús iitaitian, joni icha napomeax, westíora ainbo saí ika iki, neskati: —¡Diossen raroshaman imabanon, ja tooxon bakeataanán mia ania ainbo! —iki.

²⁸ Jaskáakenbi Jesussen yoia iki: —¡Ja Diossen joi ninkáataanán, jan yoiai keskati jakanabokaya, Diossen raroshaman imabanon! —akin.

*Jaskara iosma jawéki anon ixon Jesús yoikana
(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)*

²⁹ Jatian icha jonibo, Jesús ikainko tsinkíakereskana iki. Jaskákanaitian jato neskáakin yoia iki: “Ja ramatian jaa jonibo riki jakonma shinanyabo. Jabaonra ja oinxon onanti jawékibo en anon ixon ea yoikanai. Ikaxbira jaskarabo ayamakinbi ja Jonás iní keska jawékiribi en ati iki.

³⁰ Ja Jonás iká iki, jato Diossen joi yoií kaa, Nínive jonibaon onankanti. Jaskáribiira ja jonin Bake, ja ramatian jaa jonibaon ja oinxon onankanti iti iki.

³¹ Ja ramatian jaa jonibo jaton akábo jato yoixonti nete senenketianra; ja surhorikea apo ainboribi jain inóxiki, janra jato castiganon ixon Dios yoinoxiki. Jara kikinbires ochó mai senenainoax jonike. Ja Salomónman jawen onan shinanyaxon yoiai joibo ninkati. Jatian rama mato betan itinara ja Salomón xewina iki.

³² Ja nete senenketianribira, ja Jonassen yoia joi ninkáxon ikonhataanán, jaton jakonma shinanbo akonkin jenení, Níniveainoa joniboribi, jain inóxiki. Jain ixonra jabaonribi, ja ramatian jaa jonibo jato

Diossen castiganon ixon yoinoxikanai. Jatian ja rama itinara Jonás xewina iki.

Beroyabi non shinan yoikin aká esé

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³ Tsonbira lamparin keteaxon jawéki pekáo joneyamai, itan jawékinin mapoyamakanai. Jaskáyamakinra bochikishamanres peyasankanai, jawen joekan tenaketian, ja xobon jikiaibaon oinna jishtishaman inon ixon.

³⁴ Maton bero riki, jan maton yora tenaa lamparin keska, jatian min bero jakon ikenra, jatíbi min yoraribi joébires iti iki. Ikaxbi ja min bero jakonma ikenra, jatíbi min yoraribi yamé meran keská iti iki.

³⁵ Jaskara iken rama koiranmeetax shinan-meekanwe; ja mato meran joé ikara yamé inake.

³⁶ Jawetianki maton yora meran joé keska ikax, jawe yamébi yamaa keská ikai, jatianra min onantishamanhakin ointiki, westíora lamparin joekan tenaketian min oinnai keskáakin”, akin jato aká iki.

Fariseoboyabi esé onanbaon jakonmabo Jesussen yoixona

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Jatian moa jato joi yoikin senenhaketianribi, westíora *fariseo, jawen xobon pii kanon ixon, Jesús kenai joá iki. Jaskáakin kenaa kaax jawen xobon jikiax pii Jesús yakata iki.

³⁸ Jaskaketian ja *fariseo ráteta iki, ja jawékiamatianbi mechokiiti esé meran yoiai senenhayamaitian oinnax.

39 Ikaxbi Jesussen yoia iki, neskáakin: —Mato fariseobo riki vaso betan plato pekáobicho chokai-bores. Ikaxbi maton shinan meran riki mato jakonmabiresbo, ja jakonma jawéki akin akon-bireskin jato yometsoaibo ikax.

40 ¡Onanma jonibo riki mato! Diossenra nekeabi itan ja chichokea jawékibi aká iki.

41 Jakon shinanyaxonkaya ja mato jayata jawékibaon ja jawebiomashokobo jato akinkanwe; jatianra nekebi itan shinan meranribi mato jakon ikanti iki.

42 ¡Jawe iresaipanon, mato fariseobo! Maton akai ja chonkankoniabo westíora Dios menikin. Jaskáakin maton jato meniai riki; menta, ruda jainxon meskó pei piti itan meskó bero pitiboribi. Jaskarabo akinbira ja atibi keskáakin jato akinti, itan ja noiti shinanyaxon maton jato noia-make. Jaskati jakonibo iananbikaya ja maton akai jawékibo akin jeneyamakanwe.

43 ¡Jawe iresaipanon, mato fariseobo! Mato riki, jain tsinkíti xobo meran weitaxbo, rekenain-shamanbores yakátinin keenaibo; jainoax callen meraxonbo, rabikin jakonshamanhakinbo salu-dankantininbores keenaibo.

44 ¡Jawe iresaipanon, mato fariseobo riki, ja mawá miinkana matóbo onantima iken, jonibo jaon penitai keskábo! —akin jato aká iki.

45 Jatian westíora esé onan jonin neskáakin yoia iki: —Maestró, jaskáakinbo yoixonra min noabobi jakonma shinanmai —akin.

46 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —¡Jawe iresaipanon, mato esé onan jonibo! Mato riki, ma-

tonribi atipanyamaxonbi, tsonbi tenetima iwe jawéki wetsabores jatobicho papimai keskábo.

⁴⁷ ¡Jawe iresaipanon! Matonra akai ja maton rekenbaon retekani *profetabo jisáakinboribi monumentoakin.

⁴⁸ Jaskarabo akinra maton jato onanmai, ja maton reken papashokobaon aní jawékiboribi, jakonra akana iki ixon maton shinannai. Jabaonra akana iki ja *profetabo retekin, jatian matonra jabo iní jisáakinbo *monumentoakanai.

⁴⁹ Jaskara kopíra jawen onan shinanyanix ínike Dios neskati: ‘Nokon *Profetabo itan en raanaboribira janoxiki; jabora jatíribibo retexon jatíribibo jato masábo tenemanoxikanai’, iki.

⁵⁰ Jaskáakinra ja nete jonianontianbi retekani jatíbi *profetabo, ja ramatian jaa jonibo jato Diossen iboamanoxiki.

⁵¹ Ja Abel retekaniainoax ja Zacarías retekani kamanra, mato ramatian jaa jonibo Diossen iboamanoxiki. Zacaríasra retekana iki, ja Diossen xobo meran iká jainxon Dios yoina menoxonti ikainxon.

⁵² ¡Jawe iresaipanon, mato esé onan jonibo! Mato riki, onan shinanya ikax jan iboabo; ixon-bira jaskarabo onanxonbi maton jawe ayamai. Jaskáakinra jaskara onan shinanyaboribi ikanti-akin maton jato imakashamai —akin jato aká iki.

⁵³ Jatian Jesús moa jainoax pikókaina pekaora, ja esé onan joniboyabi fariseobo ikonbiresi Jesúski sinákana iki. Jatianra meskóakinbo yokákin peokana iki,

⁵⁴ Jaskáaxon ramiati benakin, jakonmaakin yoyo imaxon jawen yoyo ikatoninbi jakonmaati shinanxon.

12

Ja beparametaiboki jato Jesussen onanmaa

¹ Jatian jain iitaitian, kikinbires icha joni jatoki tsinkíkana iki. Jaskatira jatonbinix bitaxananbotankana iki. Jainxon jaonmea onanaibopari jato Jesussen neskáa iki: “Koirameekanwe, ja ikon keskashamanhakin jato joi yoiai *fariseobaonra mato parankanake.

² Jatíbi joné jawékibobira onantibires inóxiki; ja tson onanyamaa ikatiaibobira jatíxonbi onannoxikanai.

³ Jaskara ikenra jatíbi ja joneshoko, itan tson onanyamaabobi jatíbiain ninkakaaketanti iki.

¿Tsokiki noa rakéti iki?

⁴ Rama en mato yoibanon ebé raenanaibó; ja yora reteai joniboki rakéyamakanwe, mato jaskáa pekáora moa jawebi ati atipanyamakanke.

⁵ Ikaxbi en mato yoibanon tsokikayaki mato rakéti iki ixon: Mato jaki rakéti riki Dioski; ja mato mawámataan, maton kaya chiikan ewa meran mato potananti iketian. Ikon jakikaya rakékanwe.

⁶ Ichama koríkininra akanai pichika isáshoko marokin bikin. Jaskara ikenbira Dios jabaon shinanbenoti atipanyamake.

⁷ Maton boo riki westíora westíorabo moa jan topona. Jaskara iken rakéyamakanwe: Matora ja icha isáshokobo xewinbainbires Diossen shinannai.

*Jonibo bebonmeax Jesucristokiriti yoyo iti
(Mt. 10.19-20, 32-33; 12.32)*

⁸ Jainxonra en mato yoiribiai, jaweratoboki jonibo bebonmeax, eonparanan ikai, jatianra ja jonin Bakeribi ja Diossen ángelbo bebomeax jaonparana iti iki.

⁹ Ikaxbi ea onanaxbi ja ea onanyamaa keskati ikaikira, earibi ja Diossen ángelbo bebomeax ja onanyamaa keskati iti iki.

¹⁰ Diossenra ja jonin Bakeki jakonmaati yoyo ikaibo, jaton ochabo moa jato shinanxontima iki. Ikaxbi ja Diossen Shinanki jakonmaati yoyo ikax ochaabora, jaton ochabo jawetianbi shinanxonkin jenetima iki.*

¹¹ Mato jain tsinkíti xobo meran bokana, iamaxon mato joi benxoiiboiba bokana, itan joni koshiboiba mato bokanabo; jawekeskatiimein mato kopibi mato yoyo iti iki, iamaxon jawemein en jato yoiti iki ixonbo masá shinanyamakanwe.

¹² Ja jato bebon mato nikenra, jaskara maton jato yoiti joibo, ja Diossen Shinanmanbi mato shinan meniti iki; jaskáakinbo maton jato yoinon ixon”, akin jato aká iki.

Icha jawékia itin keenkaresi noa onsá meran iti

¹³ Jatian ja icha joni ikainxon westíora jonin Jesús yoia iki: —Maestró, nokon wetsa ea yoixonwe, ja non papan noa potaxona, en bitibo iníbiribi ea meninon —akin.

---

* **12:10** Diossen Shinanki jakonmai yoyo iti iki ika riki, ja Diossen Shinanman akai jawékibo yoi, *Satanásen akai riki iki iti.

¹⁴ Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Joní, tsonbira jaskarabo mato benxoaxonai koshi iti ea imaama iki —akin.

¹⁵ Jainxon jato yoiribia iki: —Koirameekanwe; bebonbires jawékinin kenkaresti shinanyabora mato inake. Ja icha jawékima riki noa jan jakon jamai —akin.

¹⁶ Jainxonra icha jawékia iní joniki iká esé yoikin jato neskáa iki: “Westíora jonira inike icha jawékia, ja jonin jawen wain banaara anike jawen banábaon icha bimixonkin.

¹⁷ Jatian ja icha jawékia jonin shinanna iki neskáakin: ‘¿Ramamein en jawekeskaati iki? Ja bimibo tsekaan en jain benxoatira yamake’, ixon.

¹⁸ Jainoax neskata iki: ‘Enra moa onanke enki jaweatiki ixon. Ramara ja en jain berobo benxoai xoboshokobo ras apakexon, anishamanbo en wetsa apakeai; jaskáaxonra ja en tsekai bimibo, itan jatíbi ea jayata jawékibo en jain benxoati iki.

¹⁹ Jaskáayontaanra nokon shinan meran en neskara shinanti iki: Eara icha jawékia iki, icha baritiaribi jawékiati senen. Jaskara ikenra rama raroanan ja piananbi xeaanan ea tantiai’, iki ixon.

²⁰ Ikaxbira Diossen ja joni neskáakin yoia iki: ‘Mia riki onanma joni, nato yamébira mia mawatai, ¿Jatian ja min benxoaw jawékiboki rama tsona banetai?’ akin.

²¹ Jaskarara winotai ja icha meskó jawékibo tsinkiboresi jakana jonibo. Jaskara jonibo riki Diossen oinna jawemabi”, akin jato aká iki.

*Diossenra jawen bakebo koirannai
(Mt. 6.25-34)*

²² Jainxon Jesussen jawen jonibo neskáakin yoiribia iki: “En mato yoibanon ninkákanwe, jawékiati jawékinin yoronkin jayoraakin shinanni onisshamakanwe; itan ja saweti chopabaon yoronkin masá shinanni onisshamakanwe.

²³ Non jatikaya riki, non ja jawékiati xewina jakon. Jatian ja non yora riki, ja non saweai chopa bebon jakon.

²⁴ Oinkanwe, ja isábo: Jabaonra banati atipanyamakanke, itan jatonbiribi banaananbo bimibo tsekati atipanyamakanke. Jainoax jain jaton jawékiatibo benxoatiomaboribi ikanai. Jaskarabo ikanainbira, ja jawékiakantibo jato Diossen maxkámayamai. ¡Matobokayara ja noyai yoinabo bebonbires iki!

²⁵ Tsonbira, westíora oratanibires jawen jati bebonhati atipanyamake kikini keenyorakinbi.

²⁶ Jatian neskara maxko jawékibo atipanyamax-onbiki ¿Jaweatin ja wetsa jawékibo akáskin maton ayorakin shinannai?

²⁷ Oinkanwe ja wain xoxoa joabo: Jabora teeti atipanyamakanke, itan jatonbiribi chopaxonbo saweti atipanyamakanke. Jaskara ikenbira ja apo Salomón, jakonhira chopabo saweibi, ja joabo ikai bebonbires metsati raokaati atipanyamaa iki.

²⁸ Jatian jabokaya moa choshiketian menokanti ikenbira akai Diossen, ja waimea joabo kikin metsáshaman imakin. ¡Matobokayara ja maton saweti chopabo mato maxkámátima iki, mato kikini eki koshikanamabo ikenbi!

²⁹ Jaskara kopí ja piti, itan ja xeatibicho benai, shinan tsokasyamakanwe.

³⁰ Non Papa Diossenra mato jan maxkata jawékibo onanke. Ja Dios ikonhayamai jonibaonbichora akai jaskáyoraakin shinankin.

³¹ Jaskara iken ja Diossen ikinaton itireskaya shinankanwe; jatianra neskara jawékiboribi maton biti iki.

Jaskatax naikan icha jawékia iti
(Mt. 6.19-21)

³² Rakéyamakanwe, mato ichamabo riki nokon oveja keskábo, ja nokon Papanra jawen jakon shinanman jawen ikinaton mato ikinti shinanna iki.

³³ Ja mato jayata jawékibo marotaanan ja jawékinin yoronaishokobo jato akinkanwe. Ja pisha payon jawéki akai keskáakin ayamakanwe; ja naikanmeax jawetianbi keyótima jawékibokaya akanwe. Ja jain yometso jikitima itan jainoa jawen ibon pia potoax payótima ikain.

³⁴ Jaweranoki maton icha jawéki benxoa itina, jainresa maton shinannai.

Moa benxokaata iti

³⁵ Moa benxokaatabo ikanwe; moa maton lamparin keteax manata keskábo ikanwe.

³⁶ Ja yonokanai joni keskabo ikanwe, ja yonokaatai jonira ikai, ja wanokanai fiestanko katanax yamé joxon, jan teemaitonin kenatoshitatianbi xepóti kepenxontires inox manati.

³⁷ Kikin rarora iti iki, ja jan yonoai jonin joxon oinna, jawen yonoti joni oxaama iká. Enra mato yoiai jabébi pinon ixonra jawen mesan yakámati iki. Jaskáaxonra jan yonoaitonin jawékiamati iki.

38 Kikin raroti jawékira iti iki, ja yonoai jonin, yamé pochínikon iamaxon nete xabataitian joxon oinna jawen yonoti joni oxaama ikai.

39 Jainxon neskara jawéki rama onankanwe: Yamé ja hora yometso jawen xobon joái onanaxa, ja joni moa oxatima iki; jawen jawékibo yometsoanaketian koirani.

40 Jaskatira matoribi moa benzokaatabo ikanti jake, ja jonin Bakera maton joti shinannamatian jonoxiki”, akin jato Jesussen aká iki.

*Joi senenhai betan senenhayamai yonoti iká
(Mt. 24.45-51)*

41 Jatian Pedron yokata iki, neskáakin: —Ibó, ja jawékiki yoinhanan min noa yoiaboki, noabicho onanmakin min aká o jatíbi jato onanmakinki min yoia —akin.

42 Jatian non Ibon yoia iki: “Jawerato yonotiki jawen ibon ati yoiai jawékibo, jakonhakin senenhaxonai iki, jara jawen ibon jawen xobon ikábo jato jawékiamaxonon ixon yoiai.

43 Jatian jan yonoai jonin joxon, jan yoiabo senenhaxonai nokoketianra ja yonokaatai joni kikini raroti iki.

44 Ikonshamanra en mato yoiai, jan yonoaitoninra jatíbi jawékibo koiranon ixon jikimati iki.

45 Ikaxbi ja yonoti jonin ati iki, neskara shinankin: Ja ea jan yonoaira basipari joái iki ixon. Jaskara shinanxon ati iki, jabé yonokaatai benbobo itan ainbobo jato ramiakin peokin. Jaskáakinra ati iki janbichores pikin itan xeakin; jainoax paenibo.

⁴⁶ Jaskatibo itainbi iti iki, jan shinanamainbi jan yonoai joni joí, ja joti hora onanamabobi ikenbi. Jaskara joxon nokoananra, akonbireskin castiganti iki; ja jatíribi yoitimabo jato akai keskáribiakin.

⁴⁷ Jan yonoai joni, jaskara atin keenaibo onanaxbi, ja anox benxokaatitianbi yoitimatai yonotira, castigankin akonbireskin rishkiti iki.

⁴⁸ Ikaxbi jawerato yonotininki, ja akáx castigameti jawéki onanyamaxon akai; jara ayorakin rishkianan castigantima iki. Jaweratoboki icha jawéki ati jato onanmaa iki, jabora ichaakinribi jato yokánoxiki; jaweratoboki icha jawéki ati yoia iki, jabora ichaakinribi, akárin senenhakin ixon jato yokánoxiki.

Jesús kopi jaskarabo iti

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ Eara nato main joá iki, chii ketea tiritai keská inon ikax. Jaskatira ja chii tiritai keská imentinin ea keenai.

⁵⁰ Rekenparira, kikin jakonmabires tanakaati jawéki ea winóti jake. ¡Jaskatira jatíbi jaskarabo senenai kaman ea ikonbiresi onitsapitai!

⁵¹ ¿Matonki shinannai nato neten jakonshaman jato jamanox ea joá? Jaskarama riki, jonibo meskoákinbo shinanni jatonbiribibo ikanon ikaxa ea joá iki.

⁵² Ramatian peokootaxa, ja xobonkobicho jaa pichika jonibo sinakanannoxikanai, kimisha iti iki, ja rabéki jakonmaati, rabé iti iki ja kimishaki jakonmaati.

⁵³ Papa iti iki jawen bakeki jakonmaati, ja bake benbobiribi iti iki, jawen papaki jakonmaati, ja

titabiribi iti iki, jawen bake ainboki jakonmaati, ja bake ainbobiribi iti iki, jawen titaki jakonmaati, ja rayos ainbobiribi iti iki jawen baban ewaki jakonmaati, ja baban ewabiribi iti iki, jawen rayos ainboki jakonmaati”, akin jato aká iki.

Jaskarabo ikaitian oinxon onanti
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Jainxon Jesussen jain iká jonibo jato yoiribia iki, neskáakin: “Bari kaiori nai koin keyatai oinxon, maton onanke oi beai; jatianra ikai maton yoia keskati iki.

⁵⁵ Jainxon ja surhorikeax niwe payataitianribi, akai maton yoikin, bari xana ikai, jatianra ikai ja maton yoia keská iki.

⁵⁶ ¿Beparametai jonibo riki mato! Matonra akai ja nai bochiki jaskara ikaitian, ja main jaskara ikaibo onankin. ¿Jatian jawekeskaakinki nato netebaon jaskara ikaibo maton onanyamai? akin.

Non rawíbo betan jakonaxes iti
(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ ¿Jawekopiki jaskáaxon jakon jawékibo atibo, matonbi onanyamai?

⁵⁸ Jonin mia ati iki, ja joi benxoai joni koshi-boiba boti shinankin, jatianra jaskarainbo mato bokanamatianbi, jakonshamanxonres ja joibo benxoatikaya maton shinanti jake; jaskarainbo mato boyamakanon. Maton jaskáyamaabira, ja joni koshin mato policiabo yatanmati iki, jatian ja policiabaon mato cárcel meran niakanti iki.

⁵⁹ Ja jatí kopiáti mato yoikanatii nete senenhax mato pikotai kaman”, akin jato aká.

13

Jakonma akin jeneyamaibora mawákanti iki

¹ Ja netebaonribira jawetii jonibo Jesús oinni bokana iki. Boxon yoikana iki, ja Galileanko ikana jawetii jonibo Pilaton jato retemaa. Jatian jabaon Dios menikin menonoxon retekana yoina jimiboyabiribi ja jonibaon jimi jato méskomaa.

² Jatianra Jessussen jato neskáakin yoia iki: “¿Ja Galilea jonibo jato jaskáakana ikenki, maton shinannai; ja main iká wetsa jemamea jatíribi jaton kaibobo bebonbires ochaya iken retekana?

³ Jaskaramabora ikana iki; matoribira ja maton akai jakonma jawékibo akonkin jeneyamai, Dios ikonhayamaax mato mawáti iki.

⁴ ¿Maton shinannaki, ja Siloé ikainoa torre poxókin keyoni, chonka posaka jonibo; ja Jerusalénhain jakana jonibo bebonbires jakonma jonibo ikana iki?

⁵ Jaskaramabora ikana iki ixonra en mato yoiai; matoribira ja maton akai jakonma jawékibo akonkin jeneyamai, Dioski banéyamaax mato mawáti iki”, akin.

Higo bimiomaki yoinmeeta esé

⁶ Jainxon jawékiki yoinhanan jato Jessussen neskáakin yoiribia iki: “Westíora jonira inike jawen wainko higo banáya. Jaskara ikax moara bimibirake ixon oinni kaa iki; kaxon oinnabi bimiamá iká iki.

⁷ Jainxonra ja wai koirannai joni yoia iki: ‘Moa kimisha baritia riki, ja higo bimi bikasi ea joái; ikaxbira en biti atipanyamake. Jaskara iken rama

moa xatewe, yankabiresa ja wainko chankánake', akin.

⁸ Jatian ja mai koiranaiton neskáakin yoia iki: 'Tbó, westíora baritiapari en oinbanon, ja namambo mai karanbexon, jan mai raontibopari en tapóyonbanon.

⁹ Non jaskáara ibirati iki bimii, jatian jaskáabi iamaketianra moa min jato xatemati iki' ", akin.

Tantiti neten katoxkoya ainbo Jesussen benxooa

¹⁰ Westíora tantiti netera, jain tsinkíti xobo meranxon jato joi yoii Jesús iita iki.

¹¹ Jatian jainribi westíora ainbo, moa chonka posaka baritia isinai iká iki. Já iká iki yoshinman katoxkoya banémaa ikax moa pontéti atipanyamaa.

¹² Jaskara oinxon Jesussen kenaxon yoia iki: — Ainbó, moara min isin mia benxoke —akin.

¹³ Jatian jaskáataanán, jawen mekenman ja ainbo tii aka iki; jaskáatianbi ja ainbo moa pontetia iki, jainxon Dios rabikin peoa iki.

¹⁴ Jaskáaketian jain tsinkíti xobomea joni koshi sinata iki, ja tantiti netenbi Jesussen benxoaketian oinnax. Jaskáaxon jonibo neskáakin yoia iki: — Sokota netebicho riki jan teeti nete; ja netebaonresa benxokasi mato joti iki, ja tantiti neten joáma —akin.

¹⁵ Jatian ja Ibon jato yoia iki: —Beparametaibo riki mato ¿Mato westíoraninbiki, maton waka bene, iamaxon maton burro, tantiti netenbi chóroxon, onpax xeamakinbo boyamai?

¹⁶ Nato ainbora Abrahamman chiní rareboribi iki, jaskara ikenbira, *Satanásen chonka posaka

baritia isinmaxon, ramiayona ike ¿Jamein ja tantiti netenbi non benxoati atipantima iki? —akin.

¹⁷ Jatian Jesussen jaskáakin yoiketian, jatíbi jawen rawibo kikinbiresi rabinkana iki. Ikaxbi jatíbi jonibobiribi rarokana iki; Jesussen ani jawékibo akai oinnax.

Mostaza beroki yoinmeeta esé
(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: “¿Jawe jawékiki yoinxonmein, ja Diossen ikinaton iti jawékibo, onantishamanhakin en mato yoiti iki?”

¹⁹ Jara iti iki, westíora jonin, ja mostaza beroshoko bixon, jawen wainko banaa keská. Jaskáakin banaara xoxoax anitaanan, ani jiwi ikí kaai, jaskara iketianra, ja noyai yoinabo bexon, jain naaxon bachiakanai”, akin.*

Levaduraki yoinmeeta esé
(Mt. 13.33)

²⁰ Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: “¿Jawe jawékiki yoinxonmein ja Diossen ikinaton iti jawéki en mato yoiti atipanke?”

²¹ Jara iti iki, *levaduraya kimisha wea harina meskoanan meinna, ja jatiobi harina tonko soo imaa keská”, akin.

Ja naxbáma xepóti
(Mt. 7.13-14)

²² Jaskáakin jato yoia pekáo Jerusalénhain kak-inra, Jesussen ja anichaa jemabaon itan maxko jemankobo, jato joi onanmaboa iki.

---

* **13:19** Ja mostaza bero riki kikin beshéshoko.

23 Jainxonra westíora jonin neskáakin yokata iki: —Ibó, ichamashokora ikanai ja kishpinmeeta jonibo —akin. Jaskáaketian jan yoia iki:

24 —Naxbama xepótinin jikitikaya, shinanni jakanwe. Icha jonibora ja xepótininshaman jikitinin keenaxbi, iti atipanyamakanke.

25 Ja xobo ibo jikixon moa jawen xobo xepoketianra, jemameax kenati mato neskáti iki: ‘Ibó, noa kepenxonwe’, iki. Jaskábira ati iki mato neskáakin: ‘Enra mato onanyamake tsoabora mato ibirai’, akin.

26 Jatian maton ati iki neskáakin: ‘Mibébira non piá iki, itan non xea iki. Jainxon non jemankonia callenxonbo, min joi jato non onanmaa iki’, akin.

27 Jaskáaketian mato ati iki: ‘Jaweranoabora mato ibirai; enra mato onanyamake. ¡Moa nenoax botankanwe, matobora jakonma jawéki akí jakanabores iki!’ akin.

28 Jatian matonra winiananbi xeta kerox anoxikanai. Ja Abraham, Isaac, Jacob jainoax jatíbi ja *profeta ipaonibo, ja Diossen ikinaton jatínko jakanabo jato oinnax, matobobiribi castigana onitsapikin.

29 Jonibora benoxiki, norteorikeax, itan surhorikeax; jainoax bari pikotaiokeax itan bari jikiaiokeax, ja Diossen ikinaton jatinkoxon jawékiai.

30 Jatianra ja jato namanbirestonin shinanmeetaibo jato xewinabo inoxikanai; jatian rama jato xewinaton shinanmeetai jatíribibora, namanbires inoxikanai —akin jato aká iki.

*Jerusalén jonibo oinnax Jesús winia
(Mt. 23.37-39)*

³¹ Jatian jatíribi *fariseobo Jesússiba nokókana iki. Jainxon neskáakin yoikana iki: —Moa wet-sanko katanwe Herodesninra mia retekasai —akin.

³² Jaskáakin yoikana jato neskáa iki: —Botankanwe; boxon ja paranmisti onan joni, neskáakin yoitankanwe: ‘Rama itan bakishra, ja jonibo meranoa en yoshinbo pikoai, jainxonra isinaiboribi en benxoai. Jaskarabo akinra wetsa bakishbi en moa senenhai’.

³³ Ikaxbi ramara ea Jerusalénhain kaai, rama kaaxa, bakish kakábaitax, wetsa bakish ea jain nokoti kaai. Jawetianbira westíora *profeta Jerusalénhainoaxmabi mawáti atipanyamake.

³⁴ ¡Mato Jerusalén jonibo riki, *profetabo itan ja Diossen raana jonibo reteaibo! ¡Mato jaskarabo ikenbira ichabiresakin atapanin jawen bakeshokobo tsinkianan, jawen pechi meran akai keskáakin, enribi mato jakonhakasa iki, ikaxbira mato keenyamakana iki!†

³⁵ Oinkanwe, jawen xobora moa Diossen jeneai, jatianra en mato yoiai, matonra ea oinwetsayamanoxiki: ‘¡Ja Ibon janenko joái jonira jakonhira iki!’, iki mato iki kaai nete nokotai kaman —akin jato aká iki.‡

14

Soo iona joni Jesussen benxoaa

---

† 13:34 Jer. 2.30 ‡ 13:35 Sal. 118.26

1 Westíora tantiti netenra, *fariseobaon joni koshin xobonko Jesús pii kaa iki. Kaketian jatíribi *fariseobaon oinkana iki; jawemein jain akai ixon.

2 Jainribi iká iki, já bebon westíora joni soo iona.

3 Jatianra ja fariseo itan ja esé onan jonibo, neskáakin Jesussen yokata iki: —¿Atirin iamaxon atimarin ja tantiti netenbi isinaibo benxoakin? —akin.

4 Jatian jabaon jawe joibi yoiamakana iki, jainxon Jesussen ja isinai joni tii axon benxoa iki, jaskáa pekáo moa raana iki.

5 Jainxonra ja fariseobo yoia iki: —¿Tsoa mato-baonki, maton burro iamaxon maton bake mai kini meran kaken tantiti nete iketian tsekatima iki? —akin.

6 Jato jaskáabi jawebi yoiti atipanyamaax netéreskana iki.

Wanoti fiestanko chaniaboki yoinmeeta esé

7 Jatian ja jawékiatiain chanikanabo boxon, ja kikinbo iti akana yakátinshamanbo katotax yakákanaibo oinxon, Jesussen jato neskáakin esea iki:

8 —Ja wanokanai fiestanko chanikana joáx, ja kikinbo iti akana yakátianbo mato yakátima iki. Jawekeska ikaxa mia xewina kikin wetsa joniribi chania joti atipanke.

9 Jatianra jan mato chania joni joxon mato ati iki: ‘Nato wetsa joákaya ja mia jain yakata yakáti meniwe’, akin. Mia jaskáara rekenain iwanaxbi ja chinita yakátian kaax mia rabinti iki.

10 Jaskara iken, chanikana joáx chinitain-reskaya yakákanwe; jatianra jan mato chania

jonin joxon mato ati iki: ‘Jain kikinbo iti aká yakátiinkaya joáx yakáwe’, akin. Jatian mia jaskáketian oinxonra, ja mibé mesan yakatabaon, mia kikin joniribi shinankanti iki.

¹¹ Jaweratoboki jatonbinix jato xewinaton shinanmeetai, jabora jato namanbires iti iki, jatian jaweratoboki, kikinmashokotonin shinanmeetaibo iki, jabora jato kikin jonibo imati iki — akin jato aká iki.

¹² Jainxon, jaiba jawékiati jan kenaa joni Jessusen yoia iki: —Jawetianki tsinkíanan jawékiati min akai, minra chanitima iki, ja mibé rae-nanaibo, min wetsa, mii patax iká icha jawékiabo; jaskarabores min jato kenaabira, jabaon kopikin mia kenashokokanti iki.

¹³ Jaskáyamakinkayara ja tsinkíanan jawékiatibo axon, neskarabores min jato kenati iki. Ja jawebiomashokobo, ja shinankomashokobo, ja nitikomabo itan bencheboribi.

¹⁴ Jatianra mia raroshamanres iti iki, jabaonra min jato aká keskáakinribi mia kenati atipanyamakanke. Ikaxbi minra ja joi akaibo mawatax jirikana neten min biti jawékibiribi min binoxiki — akin.

*Icha pitiakanaki yoinmeeta esé
(Mt. 22.1-10)*

¹⁵ Jato jaskáa ninkátaanan, jato betan pii yakata westíora jonin Jesús neskáa iki: —¡Ja Diossen ikinatón jatinkoxon, icha pitiakana jato betan tsinkíxon jawékiabora, kikinbires raroshamanbo ikanti iki! —akin.

16 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Westíora joninra anike, icha tsinkixon jato jawékiakinnoxon, icharibi pitiakin.

17 Moa piti hora senenketian, jawen yonotibo raana iki, jato neskáakin yoiti: ‘Bemenkanwe ja pitira moa yasanabo ikax, moa pitires iki’, akin jato yoiti.

18 Jaskáakin jato yoiabi, ja yoiax kayamatibo jatíxonbi yoipakekana iki. Ja reken kayamaitonin yoia iki: ‘Ramabiorara en mai maroxon bike, enra japari oinni kati jake. Jakopira ea kati atipanyamake’, akin.

19 Jatian wetsan yoia iki: ‘Ja mai karanbemati pichika wakara en marokin bike; enra jabopari tanamapakei kati jake. Jakopira ea kati atipanyamake’, akin.

20 Jainxon wetsan yoiribia iki: ‘Eara ramabiora wanoke jakopira ea kati atipanyamake’, akin.

21 Jatian ja yonokaatai jonin, joxon ja xobo ibo yoia iki. Jatíbi ja jokashamakin yoikana joibo, jaskáakin yoia, ja joni sinata iki. Jaskáaxon ja yonoti joni neskáakin yoia iki: ‘Ramabi karibatánwe ja jeman iká callebaon; jain kaxon, ja jawebiomashokobo, ja shinankomashokobo, nitikomabo itan benchebo jato iwetanwe’, akin.

22 Moa jaskáakin axon ja yonokaatai jonin, ja jan yonoai joni yoia iki: ‘Moara en ake, ja min jaskáati yoiabo senenhakin, ikaxbi jain yakákantibora jarésparike’, akin.

23 Jatian jan yonoa jonin jawen yonoti yoiribia iki: ‘Rama ja callebaon itan ja bai kaabaon katanwe, kaxon jato teanan iwexon, jato jiki-makanwe, ja nokon xobo bochoai kaman.

24 Ikonshamanra en mato yoiai, ja reken en jato kenamaa beyamakanabaonra, ja en jato pikinti aká pitibo jawékiayamakanai', akinra aká iki — ixonra jato Jesussen yoia iki.

Atikoma riki Jesús chibanti
(Mt. 10.37-38)

25 Icha jonibaonra Jesús chibana iki, jainxonra bechiakexon jato neskáakin yoia iki:

26 “Jaweratoboki eonmea onanai ixonbi, jawen papa, jawen tita, jawen awin, jawen bakebo, jawen wetsabo, jawen poibo aká bebonbires, itan janbixbi noikaata bebonbires ea noiamai, jabora eonmea onannaibo ikanti atipanyamake.

27 Jaweratonki ea kopi mawátinin rakékin, ea chibankin jeneai, jara nokon joni iti atipanyamake.

28 Mato westíoran ati iki, torre chankanti shinankin ¿Jaskara akámatianbimein, ja peoi jawékimein senenhai kaai ixon shinanipari yakátima iki?

29 Jaskáyamaxonra moa jaki atibo peoyonxonbi, jankeanyamakin jeneti iki. Jatianra jaskara oinnabo jaki shiroi,

30 neskákanti iki: ‘Nato joninra tee peoa iki; ikaxbira jankeanti atipanyamaa iki’, ikibo.

31 Iamaxon westíora aponmein wetsa apo betan reteanani kati shinanxon ¿Chonka waranka sontárobobicho ixon, ja jabetan reteanani boaibo rabé chonka waranka sontárobo ikanaitian, rekenpari jawekeskaxonmein non jatoarestiki ixon, shinanipari yakátima iki?

³² Jatian moa jato betan senenma oinxonra, ja apo jainbipari iken, jawen jonibo jato raanti iki. Moa itima riki ixon, jato joi boxonti.

³³ Jaskara iken tsoa matobaonki jatíbi mato jay-ata jawékibo jeneyamai, jara eonmea onanai iti atipanyamake.

*Tashi jawen moka keyotakiri yoinmeeta esé
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)*

³⁴ Ja tashi riki jakon, ikaxbi moa jawen moka keyotaxa; jawekeskataxbi moa jakiribi moka iribati atipanyamake.

³⁵ Jaskara ikaxa, mai raonti itan banábo raontibobi moa jakonma iki. Jara moa potatires iki. Ninkataibo ixon, kikinakin ninkákanwe”, akinra jato aká iki.

15

*Oveja manotaki yoinmeeta iká esé
(Mt. 18.10-14)*

¹ Jatian ja Romamea apo jato kopí yokáxonaibo, betan jakonma ninkakaatai jonibora, ja Jesussen yoiaibo ninkati bekana iki.

² Jatianra ja esé onan jonibo betan *fariseobo, jakonmaakinbo já yoi neskatiyo yoyo ikana iki: —Nato joninra akai ochaya jonibo betan tsinkíanan jato betan jawékiakin —ikibo.

³ Jatianra Jesussen jawékiki yoinhanan jato neskáakin yoia:

⁴ “¿Tsoa matobaonmein, pacha ovejaya ixon, westíora manóketian, merai kaai kaman, benai kakin ja iskon chonka iskon potabaintima iki?

⁵ Jatian jaskáakin benakin meraxonra, rarokin ikóxon bibeiranti iki.

⁶ Jatian ja xobon bexonra, jabé raenanai joniboyabi já patax iká jonibo jato tsinkianan, neskáakin yoiti iki: ‘Ea rarokinkanwe, ja nokon oveja manota ikara, en moa merake’, akin.

⁷ Enra mato ikonshaman yoiai; Jaskáribiira nai neten bebonbires raroti jawéki jake, westíora ochaya jonin jawen jakonma akaibo jenetaanan Dios ikonhaketian; ja iskon chonka iskon jonibo moa Dios ikonhaax jakoni jakanabo oinnax ikai bebonbires, akin jato aká iki.

Jawen koríki manota, ainbaon meraaki yoinmeeta esé

⁸ Westíora ainbo iti iki; chonka koríki, ixonbi ati iki westíora manómakin. Jatian ja benakin ati iki; joé keteaxon, jakonshamankin matsóanan, ja nokoai kaman benakin.

⁹ Jatian meraxonra jabé raenanai ainboboyabi já patax jaabo jato tsinkixon neskáakin yoiti iki: ‘Ea rarokinkanwe, enra ja nokon koríki manota iká moa merake’, akin.

¹⁰ Enra mato ikonshaman yoiai; jaskáribiira ja Diossen ángelbo ikonbiresi rarokanai, westíora ochaya jonin jawen jakonma akaibo jenetaanan, Dios ikonhaketian”, akin jato Jesussen aká iki.

Bake jawen papaiba banéribiaki yoinmeeta esé

¹¹ Jainxon jato Jesussen neskáakin yoiribia iki: “Westíora jonira iká iki rabé bakeya.

¹² Jatian jawen chiní baken jawen papa yoia iki: ‘Papá, ja ea jayáti min meniti jawékibo ea meniwe’,

akin. Jatianra ja papan, jawen bake rabé jato menipakea iki, jato jayáti jawékibobiribi.

13 Jatian jawetii nete pekáo, ja chiní bake jatíbi jawen jawékibo maroa iki; jaskátaanan jawen jatíbi koríkia, ochó jeman kaa iki; kaxon jatíbi jakonma jawékibo akin, jawen koríkibo keyoa iki.

14 Jaskáakin jawen koríki keyoketianribi, ja main jatíbiain jawékiatinin ikí, peokookana iki. Jatianra ja joniribi jawékiatinin ikí peokoota iki.

15 Jaskara ikenra jain teeti benai, ja jeman iká westíora joniiba kaa iki. Jainoara ja jonin jawen wainko kochibo koiranti raana iki.

16 Jatianra ja kochin piái jawékiatibo oinnax, kikinbiresi jawékiakasa iki; jaskara ikenbi tsonbi jawékiamayamaa iki.

17 Jainxonra shinankin peoa iki: ‘Jawetii teetai jonibaonbira nokon papan xobonko, piti texear-eskanainbi, eabiribi nenoa pitin reteai!

18 Ramara jakiribi nokon papaiba ea karibai. Kaxonra en neskáati iki: Nokon papá, Dioski itan mikiribira ea ochake.

19 Eara moa min bake iti jisáma iki; jaskara iken westíora miibetan teetai joni keskáakinres ea shinanwe’, akin.

20 Jaskatira moa jawen papaiba kaai, bain karibaa iki. Ja moa nokoti kaaitianra, ochokeabi jawen papan meraa iki. Meraxa já noibai bechii ishtoa iki. Kaxon nokoanan paaxon betsó ayona iki.

21 Jatian ja baken jawen papa neskáa iki: ‘Papá, Dioski itan mikiribira ea ochake. Ramara ea min bake iti jisáma iki’, akin.

²² Ikaxbi ja papan jawen yonotibo yoia iki: ‘Ja kikin jakonshaman chopa ishton sawemakanwe, meosotiribi sawemakanwe, jainxon zapatoribi sawemakanwe.

²³ Jainxon ja kikin xoa wakaribi bexon retakanwe. ¡Non rarokin fiestaaxon pikánon!

²⁴ Nato nokon bakera mawata keská iká iki, ramara moa jiria nokóke. Manotara ikátiai, ikaxbi ramara moa non merake’, akin. Jaskaaxon moa fiestaakin peokana iki.

²⁵ Jaskákanainbi, jawen reken bake, wainkopari iká iki. Jatian moa jokin xobo ochómaxon ninkata, bewábo ikaitian ransaibo ikana iki.

²⁶ Jainxonra westíora jawen papan yonoti; jaweakiki ikanai ixon kenaxon yokata iki.

²⁷ Jatianra ja yonotinin yoia iki: ‘Min wetsara jakiribi nokóke, jaskati jakonbires nokóketianra min papan, ja kikin xoa waka jato retemake’, akin.

²⁸ Jaskáakin yoiara, ja reken bake kikini sinata iki; jaskatax xobon jikikashamaitian, pikóxon jawen papan xobon jikinon ixon yoikin jeneyamaa iki.

²⁹ Jatianra jawen papa yoia iki: ‘Minra onanek ichabires baritia, jawetianbi miki yoitimayamakin en mia tee axonabo; ikaxbira jawetianbi, westíora chivo baketanibi min ea meniama iki, enbiribi ebé raenanaibo betan reteanan pinon ixon.

³⁰ Ikaxbi, nato min bake, ja tsini ainbobo teakin, min koriki keyoax joketianres ake, ja wakabake kikin xoa min retekin’, akin.

³¹ Jatian jawen papan yoia iki: ‘Baké, miara jatíbitian ebé iki. Jatíbi ea jayata jawékibora minaribi iki.

³² Ikaxbi ramara, fiestaaxon jawékiatibo akáx noa raroti jake. Ja min wetsa mawata keská iitibi jiriribia keská iken, manota ikenbi, moa jakiribi meraribixon, akinra jawen papan aká iki’ ”, akin jato Jesussen yoia iki.

16

Jawéki koirannai joni, shinanti onan

¹ Jainxon Jesussen jaonmea onannaibo neskáakin yoiribia iki: “Westíora icha jawéki jonira iká iki, jawen jawékibo já koiranmaa jonia. Jatian ja joni keshankana iki, jawen jawékibo jakonmaakinbo akin keyonaanai.

² Jatian jaskara ninkáxon ja jawéki ibon, kenamaxon neskáakin yoia iki: ‘¿Jawekeska jawékibo min akaitiankayaki ea neskáakinbo yoikanai? Rama jaskara tee min akábo ea yoipakewe, moara nokon jawékibo koirannai en mia imati atipanyamake’, akin.

³ Jatian ja jawékibo koirannai jonin neskáakin shinanna iki: ‘¿Ramamein en jawe ati iki? Ja ea jan teemai joninra moa ea tee bichinai, enra wain teetibobi atipanyamake, jato jawéki yokataishoko ea itira rabin jawéki iki.

⁴ Enra moa onanke, teeoma iketian jaton xobon ea bikanon ixonki, en jaweatiki ixon’.

⁵ Jainxon ja jawéki koirannai jonin; ja icha koríki joni ribina jonibo westíorabo jato kenapakea iki. Jainxon ja reken kenaapari neskáakin

yokata iki: ‘¿Jawetiiki ja nokon koshi min ribina?’ akin.

⁶ Jatian jan neskaa iki: ‘Pacha barril xeni’, akin. Jaskáaketian yoia iki: ‘Jisé nato riki min jatí ribina onanti kirika. Rama jain yakáxon ishton pichika chonka barril kopíati ikares awé’, akin.

⁷ Jainxon wetsa yokáribia iki: ‘¿Minki jawetii ribina?’ akin. Jatian jan yoia iki: ‘Pacha sako trigora en ake’, akin. Jaskáaketian yoia iki: ‘Nato riki jatí min ribina onanti kirika, rama posaka chonka kopía itiakin awe’, akin.

⁸ Jatian jan yonoai jonin, onanna iki, ja jaweki koiranti imaa jakonma joni kikinshaman shi-nanti onan iká. Ja Dios ikonhayamai jonibora jaton koríki teemati onanhirabo ikanai, jatian ja Diossen joi akaibora, jaskarairamabo iki.

⁹ Jaskara kopíra en mato eseai, ja maton bia koríkininbokaya, mato betan raenanai jonibo ikantiakin jato akinkanwe, jatian jaskarabo moa keyóketian, jatíbitian jati nai netenxon mato Diossen binon ixon.

¹⁰ Jaweratobaonki ichama jawékia ixonbi jakonhakin akai, jabaonra icha jawékiboribi jakonhakin akai. Jatian jaweratobaonki ichama jawékiboribi jakonmaakinbo akai, jabaonra, icha jawékiboribi inonbi jakonmaakinbo akai.

¹¹ Jatian ja nato netenxon, maton bia jawékibo jakonmaakin akai ikenki, ¿Tson ja Diossen jawékibo koirannai mato imati iki?

¹² Jatian ja wetsabaon jawéki akin, jakonhaxon maton ayamaitianki, ¿Jawekeskaxon ja matonabi iti jawékibo mato menikanti iki?

13 Tsoabira rabé joni teexonai iti atipanyama-
make, janra wetsabicho noixon ja wetsa omisti
iki. Wetsabicho joi ninkáxonkinra wetsa axontima
iki. Tsoabira Diossen tee axonyananbi ja nekeabi
jawékiakinbores shinanni jati atipanyamake”, akin
jato aká iki.

14 Jatian jatíbi jaskarabo ninkatax ja
koríkiakinres shinanni jaa *fariseobo, Jesúsiki
shiroreskana iki.

15 Jatianra Jesussen jato neskáakin yoia iki: “Ma-
tobo riki, jonibo bebon jakoni jakana keskati
ikaibo, jaskarabo ikenbira Diossen jatíbi maton
shinanbo onanke. Ja jonibaon aniakin shinannai
jawékira, Diossen omisai jawékibo iki.

Moisésen esé betan Diossen ikinaton jati

16 Ja *profetabaon yoia joibo, itan ja esekan yoia
joibora senena iki, ja jato *bautizanai Juanman
senenres. Jatian riki, ja Diossen ikinaton jati
bená joi, yoikaati peokoota; jatian jain jikiti kopíra
jaticaxbi koshikanai.

17 Ja nai betan mai keyotira atibiresma iki.
Jaskáribi riki ja esekan yoiai joi westíora letrabi
keyotikoma, jara winóyamai senenti jake.

*Potaananti iki iká jato Jesussen onanmaa
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)*

18 Jawerato joninki jawen awin potaxon, wetsa
ainbo biai, janra wanoyaxonbi wetsa ainbo
yoranai. Jatian jawerato joninki, jawen bene
potaa ainbo biai, janribira beneya ainbo betan
yoranai.

Icha jawéki joni betan Lazaro iká

19 Westíora jonira iká iki icha jawékia; janki akátiai kikin jakon chopabores sawekin. Jainxon netetiibi ani fiestabo akátiai.

20 Jainoax jaribaa iki, westíora onitsapishoko, Lazaro janeya, jatíbi jawen yora payóbires, ja icha jawékia jonin xobo xepoti xemakayain mainbi yakatai.

21 Ja nato onitsapishoko jonira, ikonbiresi keenkatitai ja icha jawékia jonin pia mesameax manaibo jawékiatinin. Jatianra ochítibobi jawen payóbo rataxi bekatiai.

22 Iiti ja onitsapishoko joni, moa mawata iki. Jatianra ángelbaon, ja Abraham ikainkoribi bokana iki. Iiti ja icha jawékia joniribi mawáketian miinkana iki.

23 Jatian ja icha jawékia joni; ja mawatax boax jain onitsapikanainko kaa iki. Jain ixonra ochóxonbi ja Abraham oinna iki, itan já patax Lazaro yakataribi oinna iki.

24 Jainoax ja joni neskati saí ika iki: ‘¡Papa Abraham ea onísawe! Ea Lazaro raanxonwe, jawen metotinin onpax nenoxon, nokon jana ea mechaaxoni jonon. Eara nato chii tiritai meran ikax, ikonbiresi onitsapitai’, iki.

25 Jaskáaketian Abrahamman yoia iki: ‘Baké, shinanwe mia jiria inontian jatíbi jawékia ikax, mia jakonbiresi jakatai. Jatian Lázarobiribi onitsapikatitai. Ramara jábiribi jakonbiresi jake; jatian miabiribira ikonbiresi onitsapitai.

26 Jainoax noa itan mato jan chitea xankenra kikinbiresi nemin iki. Jakopira neno ikábo jain bokanti atipanyamakanke; jatian jain ikábobiribi neno bekanti atipanyamakanke’, akin.

²⁷ Jatian ja icha jawékia jonin neskáakin yoia iki: ‘Enra mia yoikin jeneyamai papa Abraham, nokon papan xobonko ea Lazaro raanxonwe.

²⁸ Jainra nokon wetsa pichika iki; neno beya-makanon ixon, jato keshánon ea raanxonwe’, akin.

²⁹ Jaskáabi Abrahamman yoiribia iki: ‘Jabora ja Moiséssen, itan ja *profetabaon wishani kirikaya ikanai. ¡Ja kirika meran yoiai keskati jabákanon!’ akin.

³⁰ Jaskáabi ja icha jawékia jonin yoia iki: ‘Jara ikonhakantima iki papa Abraham. Ikaxbi mawáinoax westíora joni, jirix kaxon jato joi yoiaparira jaton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan, Dios ikonhaax jakoni jakanti iki’, akin.

³¹ Ikaxbi Abrahamman yoiribia iki: ‘Ja Moiséssen yoini joiboyabi ja *profetabaon yoiai joibaon yoiai keskati jakashamaibo ixonra, ja mawábo jiritaanan jato yoiabi, jawekeskaxonbi ikonhakantima iki’ ”, akin jato aká iki.

17

Ochan pakénaketian koiranmeeti

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

¹ Jainxon Jesussen jaonmea onannaibo jato yoiribia iki: “Nato netenra jatíbitian jan noa ochamati jawékibo jake; ikaxbi, ¡Jawe iresaipanon ja wetsabo jato ochamai joni!

² Ja nokon joi akai shinan koshimashoko jato ochan pakémai jonibaonra jan reneti ani makan teomaxon aniparo napon potakanti bebonbiresh jakonma castigo bikanti iki.

³ Jaskara iken koirameekanwe! Ja mibé joi akai jonin ocha akai oinxon, jakonhaxon notsinwe, jatian min jaskáa moa jakoni ikaitian, jan jakonma akábo moa shinanxonyamawe.

⁴ Westíora nete kanchisi miki ochax, kanchisiribi joxon mia ati iki: ‘Ramara en moa mia ramiawetsayamai’, akin. Jatianra moa min ja shinanxontima iki”, akin.

Dios ikonhaax jawen atipana koshia iti

⁵ Jatian jaonmea onanaibaon, ja Ibo neskáakin yoikana iki: —Bebonbiresakin noa Dioski koshiabo imawe —akin.

⁶ Jatian ja Ibon jato yoia iki: —Ja maton Dios ikonhaa, mostaza berotio anitanibires ixonra, nato sicómoro jiwi maton neskáakin yoiti atipanke: ‘Nenoax tsekékaini kaax aniparo napo banakaanwe’, akin. Jatianra ja jiwi maton joi ninkáxoni kati iki —akin.

Yonokaatai ixon atibo

⁷ “Mato iti iki westíora yonotia, já iti iki wai oroi iamax yoina koirani iiwanax jói, ¿Já joketianmein maton ati aki: ‘Jomenwe pinon akin?’

⁸ Akama, jaskáyamakinra: ‘Eapari piti metexon yasánxonwe. Moa en pikin senenhaxon xeayonketianparira, minbiribi chiní akai’, akin maton ati iki.

⁹ Jainxonra ja yonokaatai jonin, ja ati yoia jawékibo senenhaxonkenbi, iráke akinbobi aya-mai.

¹⁰ Jaskáribira ja Diossen ati yoiabo senenhaxonax, mato iti iki neskati: ‘Noabora onanma yonoti jonibo iki, ja non ati jawékiboresa non senenhake’ ”, ikibo.

Chonka joni lepra isinya Jesussen benxoa

11 Jatian Jerusalénhain kaai, Samaria betan Galilea mainbi Jesús winókaina iki.

12 Kaax westíora jemanshoko nokota iki. Jain nokotaitian chonka joni *lepra isinyabobires ja bechii bekana iki. Beaxbi ochóres itoshikana iki.

13 Jainoaxbi koshin neskati saí ikana iki: —
¡Maestro Jesús noa noibawe! —iki.

14 Jaskákanaitian Jesussen jato neskáa iki: —
Ja *sacerdotebo oinmatankanwe —akin. Jato jaskáakin yoia bokaneitian, jaton yorankonia isinbo moa benxoa iki.

15 Jatian kaaibi moa benxoax, westíora isinai joni banékiranribia iki. Jaskati baneti joi Dios rabii koshin saí iikirana iki.

16 Joáx Jesúski nokotax, ja bebon chirankootax maikibi bekepia iki. Jaskáaxon iráke aka iki, ja joni iká iki Samariainoa.

17 Jatian Jesussen yoia iki: —¿Ja maton isin benxoaboki chonka joni iamawana? ¿Jaweranoki ja jatíribi iskon jonibo ikanai?

18 ¿Nato wetsankoniax joá jonibichoki iká Dios rabinox banékirani? —akin.

19 Jainxon ja joni neskáa iki: —Wenitax moa katanwe, min ikonha kopíra mia benxoke —akin.

*Diossen ikinaton iti nete nokota
(Mt. 24.23-28, 36-41)*

20 Jatian *fariseobaon Jesús yokákana iki; jawe-tiankayaki ja Diossen ikinaton iti nete nokotai ixon; jatian jato neskáakin yoia iki: —Ja Diossen ikinaton iti netera nekebi jishtibires joyamai.

21 Ja yoiira: ‘Neno riki’, imaxon ‘ono riki’, ikibo ikantima iki. Ja Diossen ikinaton jatira moa mato xaran iki —akin.

22 Jainxon ja jaonmea onannaibo jato yoia iki: —Nokóрати iki, ja jonin Bake joái maton oinkasai nete; ikaxbira maton oinyamanoxiki.

23 Jatíribibaonra ati iki mato neskáakinbo yoikin: ‘Neno riki’, iamaxon ‘ono riki’, akinbo. Ikaxbi jato chibanyamanoxikanwe.

24 Ja jonin Bake jokinra, kaná chopékin jatiobi nai tenabainai keskáakin tenanoxiki.

25 Ikaxbi jaskatamatianbira, kikini ea onit-sapiti jake, jainxon ramatian jaa jonibaonribi ea omiskanti iki.

26 Ja Noé inontian ikáni keskáribira jonibo ikanti iki, ja jonin Bake joaitian.

27 Jatianra jonibo ikana iki: Rarokin piibo, itan xeaibo, jainoax wanoibo, ja Noé jawen wapóronin jikiai kaman. Ja jikiketianra ani jenetiaxon jatíbi jato keyoa iki.

28 Jaskararibira ikana iki; ja Lot inontian. Piibo itan xeaibo ikana iki, jawékibo jato maromakana iki, jainxon jawékibo marokin bikana iki, jainxon jaton jawékibo banakana iki. Jainxon xoboabokana iki.

29 Jatian ja Sodoma jemameax Lot pikota pekáora, nairikeax chii azufre maanxon jatíbi jato keyoa iki.

30 Jaskarabira inóxiki ja jonin Bake joái nete.

31 Jaweratoboki ja neten jaton xobo pekaten ikanai; jabora jaton xobo chicho iká jawékibo bii katima iki. Jaweratoboki wainko ikanai, jabora jaton xobon katima iki.

³² Shinankanwe ja Lotkan awin iní.

³³ Jaweratoki mawákashamai, jara manótiain kanoxiki, ikaxbi jaweratoki ea kopi mawatai, jara kishpinmeenoxiki.

³⁴ Enra mato yoiai ja yaméra ja bachinbicho rabé oxabekona ikenbi, westíorabicho boti iki, jatian wetsara banéti iki.

³⁵ Rabé ainbora iti iki, renei iibekoni. Jainoara wetsabicho boti iki, jatian wetsara botima iki.

³⁶ [Rabé jonira iti iki, wainko teeti iibekoni. Wetsara boti iki, jatian wetsara botima iki] —akin jato aká iki.

³⁷ Jato jaskáakinbo yoiketian, yokákana iki: —¿Jaweranoaxki jaskarabo iti iki Ibó? —akin. Jatian jan jato yoia iki: —Jaweranoki westíora mawá itina, jainra jaskara piái noyai yoinabo tsinkitai —akin.*

18

Benomaaya ainbo itan jato joi benxoakiinai joniki yoinmeeta esé

¹ Jainxonra Jesussen, jawékiki yoinmeeta esé jato yoia iki, jaskáaxon shinan namanyamakin orankin jenekantima, jato onanmanoxon.

² Jato yoia iki: “Westíora jemanra jaa iki; Dioski jakonhakin shinanyamai itan tsoabi jato akin-tikiriakin shinanhoma joi benxoai joni koshi.

³ Jatian ja jemanribi iká iki, westíora benomaata ainbo. Ja ainbora ja joni koshiiba kaa iki, jawen

---

* **17:37** Lc. 17.37. Mawá piái noyai yoinabo oinxonra, jonibaon onanai mawára jake ixon, jaskaribiakinra, ja nato jawékibo ikai oinxon onankanti jake moa Cristo joti ochóma.

rawí betan join reteanana ikax, ja atikesbiakin jan akinnon ixon ja joi benxoai joni yoií.

⁴ Jaskati moa basibires ichai kakenbira, ja joni koshin akinkashamaa iki. Jaskara iikinbira ja joni koshin shinanna iki: ‘Eara Dios akin shinanhoma iki, itan jato akinti shinanhoma joni iki.

⁵ Ramara ea tearesai nato benomaya ainbo, ja keenai jawékibo en benxoakiinai, ea tearesi moa jowetsayamanon’ ”, iki ixon, akin.

⁶ Jainxon Jesussen yoiribia iki: “Jaskatira yoyo inike jato joi benxoakiinai, jakonma shinanya joni koshi,

⁷ Jaskara ikenki ¿Diossen jawen katota jonibaon jatíbitian yokákanaitian jato akintima iki? ¿Jatomein manámairati iki?

⁸ Enra mato yoiái basimara jato akinti iki. Jatian ja jonin Bake joxonmein ¿Já riki Cristo ixon ikonha jonibo jato nokonoxiki?” akin jato aká iki.

Fariseo betan jato kopí yokáxonai joniki yoin-meeta esé

⁹ Jatian Jesussen, ja jatonbinix, ja itibi keskati ikaiton shinanmeekin, wetsabo omisaiboki yoinhanan, jato neskáa iki:

¹⁰ “Rabé jonira ja Diossen xobonkoxon orani kabékona iki: Westíora iká iki *fariseo, wetsa iká iki, ja romamea apo kopí yokáxonai.

¹¹ Jatian ja fariseon chankáxon orankin neskáa iki: ‘Diossé, enra mia iráke akai. Eara, wetsabo keská yometsoma iki, jakonma shinanyama iki, wanoyanixbi teamisai, itan nato kopí yokámisai joni keskámaribi.

¹² Semanantiibira rabéakinbo en *ayunanai. Jainxon en kananai chonkankoniabora westíorabo en mia meniai', akin.

¹³ Ikaxbi ja jato kopí yokataibiribi, ochóbiribi iká iki. Janra bewakeexon naitanibobi oinkashamaa iki. Jaskatira jawen xochi timaires neskata iki: '¡Ea noibawe Diossé, eara ochaya joni iki!' akinres orani.

¹⁴ Enra mato yoiai, jakopí yokámisai jonira, moa Diossen jawen ochabo soaxonyona, jawen xobon kaa iki. Ikaxbi ja fariseora jaskara kayamaa iki. Ja janbixbi jakonman shinanmeetai jonira, jawemabi banéti iki. Jatian ja jawemabitonin shinanmeetai jonira, jato mawinbainbires jakon banéti iki", akin jato aká iki.

Jesussen bakeboki orana
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Jainxonra bakeshokobo Jesússiba bokana iki, jakon ikantiakin jato tii anon ixon. Jaskáakin bokanketian oinxonra jaonmea onanaibaon, ja bokana jonibo jato notsínkana iki.

¹⁶ Jatianra kenaxon Jesussen jato neskáa iki: — Ja bakeshokobo tsokásayamakanwe ibakanon eiba bei. Ja bakebo ikai keskati ikaibaonakaya riki; ja Diossen ikinaton jati.

¹⁷ Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratoboki bake keska itaanan, Diossen ikinaton jatinko itin keenyamai, jabora jain ikanti atipanyamake — akin.

Icha jawékia bakeranon Jesús betan yoyo ika
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 Jatian westíora joni koshin Jesús neskáakin yokata iki: —Jakon Maestró ¿Jatíbitian jati neteya inoxonki en jawe ati iki? —akin.

19 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: — ¿Jaweatiki jakon maestró akin min ea akai? Westíorabichokaya riki jakon, ja riki Dios.

20 Minra moa onanke ja senenhati esébo. ‘Ja benoya itan wanoya ixon wetsa betan yorantima, retemistima, yometsotima, wetsaboki jakonmai jansoi yoyo itima, min papa betan min titaki yoiti iwé iki iká’ —akin.

21 Jaskáaketian ja jonin yoia iki: —Baketianbira jatíbi jaskara esébo en senenkaa iki —akin.

22 Jaskáaketian Jesussen neskáa iki: —Westíora jawékiparira min senenhati maxkáke. Jatíbi jawékinin maroxon, ja jawebiomashokobo jato akintanwe. Jaskáaxparira mia naikan icha jawékia iti iki. Jainxon ea ikonhataan an ea chibanai joni iwé —akin.

23 Ikaxbi jaskara ninkáataan ja jonin akonbireskin masá shinanna iki, kikinbires icha jawékia ixon.

24 Jaskatai ointaan Jesussen yoia iki: — ¿Kikinbires itikoma riki ja icha jawékia jonibo, ja Diossen ikinaton jatinko ikanti!

25 Ja xomox chipekenin westíora camello winótira itibirestani iti iki. Ikaxbi ja icha jawékia jonibaonara, ja Diossen ikinaton jatinko ikanti, kikin itikomabires iki —akin.

26 Jatian jan ninkata jonibaon neskáakin yokákana iki: —¿Jatian tsoaki kishpinmeeti iki? —akin.

²⁷ Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja jonibaon atipanyamaa jawékibora Diossena atibires iki —akin.

²⁸ Jatian Pedron yoiribia iki: —Ibó, mia chibankinra jatíbi non jawékibo, non jenebeirana iki —akin.

²⁹ Jatian Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratobaonki ja Diossen ikinaton iti kopí, jaton xobo, jaton anibo, jaton wetsabo, jaton awin, jaton bakebo jenea iki.

³⁰ Jabora nato netenxon Diossen bebonbires meniti iki, jainoax ja bená netenkoribi jatíbitian jati neteya inoxikanai —akin.

*Kimisha itin, jawen mawáti Jesussen yoia
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)*

³¹ Jatian Jesussen, jaonmea onannaibo jatobires tsinkianan, jato yoia iki: “Rama Jerusalénhain bonon bokanwe; jainra ja jonin Bake jaskáakin akantibo ja *profetabaon wishani senenti jake.

³² Jainoara ja wetsankonia jonibo ea menikanti iki. Jainxonra eki shiroananbi ichákinbo, ea toshbá akanti iki.

³³ Jatian rishkihonkana pekáora ea retekanti iki. Jaskáakanabira jawen kimisha nete itin ea jiriribiti iki”, akin jato aká iki.

³⁴ Jaskáakinbo jato yoiabi, jabaon onanti atipanyamakana iki, itan jawe yoiiki ikai ixontanibobi onanyamakana iki. Ja jato yoiai jawéki ninkátikoma iketian.

*Jericóainoa benche joni Jesussen benxoaa
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)*

³⁵ Jatian Jesús moa Jericó jeman nokóti ochóma iketian, westíora benche, bai kexa jato koríki yokati yakata iká iki.

³⁶ Janra ja bain icha joni bekanai ninkaxon, jato yokata iki, ¿Jaweakiki ikanai? ixon.

³⁷ Jatianra yoikana iki, ja Nazarethainoa Jesús kawanaitianra ikanai, akin.

³⁸ Jaskáakana koshin saí iki neskata iki: — ¡Davidkan Bake Jesús, ea noibawe! —iki.

³⁹ Jaskataitian jatopari rekenabaon, netémakaskin notsínkana iki. Jaskáakanabi jatiankaya bebonbires koshin saí iki neskata iki: — ¡Davidkan Baké, ea noibawe! —iki.

⁴⁰ Jaskataitian ninkatax Jesús jainbi chankata iki; jainxon bekanti yoia iki. Jatian ja iwekana moa ochóma chankaketian yokata iki, neskáakin:

⁴¹ — ¿Jawe en akintiki mia keenai? —akin. Jatian ja benchen yoia iki: — Ibó, ea oinmawe —akin

⁴² Jatian Jesussen yoia iki: — ¡Oinwe! Ea ikonhaa kopíra mia benxoke —akin.

⁴³ Jaskáakin yoiatianbi ja benche iwanaton moa oinna iki; jainxon rabiananbi Jesús chibana iki. Jatian jatíxonbi jaskara oinna jonibaonribi Dios rabikana iki.

19

Jesús betan Zaqueo iká

¹ Jatian Jericó janeya jeman nokotax, janbi Jesús winoti kaa iki.

² Ja jeman iká iki westíora joni icha jawékia, jawen jane Zaqueo; ja iká iki, ja romamea apo kopí yokáxonaibaon joni koshi.

³ Ja jonira Jesús onankasa iki, jaskáakin onankasabi joni ichayora ikax, jishtima iká iki. Jatian ja Zaqueoribi iká iki keyámashoko joni,

⁴ Jakopira japari rekenkaini ishto kaax, jainxon kawanaitian Jesús oinnox, westíora sicómoro janeya jiwín neeta iki.

⁵ Jatian ja iká pontéshaman kawankin, Jesussen bochiki oinxon, neskáakin yoia iki: —Zaqueo ish-ton pakéwe, ramara min xobon ea merati kati jake —akin.

⁶ Jaskáakin yoiatianbi Zaqueo ish-ton naman paketa iki, jainxon kikini keenshamankin jawen xobon Jesús ioa iki.

⁷ Jaskarabo oinnaxa, jaticaxbi Jesús yoii neskati-ibo peokookana iki: Ja ochaya jonin xobonra kake, ikibo.

⁸ Jatianra wenitaanan Zaqueon ja Ibo yoia iki: —Oinwe Ibó; ramara nokon jawékiainoa napónbekonbo, ja jawékiomashokobo, en jato meniai. Jato yometsoa ixonra, rama choskoakin bebon en jato meniai —akin.

⁹ Jatian Jesussen yoia iki: —Ramara ike nokoti, mia itan ja min xobon ikáboyabi, mia kishpinti nete, miaribi ja Abrahamman chiní rarebo ikax.

¹⁰ Ja jonin Bakera, ja manótiain boaibo benaxon jato kishpinmai joá iki —akin.

Koríki jato menipakeaki yoinmeeta esé

¹¹ Jatian jonibo ikana iki, ja Jesussen jato yoiaitian ninkati; jatianra jan westíora jawékiki yoinbainkin jato yoia iki, moa Jerusalén ochóma íketian, jatianra jonibaon shinankana iki; ja

Diossen ikinaton jati netera jatianbi moa nokotai ixon.

¹² Neskáakinra jato yoia iki: “Westíora kikin jonira, jakiribi joríbanox, wetsa main apo iki kaa iki.

¹³ Jatian jaskati kamatianbira jawen chonka yonoti, jato kenaa iki. Jaskáakin kenaxon icha koríkibo jato menipakea iki. Jainxon jato yoia iki: ‘Ea jakiribi joái kaman nato koriki maton teemakanwe’, akin.

¹⁴ Jatian jawen jemamea jonibaon jaon keenyamakin jaki ramíkin, ja kaa pekáo, joi boí kati jonibo raankana iki. Neskáakinbo yoikanon ixon: ‘Nato joni non main apo itinra noa keenyamai’, akin akanti.

¹⁵ Ikaxbira jaabi ja joni jaton apo iti janekana iki; jainoax moa apo itaanan jawen mainko joríbaa iki. Moa nokóxon ja koríki jato menipakeyantana jawen yonotibo jato kenapakea iki. Jawetii koríkimein westíoraxonbo kaimakanke ixon onanoxon.

¹⁶ Jatian ja reken kenaatonpari joxon yoia iki: ‘Tbó ja min ea menia koríkira chonkaakinribi bebonbires en mia kaimaxonke’, akin.

¹⁷ Jatian ja apon yoia iki: ‘Jakonra min ake, miara jakon joni iki. Ja ichamashoko min jakonhakin senenhaa ikenra, rama chonka jema ikinai joni koshi iti en mia imai’, akin.

¹⁸ Japekao wetsanribi, joxon yoia iki: ‘Tbó ja ea min menia koríkira, pichikaakinribi bebonbires en mia kaimaxonke’, akin.

¹⁹ Jatian jaribi yoia iki: ‘Pichika jema ikinai joni koshi itira en mia janeai’, akin.

²⁰ Ikaxbi wetsan joxon yoia iki: ‘Ibó nato riki min koríki, chopanshoko kawaxonra en mia benxoaxona iki,

²¹ mia kikin siná joni ixon, minama jawékibi biai joni, itan min banaamabi, bimi tsekai joni mia iken, jakopi miki rakékin’, akin.

²² Jatian ja apon yoia iki: ‘Jakonma yonoti joni riki mia, ja mia jaskati yoyo ikátoninbira, min onanna iki, ea siná joni ixon ja nokonama jawékibi biai, itan en banainkoniamabi bimi tsekai joni.

²³ ¿Jaweatiki nokon koríki banco meran min ea axonyamaa iki, jakiribi joxon jawen kaitaboyabi en binon ixon?’ akin.

²⁴ Jainxon ja jain ikábo jato yoia iki: ‘Ja koríki bichinxon ja chonkaakinribi bebonbiresh kaimaa joni menikanwe’, akin.

²⁵ Jatian jabaon yoikana iki: ‘Ibó, ¡Ikaxbi janra moa chonkaakinribi bebonbiresh kaimake!’ akin.

²⁶ Jatian ja apon jato yoia iki: ‘Ikonshamanra en mato yoiai; jaweratoboki moa jayá iki, jabora bebonbiresh jato meniti iki. Jatian jaweratoboki jayáomacha iki, jabora jatíbi ja jayatashokobo jato bichinti iki.

²⁷ Jatian ea apo itin keenyama nokon rawibo, neri bexon ebebonxonbi jato retepakakanwe, ak-inra aká iki’ ”, ixonra jato Jesussen yoia iki.

Jerusalénhain Jesús nokota

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-1; Jn. 12.12-19)

²⁸ Jaskarabo jato yoikin senenhataan, tekíkaini Jerusalénhain Jesús kaa iki.

²⁹ Jatian moa boax ja Betfagé betan Betania ochóma, ja Olivos akin akanai, manan ochóma ixon Jesussen jaonmea onanai rabé raana iki.

³⁰ Neskáakinbo jato yoixon: —Ja keiba iká maxkoshoko jemankobo botankanwe; jain kaxonra maton nokoti iki, westíora burro tsoabi jan peyakaamapari, nexakana itina. Jara maton choroixon beti jake.

³¹ Jatian jaweatiki maton boai ixon, mato yokákanketianra maton yoiti iki, ja Ibo keenaitian boxoni riki noa, akinres —akin jato aká iki.

³² Jatian jaskáakin yoia kabékona iki, kaxon nokokana iki, jaskara Jesussen yoiwana keskáshaman.

³³ Jatian ja burro choroí ikanaitian, jawen ibobo joxon jato yokákana iki: —¿Jaweatiki ja burro maton choroai? —akin.

³⁴ Jatian jabaon yoikana iki: —Ja non Ibo keenaitian boxoni riki noa —akin.

³⁵ Jaskáaxon ja burro non Ibo boxonkana iki, jainxon jaton taribaon pekakaaxon, Jesús peyakamakana iki.

³⁶ Jainxon Jesús kaaitian, jan winotai ponté jaton taribo, bai napo nakakaabotankana iki.

³⁷ Jatian ja Olivos manan ipaketinko, moa nókoti kaaitian, jatíbi ja chibani boabo, raroi saa iki peokookana iki, Dios rabii, ratéti jawékibo jan aká oinnax.

³⁸ Jainoax neskákana iki: —¡Ja non Ibon janenko jóai apora jakonhira iki! ¡Jakonshaman naikan ibakanon itan naikanxonribi rabibakanon! —ikibo.

³⁹ Jatian jato xaran iká jatíribi *fariseobaon Jesús yoikana iki: —Maestró, ja mia chibani boaibo jato notsinwe —akin.

⁴⁰ Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: —Enra mato yoiai, nato jonibo netékankenbira, makanbo saa ikanti iki —akin.

⁴¹ Jatian ja Jerusalén iká ochóma moa nokotax, ja jema oinnax, Jesús winia iki.

⁴² Jainoax neskata iki: “¡Matonribi rama netetanibires, jan mato jakon imati joni maton onanara kikinbires jakon ikeanke! Ikaxbi ramara neskarabo maton onanti atipanyamaparike, joné keskapari iketian.

⁴³ Ikaxbi iikaxa mato onitsapiti nete nokónoxiki. Ja netenra maton rawibo bexon kateanan wet-saorixonbo bexon mato retenoxiki.

⁴⁴ Jatianra jatíbi, mato retenoxikanai, ja makan pepapinanhakin tsamankanatanibobira yamanoxiki, jan mato kishpinmati Diossen raana ikenbi, maton onanyama kopí”, akin.

Diossen xobo Jesussen jakonhaa

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Jainoax ja Dios rabiti xobo meran Jesús jikia iki. Jainxonra jainoax jawékinin maroaibo jato jokonhaa iki.

⁴⁶ Jatora yoia iki: —Wishaa meranra ikai: ‘Ja nokon xobora jainxon oranti xobobiribi iki’. Jaskara ikenbira jainoax yometsoti xobo maton imake —akin.

⁴⁷ Jainxonra ja Dios rabiti xobo meranxonbo, netetiibi Jesussen jato joi onanmaa iki. Jatianra ja *sacerdotebaon koshibaon, itan ja esé onan jonibaon, jainoax ja jemamea joni koshibaonribi, jaskáaxon reteti benakana iki.

⁴⁸ Ikaxbira jaskashamanxonbo ati nókoti atipanyamakana iki; jan jato yoiai joibo, jatíbi jonibaon jakonhaxonres ninkáxonkanaitian.

20

Jesussen jawen atipana shinanman akaibo ikonhayamakana

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.23-33)

¹ Westíora netera; Jesussenmea onanaibaon jato eseananbi, ja bená joi jato yoiitaitian; ja *sacerdotebaon koshibo betan ja esé onan jonibo itan *ancianoboribi nokótoshikana iki.

² Jainxon Jesús yokákana iki: —¿Tsonki jaskáati atipana shinan mia menia? ¿Tson amaatonki min akai? —akin.

³ Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ramara enribi mato yokatai; ea yoikanwe.

⁴ ¿Tsonki jato bautizanon ixon Juan raana iki, Diossen o jonibaon? —akin.

⁵ Jato jaskáa, jatobires yokakanani neskatiyo yoyo ikana iki: “Diossen raanara iká iki, akin non akábira, noa yoiti iki: ‘¿Jaskara ikenbiki jaweati maton ikonhayamaa iki?’ akin.

⁶ Jatian jonibaon raanara iká iki akin non yoiabira, makanman tsakaanán noa jonibaon retekanti iki; ja Diossenbi raana profeta Juan onankankenbi, non jaskáakin yoiketian”, ikibores ikana iki.

⁷ Jaskákinra Jesús yoikana iki: —Nonra onanyama, tson raana joxonra Juanmanbira jato bautizana iki —akinres.

⁸ Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jaskara ikenra enribi mato yoiamai, tson ja yoiti koshi shinan meniatonki, en jaskara jawékibo akai ixon —akin.

*Jakonma shinanya teetaiboki yoinmeeta esé
(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)*

⁹ Jainxon Jesussen jonibo neskara jawékiki yoinhanan jato onanmaribia iki: “Westíora jonira iká iki uva waia. Jaskara ixonra jawetii teetai jonibo jato bia iki. Jaskáatanan ochó jeman kaa iki.

¹⁰ Jatian moa ja bimi tsekati senenketian, westíora jawen yonoti raana iki, ja jawen wai koiranaiboibakea; jatíbi ja tsekaxonkanaibobiribi bixonon ixon. Jaskáakin raankenbi, rishkionxonres jawebioma raanribikana iki.

¹¹ Jainxon ja wai ibon wetsa jawen yonoti raanribia iki: Jaskáakin raankenbira jaribi, ramiayonxon itan rishkionxon, jawebiomaribi raankana iki.

¹² Jainxon wetsa jakiribi raankenbi, ja wain teetaibaon rishkikin xateyonxon ja waimea pikokana iki.

¹³ Jayá senentiainbi ja wai ibon shinanna iki: ‘¿Ramaki en jawekeskaati iki? Ja en noia nokon bakera en rama raanai, jara jawen joi ninkáxonkanti iki’, ixon.

¹⁴ Jatian ja bake kaketian oinnax, ja wain teetai jonibo neskati yoyo ikana iki: ‘Nato riki ja jawen papan maibo jan iboati bake, reteti riki, jatianra noakaya nato wai ibo ikanti iki’, iki.

¹⁵ Jaskáaxonra ja waimea pikoanan ja bake retekana iki”, akin jato aká iki. Japekao jato

yokata iki: ¿Maton jisámein ja wai ibon jato jaweati iki?

¹⁶ Ja wai ibonra kaxon jatíbi ja teetai jonibo, jato reteti iki; jaskáakin jato retexonra wetsabo ja wai jato koiranmati iki, akin. Jaskáakin jato yoia ninkatax neskákana iki: —¡Jawetianbi jaskara jaweki Diossen imayamabanon! —ikibo.

¹⁷ Ikaxbi jatíbi jato oinyaketanxon Jesussen yoia iki: —Jaskara ikenki ¿Jawe yoii ja Wishá meran neskatai?:

‘Ja makan xoboibaon, rotokana makanra, jakaya ja xobo jan koshiakai makan baneta iki’.

¹⁸ Jaweratoboki ja makanki, paketai jabora beshékaini pakéti iki, jatian tsokiki ja makan paketai jara potoshoko banétiki iki ikai —akin jato aká iki.

*Apo koríki menitikiriakin Jesús yokákana
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)*

¹⁹ Jatian jatobi ja jawékiki yoinkin akaibo, ja *sacerdotebaon koshibaon itan esé onan joni-baon onankana iki. Jaskara onanxon jatianbi yatankaskinbi, joniboki rakékin ayamakana iki.

²⁰ Jatianra jabaon jawetii jonibo raankana iki, ja jakon jonibo ikai keskatibo ixon, jakonmaakinbo yoyo imaxon, ja yoixontaanan, yatanxon ja joni koshiiba bokanon ixon.

²¹ Jaskati boxonra, ja jonibaon yokákana iki: —Maestró, nonra onanke, ja min jato onanmai joibo riki ponté ixon; jainxon nekeabi jaton ikáboresibi min oinyamai. Jainxon ikonkon ja Diossen yoiai keskati itiboribi min jato onanmai.

22 ¿Jakonrin o jakonmarin ja romano apo non kopíati? —akin.

23 Jatian jaskáakin jakonmakin yoyo imakaskinres yokákanai onanxon, Jesussen jato neskáakin yoia iki:

24 —Westíora koríki ea oinmakanwe, ¿Nato koríkinin ikáki, tson bemanan itan tson jane iki? —akin. Jatian jabaon yoikana iki: —Icha mai iboaa romamea apona riki —akin.

25 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja icha mai iboaa romamea apona iken, jabiribi menikanwe; jatian ja Diossenabiribi Dios menikanwe —akin.

26 Jaskáaxonra jawe jakonmainbi pakémati atipanyamakana iki. Jatianra ja icha jonibo bebonxonbi jato yoia ninkatax ratékana iki, itan jawebi yoyo iamakana iki.

Mawábo jiritikiriakin Jesús yokákana

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

27 Jaskata pekáo, jawetii *saduceo jonibo Jesússiba bokana iki. Jabo ikana iki mawábora jiriamai iki ikai jonibo. Jaskarabo ixonra neskáakin yoikana iki:

28 —Maestró, Moiséssenra kirika meran wishaabo noa potaxona iki. Jainra yoiai westíora wanoya joni bakeoma mawáketian, jawen wetsan kachiana ainbo bixon; ja mawataton janenko bakeaxonti.

29 Jatian jaráa iki kanchis ja bakebires. Ja reken wanoaxbi bakeoma mawata iki.

30 Japekao ja ainbo jawen wetsan bia iki, biaxbi bakeomaribi mawata iki.

31 Jatian ja kimisha itin ikátonin ja kachiana ainbo biribaa iki. Biaxbi bakeomaribi mawata iki.

Jaskataxa ja kanchis jonibi bakeamabi mawákana iki.

³² Senentiainbi ja ainboribi mawata iki.

³³ Jatian ja kanchis jonin awin iká ikaxki, ja mawatabo jirikanketian, ¿Jawerato jonin awin ja ainbo inóxiki? —akin.

³⁴ Jatian Jesussen jato neskaa iki: —Nato netemeaxa jonibo wanokanai, ainboboribi benokanai.

³⁵ Ikaxbi jaweratoboki, mawatax jiritaanan, ja bená neten iki bokanaibo iki, jabora moa wanoyamanoxikanai itan benoyamanoxikanai.

³⁶ Jabora moa mawáyamai jatíbitian janoxikanai. Jabora ángelbo keskáboribi inóxiki, itan mawataxbi jirikanaboribi ikax Diossen bakeboribi inoxikanai.

³⁷ Jatian ja *zarza jiwi tiritai iní yoixonribira, noa Moiséssen onanmai ja mawáboribira jirikanai ixon. Jainra yoiai, ja Ibo ronki iki, Abrahamman Dios, Isaacnin itan Jacobnin Dios ixon.

³⁸ ¡Ja Diosra mawábaon Diosma iki; jara jiriabaon Dios iki. Jan oinnara jatíbi jiriabobires ikanai! —akin jato aká iki.

³⁹ Jaskáketian jatíribi esé onan jonibaon yoikana iki: —Jainshamanra min jato yoike maestró —akin.

⁴⁰ Jatian jakiribi yokátibo moa onsatankana iki.

*Tson Bakerin ja Cristo ixon yokákana
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)*

⁴¹ Jainxon Jesussen jato yokata iki: —¿Jaweatiki ja Cristo, Davidkan chiní rarebaon Bake iki ixon maton yoiai?

⁴² Davidkanra ja Salmos meran neskáakin wis-
hanike:

‘Nokon Diossenra nokon Ibo yoia iki:

Nokon mekayao yakáwe,

⁴³ ja min rawibo en mia jatoaresmai kaman’, akin.

⁴⁴ ¿Jawekopiki ja *Cristo, Davidkan chiní
rarebaon bake iti iki, Davidkanbiribi Ibó akin
akai ikax? —akin jato Jesussen aká iki.

Esé onanbaon ikábo jato Jesussen yoia

(Mt. 23.36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Jatian jan yoiaibo ninkati jonibo jain
tsamákana iká iki; jainxon Jesussen jaonmea
onannaibo jato neskáakin yoia iki:

⁴⁶ “Koiramekanwe, matora ja esé onan jonibo
ikai keskati janake; jabo riki nenké chopa
sawetinin keenbo, jainxon plazainxonboribi
kikin shinanbainhanan saludankantinboribi
keenkanaibo. Jainoax ja jain tsinkíti
xobo meranoaxbo ikanai, ja rekenain iká
yakátininshamanbores yákati, jainoax pitinkoboribi
ikanai rekenainshamanbo yákati.

⁴⁷ Jainxonribi akanai ja benomaaya
ainboshokoboribi jaton xobobo bichinkin,
jainxon jakon jonibo shinankanon ixon
beparanmekinbo akanai basiorabo orankin.
Ikaxbi jabora bebonbires jato Diossen
castiganoxiki”, akin.

21

*Jawebiomashoko benomaata ainbaon Dios
koríki menia*

(Mr. 12.41-44)

¹ Jatian Jesussen oinna iki; jatíbi jawékia joni-baon jain ofrenda napótiainko koríki akanaibo.

² Jainxonribi oinna iki, jawékiomashoko benomaata ainbaon rabé cobre koríkishoko naneaitian.

³ Jatianra jato neskáakin yoia iki: — Ikonshamanra en mato yoiai; nato benomaata jawebiomashoko ainbaonra, ja wetsabaon menia bebonbires menike.

⁴ Jatíxonbira jaton texea koríkishokobores Dios menikanke. Ikaxbi nato ainbaonra, jawebiomashoko ixonbi, jatíbi já jayatahoko keyokin menike —akin.

Dios rabiti xobo ras akanti Jesussen yoia

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Jatian jatíribibo ikana iki, ja makanbaon jakonhiraakinbo akana iketian itan ja ofrenda menikanabaon, metsáshamaankinbo raoayonkana iketian; ja Dios rabiti xobo yoiiibo. Jatian Jesussen jato yoia iki:

⁶ —Nokóranoxiki nete, ja jatíbi nato jakonhira maton oinnaibo, westíora makantanibi yamati-akin ras akanti. Jawebira yamanoxiki —akin.

Nete senenamabi jaskara itibo

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ Jatian Jesús neskáakin yokákana iki: —Maestró ¿Jawetianshamanmein jaskarabo iti iki? ¿Jawekeskabo ikai oinxonmein, moa jaskara itires non onanti iki? —akin.

⁸ Jatian Jesussen yoia iki: “Koiramekanwe matora parankanake; icha jonibora eki yoinmeetaxo benóxikanai. Beaxa neskákanti iki: ‘Ea riki Cristo’, ‘Moara nete senenai’, ikibo. Ikaxbi jato ikonhayamanoxikanwe.

9 Jainoax reteanankanaibo itan ramianani yoitimakanaibo ninkatax ratéyamanoxikanwe, jaskaraboparira iti jake. Ikaxbira nete senenamapari iti iki”, akin jato aká iki.

10 Jainxon jato yoiboresa iki: “Wetsa jemabora wetsa jemabo betanribi reteananoxiki, wetsa mainmea jonibora wetsa mainmea jonibo betan reteanankanti iki.

11 Kikin koshi niwanbora inoxiki, pitinbora ikanti iki, meskó jemankobora jato isinbaon anóxiki. Naikanra tson oinyosma itan ja oinxon onanti jawékibo oinnoxikanai.

12 Jaskarabo ikámatianbira, yatanxonbo mato masábo tenemakanti iki, matora presoakanti iki. Ja jain tsinkíti xobo meranbora mato bokanti iki, apoboiba itan joni koshiboibara mato bokanti iki, ea kopi.

13 Jaskatira, jaskarainxonbo ekiriakin maton jato joi yoitibo janoxiki.

14 Ea jaskáakanketianmein en jato jawe yoiti iki ixonbo shinanni iamakanwe.

15 Enra ja onan shinanyanix yoyo itiakinbo mato imati iki. Jatianra maton rawibaon, jaweranobi jaskarama riki itan wetsankobiresa mia yoyo ikai akinbo mato akantima iki.

16 Ikaxbi matobora maton papabaonbi, maton wetsabaonbi, maton rarebobaonbi, itan mato betan raenanaibaonbi, jakonhai keskábo ixonbi, mato jakonmaanoxikanai. Jatíribi matobora, retenoxikanai.

17 Jatíbi jonibaonra ea ikonhabo iketian mato omísnoxikanai.

18 Ikaxbi westíora maton bootanibira, manótima iki.

19 ¡Bebon koshiakin shinanni jenéyamakanwe; jaskatax mato kishpinkanon!

20 Jawetianki ja Jerusalén, sontárobaon katea maton oinnai, jatian onanoxikanwe moa basima riki jabo keyótires ixon.

21 Jatianra ja Judea main ikábo, mananbaon jabati bokanti iki. Jatian ja Jerusalén jeman ikáboribi, moa jainoax pikókanti iki, jatian ja wain ikábobiribi, moa ja jeman bokantima iki.

22 Jatianra iti iki, jato castiganti nete Diossen jawen joi meran yoiaibo seneni.

23 ¡Jawe iresaipanon, ja netenra tooyabo itan jaton bake xoma amai ainbobaon masábires tenenoxikanai! Kikinhakin ja jema castiganaitian.

24 Jatíribibora espadaninbo chachixon retenoxikanai, jatíribibora presoaxonbo, wetsa maibaon jato bonoxikanai. Jatian Jerusalénra Dios ikonhaayamai jonibaon iboanoxikanai, ja jonibo castiganai nete keyotai kaman.

Ja jonin Bake joríbatí

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

25 Jatianra barinko, oxenko, wishtianbo jawékibo ikaitian oinkanti iki. Jatian nato main iká jemabora tsokasax ratetabo inoxikanai, ja aniparobo onsati xoo ikaibo ninkatax.

26 Nato neten onsa jawékibo iikaresai ninkataxbora, ratekanbo mawákasnoxikanai; naikan iká jatíbi jawékibora shakónoxiki.

27 Jainxonra ja jonin Bake jawen ani atipana koshia, itan penébires naikanmeax joái oinnoxikanai.

²⁸ Jatian neskara jawékibo ikí peokootaitianra, bebonbiresakin koshiakinbo maton shinanti jake, moa basima mato xabakaati iketian”, akin jato aká iki.

²⁹ Jaskáribiakinra neskara jawékiki jato yoinribia iki: “Ja higo jiwi iamaxon wetsa jiwi inonbi oinkanwe.

³⁰ Jaskara jiwibo moa pechokoabo oinxon, maton onanai, moara baritia peokooti ochóma iki ixon.

³¹ Jaskaribiakinra, ja neskara jawékibo winotai ointaan, ja Diossen ikinaton ikantira moa ochóma iki ixon maton onanti jake.

³² Ikonshamanra en mato yoiai, jatíbi neskarabora senenoxiki, ja ramatian jaa jonibo mawákanamabi.

³³ Nai betan maira keyónoxiki, ikaxbi ja en mato yoia joibora winóyamai senennoxiki.

³⁴ Koiramekanwe jan mato cheata jakonma jawékibo akíra, mato bebonbires yoitimanake. Paenibo, nato netemea jawékibores shinanni. Jaskarabo iken joxon mato rateresara,

³⁵ trampain paketa keskábo mato inake. Jaskarara ati iki, jatíbi nato netemea jonibo joxon nokokin.

³⁶ Moa benxokaatabo ikanwe, jatíbitian orani jakanwe, jaskataxa jatíbi neskara jawékibo ikainoax mato xabakaati iki, ja jonin Bake bebon mato ikí kanon”, akin jato aká iki.

³⁷ Netetiibira Jesussen ja Dios rabiti xobo meranxon jato joi yoia iki; jatian yaméribi Olivos janeya mananman kaax, jain iishina iki.

³⁸ Jatian yamékiritiibi jonibo bekana iki; ja Jessus yoiai joibo ninkati.

22

Jaskáaxon Jesús yatanti shinan akana

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ Jatianribi iká iki, moa *levaduraoma aká pan piti fiesta ochómashoko. Ja *Pascua fiesta akin akanai.

² Jatianra ja *sacerdotebaon koshibaon itan ja esé onan jonibaon, joniboki rakékin jaskáaxon Jesús retetibo benaa iki.

³ Jatianra *Satanássen shinan, Judas Iscarioten shinan meran jikia iki; Ja iká iki, jáyanix chonka rabé Jessusennea onanai.

⁴ Jara ja *sacerdotebaon koshiboiba kaa iki; jainoax ja Dios rabiti xobonko iká policiabaon joni koshiboibaribi. Kaxon jato yoyo aka iki, jaskáaxon jan jato Jesús yatanmati.

⁵ Jaskáakin jato yoiara rarokana iki; jainxon kopíakin koríki meniti yoikana iki.

⁶ Jatianra Judassen jato jen aka iki, jainxonra ja jonibo yamakainketian jaskáaxon Jesús jato yatanmati benaa iki.

Ibon jato yamé jawékiakiina

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Jatian ja *levaduraoma akana pan piti fiesta moa nokota iki. Ja *Pascuatian ati *cordero retekantitian.

8 Jatian Jesussen, Pedro betan Juan raana iki neskáakin jato yoixon: —Ja *Pascuatian non pinon, pitiatankawe —akin.

9 Jatian jabaon yokákana iki: —¿Jaweranoxon non atinki mia keenai? —akin.

10 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja Jerusalén jeman kaxonra, westíora joni onpax chomon boai maton nokoti iki, já jawen xobon kaman chibantankanwe.

11 Jainxon ja xobo ibo neskáakin yoitankanwe: ‘Ja maestronra mia neskáakin yokáti noa raanke: ¿Jawerato ani xobo chitéainxonmein, nokon jonibo betan en *Pascua fiesta jawékiati iki?’ ixon.

12 Jatian janra bochiki iká ani chité, moa jakonhakin matsóyonshamana mato oinmati iki; jainxon ja *Pascua fiestatian jawékiati, jainxonra jatíbi ja jawékiatibo maton ati iki —akin.

13 Jatian jabaon kaxon nókokana iki, jaskara iti Jesussen yoiwana keskábo. Jainxon ja *Pascua fiestatian piti jawékiatibo akana iki.

14 Jatian moa piti hora nokóketian kaax, Jesús jawen raanaboyabi mesan yakata iki.

15 Jainxon jato neskáakin yoia iki: —¿Eara kikini keena iki, mawatamatianbi nato *Pascuatian mato betanshaman jawékiatinin!

16 Ikonshamanra en mato yoiai; jakiribira neskáakin en mato betan jawékiayamai kaai; ja Diossen jawen netenko ebetanbishaman mato imati nete seneni kaai kaman —akin.

17 Jainxonra ja xeati bixon, Dios iráke aka iki, jaskáaxon neskáakin jato yoia iki: —Nato xeati jatíxonbi xeakanwe.

¹⁸ En mato yoiai riki, jakiribira nato vino jene en xeayamanoxiki akin. Ja Diossen jawen netenko mato ikinni kati nete nókoti kaai kaman —akin.

¹⁹ Jaskáa pekáo, pan bixon Dios iráke aríbaa iki. Jaskáaxon tobapakexon menikin, jato neskáakin yoia iki: —Nato riki nokon yora, ja mato kopi menikaatax mawati kaai. Ea shinannaitiibi, jeneyamakin jaskánoxikanwe —akin.

²⁰ Jainxon moa pia pekáo, xeati xeakin jato neskáaribia iki: —Nato xeati riki, ja senenhabe konti bená joi Diossen aká jan onanti imai, nokon jimi, ja mato kopi chikota.

²¹ Ikaxbi ja jakonhai keská iikinbi ea jan jakonmaatira, neno ebetanbi mesan itinke.

²² Ikaxbi jonin Bakera, ja Diossen jaskara iti shinnanna keskati iti jake. Ikaxbi ¡Jawe iresaipanon, ja jakonhai keská ixonbi ea jakonmaakai joni! —akin jato aká iki.

²³ Jatianra jatonbinix yokakanani peokookana iki ¿Tsoamein iki ja jakonhai keská ixonbi, jan jakonmaati? ikibo.

¿Tsoarin jan jato xewina?

²⁴ Jainoax Jesussenmea onannaibo jatobires yokakanani peokookana iki, tsoamein iti iki, jan jato xewina ikibo.

²⁵ Jatian jato Jesussen yoia iki: “Ja joi ayamai apobaonra akanai, jawen jonibo, jaton keena keskáakinbores yonoananbi ramiakin. Jatian ja joni koshiboribi ikanai; nonra jato jakonhaxon ikinai ikibo.

²⁶ Ikaxbi matora jaskarabo itima iki; jaweratoki mato xaranmeax kikinman shinanmeetai; jara kikin bakepari ikai keskati iti iki. Jaweratoki joni

koshi iki, jara ja ati yoikanaibo jato senenhaxonai keskáres iti iki.

²⁷ Jaskara ikenki, ¿Jaweratokayarin ja kikin joni; ja mesan pii yakatai o jan jato jawékiati metexonai? ¿Ja mesan pii yakataimarin ja kikin joni? Ikaxbi ea riki mato xaranmeax, jan jato piti yasanxonai keskáres.

²⁸ Matobora ebetanbi, jatíbitian ja atikoma jawékiainbo ike.

²⁹ Jaskara ixonra; ja nokon papan ea koshi imaa keskáribiakín, enribi mato joni koshibo imai.

³⁰ Jainxonra en ikinaton netenxon maton ebetanbi jawékianoxiki; jainxonra ja yakátinin yakátaanan, ja chonka rabé tsamá *Israel jonibo, jaton aká jawékibo maton jato yoixonoxiki”, akin jato aká iki.

*Já onanaxbi Pedro paranati Jesussen yoia
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)*

³¹ Jainxon Ibon jato yoiribia iki: —Simón, *Satanássenra Dios yokáke, ja trigo bero payankanai keskáakin, mato tananoxon.

³² Jaskara ikenbira en Dios yokáke; mia eki koshii jenéyamanon ixon. Ikaxbi jawetianki moa shinanmeetax mia eki banéribiai; jatianra ja min wetsabo eki koshikinkin min jato jenékintima iki —akin aká iki.

³³ Jaskáa Simonman yoia iki: —Ibó, eara mibébi cárcel meran katires iki, jainoaxa ea mibébi mawáti atipanke —akin.

³⁴ Jatian Jesussen yoia iki: —Pedro, ikonshamanra en mia yoiai; ramabira atapa keotamtianbi, enra ja joni onanyamake iki; mia kimishai paranai kaai —akin.

Ja tanakaati hora moa nokota

³⁵ Jainxon Jesussen jato yoia iki: —Ja reken en mato raanontianra en mato raana iki, jan piti boti pishaoma, jain koríki ati pishaoma, itan zapatoomaribi ¿Jatianki mato jawen maxkata iki? —akin. Jatian yoikana iki: —Jawebira noa maxkáyamaa iki —akin.

³⁶ Jatian jan jato yoia iki: —Ramabiribi jan koríki atiabo ixon botankanwe, jan piti ati pishayabo ixon botankanwe; jatian ja espadaomabaon, jaton saweti chopabo marotaanan espada bikanwe.

³⁷ Enra mato yoiai ja ea jaskáti yooi Wishá meran yoiaira senenti jake: ‘Ja jakonmabo xaran itira iká iki’, iki iká. Jatíbi ea jaskara iti yoiaibora senenoxiki —akin.

³⁸ Jaskáketian yoikana iki: —Ibó, nenora noa rabé espadaya iki —akin. Jatian jato yoia iki: —Moa yoyo iwetsayamakanwe —akin.

Getsemaniáinxon Jesussen orana

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Jatian jato jaskáakin yoikin senenhataan, ja jainpacho kaai olivos janeya mananman Jesús kaa iki. Jain kaaitian jaonmea onanaibaon chibana iki.

⁴⁰ Jain nokóxon jato neskáakin yoia iki: —Orankanwe, tanakaatibo joketianra, mato pakénake —akin.

⁴¹ Jato jaskáabaini janbiribi ochóchaashoko kaa iki, makan potaa kaax paketaitio ochó. Jain kaxon chirankooxon orana iki,

⁴² neskáakin: “Papá mia keenxon neskara onit-sapitibo ea tenemayamawe. Ikaxbi nokon keena

keská iamabanon, min keena keskákaya ibanon”, akin.

⁴³ Jaskaitianribi, westíora ángel naikanmeax joá iki, já koshi menii.

⁴⁴ Jaskati ikonbiresi onitsapiti iikinbi, bebonbires Jesussen orana iki. Jatian jawen niskan, jimi tsononai keskati, maiki tosota iki.

⁴⁵ Jaskáakin oranax, wenitax jaonmea onanai-boiba kaa iki. Kaxon oinnabi, ayorakin masá shinanni moa oxakana iká iki.

⁴⁶ Jatian jato yoia iki: —¿Jaweakiki mato oxakana? Weníxon orankanwe, ja tanakaatibo maton tenenon —akin.

Jesús yatankana

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Jatian jato joi yoii iitaitianbipari, icha joni Jesúsiba bekana iki. Jatian ja Jesussenmea onanai Judas janeya iká iki, ja icha jonin rekenhaa joí. Joxon pataxbainxon, Jesús betsó aka iki.

⁴⁸ Jatian Jesussen neskáa iki: —Judas, ¿Neskáakin betsó axonki akai, ja jakonhai keská iikinbi, ja jonin Bake min jakonmaakin? —akin.

⁴⁹ Jatian ja jabé iká jaonmea onanaibaon, jaskara jawéki winotai oinxon yoikana iki. —Ibó, espadanin non jato chachibanon —akin.

⁵⁰ Jainxon ja wetša jabé ikátonin, ja *sacerdotebaon koshin yonoti, jawen mekayaokea pabíbi xatenaana iki.

⁵¹ Jatian Jesussen neskáa iki: —Moa jaskáakin jenekanwe —akin. Jaskáataan Jesussen ja yonotinin pabíki, yatanson moa jainribi nenxona iki.

⁵² Jainxon ja boí bekana, *sacerdotebaon koshibo itan ja Dios rabiti xobo meran iká

policiaabo, jainoax ja judíobaon joni koshiho, jato Jesussen neskáakin yoia iki: —¿Jaweakiki ea yometso joni keska shinanni; espadayabo itan jiwiabo mato bekana?

⁵³ Ja Dios rabiti xobo meran netetiibi, mato betan ikenbira, maton ea yatanyamaa iki. Ikaxbi ramara jaskara ati *Satanásen mato shinanmaa nete nokóke —akin.

Jesús onanaxbi, Pedro paranaa

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Jatian moa yatanson, ja *sacerdotebaon koshin xobonko, Jesús bokana iki. Jatian Pedron ochóxonres chibana iki.

⁵⁵ Jatian ja apon xobo iká jema naponshaman, chii ketéakana iká iki. Jaskáax ja kateai yakákana ikana iki. Jatian Pedroribi jato xaranbi jain yakáshokoa iki.

⁵⁶ Jatian jato betan chii patax yakata iken ointaan, westíora yonoti ainbaon jato neskaa iki: —Natoribira ja Jesús betan nipachoi iki —akin.

⁵⁷ Ikaxbi paranakin Pedron neskaa iki: —Ainbó, enra onanyamake —akin.

⁵⁸ Jaskata basikainainshoko, wetsan yoiribia iki: —Miaribira jato betan ipachoi iki —akin. Jaskáabi Pedron yoia iki: —Joní, eara jama iki —akin.

⁵⁹ Jaskáawana westíora hora pekáobira, wetsa joxon yoia iki: —Ikon riki nato joniribira, jabé ipachoi, Galileankonia joni ikax, —akin.

⁶⁰ Jaskáa Pedron yoia iki: —Joní, ja min yoiaira en onanyamake; tsoa joni yoiira mia ibirai —akin.

Jaskáakin Pedron yoiatianribi, westíora atapabene keota iki.

⁶¹ Jatian non Ibon pekáori naisxon, Pedro oinna iki; jatianbi Pedron shinanria iki, jaskara ikí kaai non Ibon yoiwana: “Ramara atapabene keotamtianbi, ea onanaxbi mia kimishai parananoxiki”, akin awana.

⁶² Jatian moa jainoax pikókaini kaax, akonbireskin masá shinanni Pedro winia iki.

Jesúski shirokana

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Jatian ja Jesús jabánaketian koiranaibaon, jaki shirokin timabokana iki.

⁶⁴ Chopan benéxanan tantash axonbo yokákana iki, neskáakin: —¿Tsonki mia tantash aka onanta?! —akinbo.

⁶⁵ Jainxon meskóakinbo ichayonkana iki.

Joi benxoai joni koshiboiba Jesús bokana

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Jatian moa nete xabáketian, ja jemamea judíobaon joni koshibo, ja *sacerdotebaon koshibo; jainoax ja esé onan jonibo tsinkíkana iki. Jainxonra ja jainxon joi benxoakanai joni koshiboiba Jesús bokana iki. Jainxonra neskáakinbo yokákana iki:

⁶⁷ —Noa yoiwe, ¿Miarin ja *Cristo? —akin. Jatian jan jato yoia iki: —Eara ja iki akin en mato akábira, maton ea ikonhatima iki,

⁶⁸ jatian en mato yokatabira, maton ea jawebi yoitima iki.

⁶⁹ Ikaxbi ramara, ja jonin Bake; ja jatíbi atipana koshia Diossen mekayaobi yakati kaai —akin jato aká iki.

⁷⁰ Jainxon jatíxonbi neskáakinbo yokákana iki: —¿Jaskara ikenki mia iki, ja Diossen Bake? —akinbo. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Matonbira ake yoikin, eara já iki ixon —akin.

⁷¹ Jaskáakin jato yoia, neskatiyo yoyo ikana iki: —Wetsabo non yokátibora moa noa maxkáyamake. Moara nonbishaman ninkáke; janbix jaskati yoyo ikaitian —ikibo.

23

Jesús Pilatoiba bokana

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Jainxonra jatíxonbi Pilatoiba Jesús bokana iki.

² Boxon já bebonxonbi jakonmaakinbo yoi, neskatiyo yoyo iki peokookana iki: —Nato jonira non nokoke, non kaibobo jakonmaakinbo tsokásmaxon jato saa imai iitaitian. Jainoaxa ike, non ronki ja icha mai iboaa romamea apo kopíatima iki ikibo, jainoaxa ikai, jaronki ja Cristo iki, itan non apo iki ikibo —akinbo.

³ Jatian Pilaton yokata iki: —¿Miarin ja judíobaon apo? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Minbira yoike ea já —akin.

⁴ Jatian ja *sacerdotebaon koshibo itan jain tsinkita jonibo Pilaton jato yoia iki: —En oinnara nato joni jakopi masá tenemati yamake —akin.

⁵ Jaskáakinbo jato yoiabi bebonbires yoitimai, neskatiyo yoyo ikana iki: —Jan jato eseatoninra jatíbi jonibo jakonmai saa ikanai; Galileankoparira jato peokoomaa iki; jatian ramara neno Judeain jato aríbai —ikibo.

Herodessiba Jesús bokana

⁶ Jatian jonibo jaskákanaitian ninkáxon, Galileankonia jonirin ixon Pilaton jato yokata iki.

⁷ Jatian jainoa joni riki akin akana, Herodessiba jato bomaa iki. Ja iká iki Galilea mainmea joni koshi; ja netebaonribi Jerusalénhain iká iki.

⁸ Jatian Jesús oinnax Herodes kikinshamani raroa iki, moabi já onankasi iikirana ikax, itan já yoií ikanaitianbo ninkata ikax. Jaskara kopíra manata iki, ratéti jawékira akai ikax.

⁹ Jainxonra ichabiresakinbo yokata iki; jaskáakinbo yokatabi, Jesussen jawebi kewinyamaa iki.

¹⁰ Jatian jainribi ikana iki, ja *sacerdotebaon koshiho itan esé onan jonibo. Jabaonribi bebon-bires ramiakin yoikin jeneyamakana iki.

¹¹ Jatian Herodesnin jawen sontárobayaxonbi omiskana iki. Jainxon jaki shirokin apon saweai kikin chopá sawemakana iki. Jaskáa pekáo Herodesnin jakiribi jato Pilatoiba bomaa iki.

¹² Ja netera ramiananax rawikanana ipachoibi, Pilato betan Herodes jakiribi raeananribia iki.

Jesús reteti yoikana

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39–19.16)

¹³ Jainxonra Pilaton ja *sacerdotebaon koshiho, ja jemamea joni koshiho, jainxon ja jemamea jonibo tsinkia iki.

¹⁴ Jainxon jato yoia iki: —Matonra ake nato joni eiba bekin; ja jemamea jonibora jan imaa jakonmai saa ikanai ixon. Ikaxbi enra mato bebonbi nato joni yokáke. Jaskáakin en yokatabira,

en oinna jawe ramibi jan aká yamake, nin jakopí non ramiatibira yamake.

¹⁵ Ja Herodesninbira jawe ramibi jan aká oinyamake; jaskáakin riki noiba mato bemaribia. Nato joninra jawe ramibi akáma iki. Jaskara kopíra, ja aká kopí non rétetí yamake.

¹⁶ Enra jato castigamaresai; jaskáaxonra en moa jeneai —akin.

¹⁷ Jatian ja fiestatiibi iká iki, Pilaton westíora preso jato pikoxonai.

¹⁸ Jaskákenbi, ja joni icha tsamatabo koshin saa ikana iki, neskati: —¡Ja jonira pikotima iki! ¡Barrabaskaya noa pikoxonwe! —ikibo.

¹⁹ Ja Barrabás iká iki; Jerusalén jemameax apoki yoitimatax ramíketian itan joni retekétian cárcel meran akana.

²⁰ Jatian Pilatobiribi, Jesús pikoti shinanyares iká iki, jaskákin jakiribi jonibo yokata iki.

²¹ Jato jaskáakin yokatabi; bebon koshinbires saa ikana iki, neskati: —¡Korosen awé! ¡Korosen awé! —ikibo.

²² Jatian jawen kimisha itin Pilaton jato yokáribia iki: —¿Jawekeska rami akákayarin nato jonin? En jisábiribira, nato joni jakopí non retetí jawéki yamake. Jato castigamaxonresa nato joni en pikoai —akin.

²³ Jato jaskáakin yoiabi, korosen awé ikires koshin saa ikana iki. Jatian jaskati koshin saa iki jenéyamakinra, jato keenai jawéki nokokana iki.

²⁴ Jatian Pilaton shinanna iki, ja jonibo keenai keská jato axonti.

²⁵ Jaskáaxon ja pikotinin keenkanai joni jato pikoxona iki. Ja apoki yoitimaketian itan joni

reteketian presoakana. Jatian jaton keena keskáakin akanon ixon, jatoki Jesús jenea iki.

Jesús korosen akana

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Jatian moa Jesús korosen anoxon bokin, wainkoniax joái westíora joni bechixon yatankana iki. Ja iká iki Cireneainoa joni Simón janeya. Ja jonira koros iamaxon, Jesús pekaobi bokana iki.

²⁷ Jatian bokanaitian, icha jonin Jesús chibana iki. Jainoax icha ainboporibi masá shinanni winii koshin sion iibainkana iki.

²⁸ Jaskákanaitian oinxon jato Jesussen neskáakin yoia iki: —Jerusalénhainoa ainbobó, eon masá shinanni winiamakanwe. Winikanwe mato kopibi, itan maton bakebo kopibiribi.

²⁹ Netera nokónoxiki, jatianra inoxikanai neskati: ‘Raroshamanra jato Diossen imati iki, ja tooisma itan, jawetianbi bakeaxon xoma amayosma ainbobo’ iki.

³⁰ Jatianra jonibo ikanti iki, ani manan itan maxko mananbo akí neskati: ‘¡Noki reokooxon noa mapobanon!’ ikibo.

³¹ Jatian ja jiwi paxa neskáakinbo akanai ikenra, ja jiwi tanokaya abireskanti iki —akin jato aká iki.*

³² Jainxonribi ja Jesús betan korosen anoxon, retemis joni rabéribi bokana iki.

³³ Jatian boax, ja mapo xao akin akanai mananman, nokókana iki, jainxon moa Jesús korosen

---

* **23:31** Westíora jiwi paxara ishton menoyamai; jara ochaoma Jesús yoií iká iki. Jatian ja jiwi tanora ishton menotai; jara ochaya jonibo yoií iká iki.

akana iki. Jainxon ja retemis joni rabé bokanaribi, wetsa jawen mekayao wetsa jawen mexkaori korosen akana iki.

³⁴ Jainoax basikainaishoko Jesús neskata iki: “Papá, nato jawéki jato shinanxonyamawe, jabaonra onanyamake jaton akai jawékibo”, iki. Jatianra Jesussen chopá binoxon, sontárobaon *suerte akana iki.

³⁵ Jainxon jonibaon oinkana iki, ja jemamea joni koshiboribi jaki shiroi neskákanaibo: —Wetsabora jato kishpinmaa iki, ibanon rama janbixbi kishpinmeeti; ikonkon ja Diossen katota *Cristo ikax —ikibo.

³⁶ Jatian sontárororibi Jesúski shirokana iki. Ochómakainxonbo *vinagre moka xeamakana iki.

³⁷ Neskáakinbo yoianan: —¡Ikonkon judíobaon apo ikax minbixbi kishpinmeewe! —akinbo.

³⁸ Jatian já manaonribi, tablanin neskáakin wishaxon taxnankana iká iki: “Nato riki judíobaon Apo”, iki iká.

³⁹ Jatian ja wetsa jabé korosen akana retemis jonin, ramiakin Jesús neskáa iki: —¡Ikonkon ja Cristo ikax, minbixbi kishpinmeetaanan noaribi kishpinmawe! —akin.

⁴⁰ Jaskataitian wetsa jabé ikátonin notsina iki, neskáakin: —¿Miaki Dioski rakéyamai, miaribi castigankanabi?

⁴¹ Noara itibi neno masá tenei onitsapitai, ja non jakonmabo aká kopíbi castigankana. Ikaxbi nato joninra jawe jakonmabo akáma iki —akin.

⁴² Jainxon Jesús yoia iki: —Moa apo iki peokooxon eaakintani shinannoxiwe, Jesussé —akin.

⁴³ Jaskáaketian Jesussen yoia iki: — Ikonshamanra en mia yoiai, ramabira mia ebébi ikí kaai, jain jakonhira jatínko —akin.

Jesús mawata

(Mt. 27.45-46; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴ Jatian moa bariapanra, jatíbiain yameta iki, ja kimisha hora yantan kaman.

⁴⁵ Jatianra moa barin tenayamaa iki; jaskáketianra, ja Dios rabiti xobo meran iká, jan nachitekin panaa chopa naponbekonshaman noshita iki.

⁴⁶ Jainoax Jesús koshin sion iki neskata iki: — ¡Mikira nokon kaya en jeneai Papá! —iki. Jaskáakin yoitaanan moa mawata iki.

⁴⁷ Jatian jaskata oinnax ja romano sontárobaon *capitán, Dios rabii neskata iki: —Ikon jawe ramibi akámara nato joni ike —iki.

⁴⁸ Jatian jatíbi ja jaskata oinna jonibo moa bokana iki; nonra jakonmabires jawéki ake ixonbo xochi tima timabaini.

⁴⁹ Jatian ja Galileankoxonbi chibani bokana ainbobaon, itan jatíribi já onanna iká jonibaon, ochóxonres oinkana iki.

Jesús miinkana

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Jatian ja jemanribi iká iki westíora jakon itan ponté shinanya joni; jawen jane José. Ja iká iki Judea main iká, Arimatea jemamea. Jaribi iká iki, ja joi benxoai judíobaon joni koshibo betan iká.

⁵¹ Jaribi iká iki, ja jabé joni koshibaon, Jesús jaskáakanti shinan akanaitian keenyamaa joni. Jainoax ja Diossen ikinaton itin manata joniribi.

⁵² Ja jonira Pilatoiba kaa iki; kaxon ja Jesussen yora yokata iki.

⁵³ Jainxonra kaxon ja yora korosenmea pakeanan lino chopan rakawaa iki. Jaskáaxon boxon jain mawábo niati shanka kiniakana ikain niaa iki. Ja kini iká iki, tsoabi jain niakanamapari.

⁵⁴ Jatian iká iki ja tantiti nete peokootibishoko iketian moa benxokaati ikanai.

⁵⁵ Jatian ja Galileankoniaxbi Jesús chibani bekana ainbobo, ja mawá jain niakana kini oinni bokana iki. Kaxon ja yora jaskáakin rakankanabo oinkana iki.

⁵⁶ Jatianra moa jaton xobon kaxon, meskó intibo tsinkianan, meskokana iki. Jatian moa tantiti nete iketian, tantikana iki, jaton esé meran jaskara yoiaitian.

24

Jesús jiria

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹ Jatian moa domingo nete xabatai yamékirishoko, ja mawá kini oinni boribakana iki. Kakin ja ininti meskoibakanabo bokana iki.

² Boxon nokóxon oinkanabi, jan xepoa ibata makan, moa jainma iká iki.

³ Jaskara ointaan, kininko jikixon oinkanabi, moa Ibo Jesussen yora yama iká iki.

⁴ Jaskara oinxon, jaskáakinshamanbo shinanti atipanyamakankebi, jato patax rabé joni kikinbires chopa penéshaman sawéya oinkana iki.

⁵ Jaskáakin oinnax kikinbiresi raketi maikibi bekepikana iki. Jaskákanaitian ja joni rabékan jato

neskáakin yoia iki: —¿Jaweatiki ja moa jiria joni, ja mawábo xaran maton benai?

⁶ Nenora yamake moara jirike; shinankanwe jawerakiki, ja mato betanpari ixon Galileankoxon mato yoiantana ixon.

⁷ Ja jonin Bakera, ja ochaya jonibo yatanmakanti jake ixon. Jainxonra korosen axon retekanabi, jawen kimisha nete itin jirinoxiki — akin jato aká iki.

⁸ Jatianpari ja ainbobaon shinankana iki; ja Jesussen jato jaskáakin yoia joibo.

⁹ Jaskatax ja mawá kininkoniax banébaini boxon, jawen chonka westíora raanabo jato yoikana iki, jainxon wetsaboribi, jaskara oinkanabo keshankana iki.

¹⁰ Jatian jaskara joi ja raanabo jato keshana ainbobo ikana iki; Magdalainoa María, Juana, Santiagon tita María, jainoax wetsa ainboporibi.

¹¹ Ikaxbi ja ikonkon raankanabaon ja ainbobo ikonhayamakana iki. Iresbiresi yoyo ikira ikanai, ikibores ikana iki.

¹² Jatian Pedrobiribi, ja mawá kininko ishtoi kaa iki. Kaxon nokóxon oinnabi, jan yora kawaa ibata chopares tsamata iká iki. Jaskarabo oinnax ratékaini, moa jawen xobon karibaa iki.

Emaús jemanko boaiboki Jesús pikota

(Mr. 16.12-13)

¹³ Ja netenribi, rabé Jesussenmea onanai, Emaús jemanko kaa iki. Ja jema iká iki, Jerusalénhainoax nokóti, chonka westíora kilómetro.

¹⁴ Kakin jaskara ikábo yoi yoibainbekona iki.

15 Jatian jaskatibo yoyo iikainbekonaitian, Jesúsbi jato pataxax, jato betan iikaina iki.

16 Jatian jaskáakin oinxonbi, tsoarin ixon onanti atipanyamakana iki.

17 Jatian jato Jesussen yokata iki: —¿Jawe yoiiki mato bain yoyo iikainbekonai? —akin. Jaskáa chankatax onísbekona iki,

18 jainxon, ja Cleofás janeyaton yoia iki: — ¿Miabichorin ja Jerusalénhain itinxonbi; ja rama netebaon, jain jaskara winota jawékibo onanyamaa? —akin.

19 Jatian Jesussen jato yokata iki: — ¿Jawekeskaboki winota? —akin. Jatian neskáakin yoikana iki: —Ja Nazaret janeya jemamea Jesúsra Dios bebon itan jonibo bebonribi jawen akainkobo, itan jawen yoyo ikainkobo atipana koshi shinanya *profeta iká iki.

20 Ja jonira ja *sacerdotebaon koshibaon itan non joni koshibaon, yatanmaxon jato korosen amaanan, retemakanke;

21 Noara jaon manata iká iki; janra *Israel jonibo, jato xabáanaxiki ikax. Ikaxbi jaskáibakanara moa kimisha nete iki.

22 Ja noobetan iká jawetii ainbobora, yamékirishoko ja mawá miinbakana oinni boibakanke. Ja boxon rotoanan joxon yoikinra, noa rateibakanke,

23 Jatian boxon ja yora rotoax, jaton xobon bexonra, yoiibakanke, rabé ángel merakana, jatian janki jato yoiibake, moa Jesús jiria.

24 Jatian jaskara ainbobaon yoiketian; ja nobé ikábo jawetii kaxon oinkanaki iibake, ja ainbobaon yoia keskáshamanbi, ixonbi ja Jesús oinya-maibakanke —akin.

25 Jaskáakin yoikin senenhaketian Jesusen jato yoia iki: —Matonra ninkáyamai; itan jatíbi ja *profetabaon yoipaoni joiboribi maton ikonhayamaa iki.

26 ¿Matonki onanyamaa iká iki *Cristo, naikan kaamatianbipari neskati onitsapitibo? —akin.

27 Jainxonra onantishamanhakin, jato yoipakea iki; ja wishá meran iká; já yoií iká wishábo. Jato yoikin peokin ja Moiséssen, wishani kirika merannoabo, jato yoia iki. Jainxon jatíbi ja *profetabaon wishaniboribi jato yoia iki.

28 Jatian jain bokanai jemanko, moa nokókana iki. Jatian Jesúsbiribi, karesai keská iká iki.

29 Ikaxbi jabaon jato betan banénon ixon, teakin neskáakin yoikana iki: —Nobépari banéwe; moara yametai —akin. Jaskáakin akana Jesús jato betan jain baneta iki.

30 Jaskatax moa mesan pii yakákana iki, jatianra pan bitaanán Dios iráke aka iki. Jaskáaxon pakéxtaanán, jato menipakea iki.

31 Jatianpari já oinxon onankana iki, ikaxbi moa manóresa iki.

32 Jatian jatobires neskatiyo yoyo ikana iki: —¿Ikonmarin ja wishá meran iká joibo, ja bain jokin noa jan onantishamanhakin yoi yoibeiranaitian non shinan meran xana chankatai keská noa iikirana? —ikibo.

33 Jainoax basiamai, moa bainbi Jerusalénhain beribakana iki; jain joxon nokokana iki; ja chonka

westíora jawen raanabo, itan jato betan iká joni-boribi tsinkíkana.

³⁴ Jatian ja jain ikábaon jato yoikana iki: —Ikon riki non Ibo jiria, Simón Pedrokira pikóke —akin.

³⁵ Jatian ja rabékan jato yoia iki; jabo bain kaaitian jaskáaibatabobiribi; jainxon pitinkoxon, jato pan tobapakeanan meniaitianpari Jesús onanhibakanabo.

Jaonmea onanaiboki Jesús pikota

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Jatianra ja ibata jawékibo yoikin jenekanama iká iki. Jaskarabo yoi iikanainbi, jato naponshaman Jesús chankata iki. Jainxon jato saludankin neskáa iki: —Mato jakonbires Dios betan ibanon —akin.

³⁷ Jato jaskáaketian jabo ikonbiresi rakékana iki. Kayara oinbirakanai ixon shinannax.

³⁸ Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Jaweakiki mato ratetai? ¿Jaweatiki maton ikonhaayamai?

³⁹ Oinkanwe nato nokon mekenyabi nokon tae; eabi riki. Ea tii axon oinkanwe, westíora kayara namioma itan xaoma iki. Eara jatíbia iki oinkanwe —akin.

⁴⁰ Jaskáakin jato yoitaanan, jawen meken betanbi jawen tae jato oinmaa iki.

⁴¹ Ikaxbi jabaon raroananbi ratetapari ixon, ikonhayamakanaitian, jato Jesussen yokata iki: —¿Matoki neno ja pitia iki? —akin.

⁴² Jaskáketian yapa xoi pakex menikana iki.

⁴³ Ja menikana bixon, jato bebonxonbi pia iki,

⁴⁴ Jaskáakin pia pekáo jato yoia iki: —Ja ea winota jawékibora ike, ja mato betanpari ixon, ja ea winótibo en mato yoiantana keskábo. Ja

Moiséssen kirika meran yoiabo itan *Profetabaon yoiabo, jainoax ja Salmos meran yoiaboribi — akin.

⁴⁵ Jainxonra, jaskáaxon ja Wishá meran ikábo ninkákanti kopí, jato onanmaa iki.

⁴⁶ Jaskáaxon jato neskáakin yoia iki: —Ja Wishá meranra yoiai, *Cristo mawataxbi, jawen kimisha nete itin jiriribiti iki.

⁴⁷ Jatianra ja Jerusalénhainoa jonibopari jato yoikin peoxon; jawen janenko jatíbiainoa jonibo jato yoinoxikanai, jaton ochabo moa shinanxon-tima kopí, Dios ikonhakanon ixon.

⁴⁸ Matobi riki ja neskara jawékibo oinna ixon jato yoitibo.

⁴⁹ Enra mato raanxonti jake ja nokon Papan mato raanxonoxon yoini. Ikaxbi nato Jerusalén jemanpari ikanwe; ja naikanxon mato meniai atipana koshi maton biai kaman —akin jato aká iki.

Jesús naikan kaa

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Jainxonra Jesussen jawen raanabo, ja Betania jeman jato ioa iki. Jainxon jawen meken bochiki sanáanan; jakonbires ikanon ixon jatoki orana iki.

⁵¹ Jaskáakin jato aatibira, jato jenebaini naikan kaai moa keyata iki.

⁵² Jatianra moa rabikin senenhataan, jabo raro shaman Jerusalénhain boríbakana iki.

⁵³ Jaskáaxonra jatíbitian Dios rabiti xobo mer-anxon Dios rabikana iki.

Diossen joi jatíxonbi onanti joi
New Testament and Shorter Old Testament in
Shipibo-Conibo (PE:shp:Shipibo-Conibo)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Shipibo-Conibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Shipibo-Conibo [shp], Peru

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Shipibo-Conibo

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
d8a74a56-9842-52e4-b16b-5bcd977f89b